Damian Stănoiu
Bucureşti-Sinaia

ROMAN

EDITURA „CUGETAREA"
P. C. GEORGESCU – DELAFRAS BUCUREŞTI IV. – Strada Popa, Nan, 21

Cel ce se învinge pe sine, este mai puternic decât cel ce cucereşte o cetate.
Schiler

I

Radu Şoiman, licenţiat în Drept şi ex-avocat, formă numărul 3.65.35, cu aroganţa cetăţeanului care îşi împinge drepturile dincolo de marginile îngăduite, – şi ceru informaţii pe un ton de comandă, cu o nuanţă de reproş la adresa funcţionarului din Gara de Nord. Ca şi când acesta ar fi fost obligat să aibă darul previziunii şi să lămurească *ex officio* pe cei ce vor să plece cu carul de foc.

— Aş vrea să ştiu, zice Radu Şoiman, cum se poate ajunge la Sinaia mai repede şi mai comod.

— Ocupând un loc de clasa I.a, într-un rapid sau într-un accelerat, îi răspunde funcţionarul de la Biroul de informaţii, prompt şi nu fără oarecare ironie.

— Mai precis ? – revine Şoiman enervat de tonul care nu era de vasal, sau măcar de simbriaş la dispoziţia onoratului public.

— Vă urcaţi într-un vagon de clasa I-a, în trenul rapid „Ardeal", numit şi „Arlberg", care pleacă din Gara de Nord la 13.45, şi ajunge în Sinaia la 16.20, – îl lămureşte din nou cel mai sâcâit dintre slujbaşii drumului de fier, pe un ton sacadat,

cu opriri la locul care ar trebui ocupat de virgule, didactic şi categoric. Ca un învăţător ce repetă elevilor fraza pe care aceştia trebuie s-o aştearnă pe caietele întitulate: „Scris după dictat".

— Obraznic! îi mulţumi Radu Şoiman, după ce lăsă receptorul pe furcă. Fiindcă domnia-sa, chiar când are „fumuri", bunăoară ca acum, nu uită deviza moştenită de la un unchiu înţelept, şi la care ţine ca la un lucru foarte de preţ: *„Fără vorbe tari"*. Se umflă în pene, te priveşte de sus, dar din vocabularul omului bine crescut nu iese» Chiar de-ar fi pus în situaţia penibilă să tragă sau să primească o palmă.

Aşa dar, a luat cunoştinţă şi de mersul celui mai bun tren care duce pe bucureşteni la Sinaia. De altfel, Radu Şoiman, cerând informaţii la Gara de Nord, se supusese docil unei porunci venite de la omul parvenit şi arţăgos pe care îl crease de curând, alături de cel blând şi smerit, ce venise pe lume cu treizeci şi şase de ani în urmă, din Chiriţă Şoiman şi Stana C. Şoiman. Buni creştini şi buni români, născuţi şi răposaţi într-un sat de pe malul Dunării, în ţinutul din dreapta Oltului.

Căci, Radu Şoiman făcuse drumul dintre Bucureşti şi Sinaia, de cel puţin două sute de ori. Şi mai totdeauna cu rapidul „Ardeal", al cărui itinerariu a rămas în acest timp neschimbat. Sau cu mici şi neînsemnate ajustări, pe ici şi pe colea, la trecerea dintr-un sezon în altul.

Ştie din câte vagoane se compune, unde opreşte, când opreşte şi când o ia din loc; cunoaşte personalul vagonului restaurant şi e cunoscut la rândul lui ca un călător care se ospătează bine la ducere şi prost la înapoiere – se va vedea de ce; cunoaşte gările fără să le mai citească numele unde stă scris; cunoaşte podurile, apele, cantoanele; ştie ce distanţă e între cele două tuneluri dintre Posada şi Valea-Largă; şi-a memorizat figurile şefilor de staţii şi pe-ale impiegaţilor, încât – chiar dacă i-ar întâlni pe Calea Victoriei sau rătăciţi pe Bărăgan, i-ar recunoaşte fără greş şi fără multă tocmeală*

Se află însă într-o stare sufletească specială, ce-l îndreptăţeşte şi-l îndeamnă să poruncească, să bată din picior şi să pretindă supunere şi ascultare. Mai mult: respect şi adoraţiune, aşa cum se cuvine celui ridicat prin propriile lui puteri. Prin *forţa voinţii,* aşa cum îi place domniei-sale să se laude faţă de sine, atunci când îşi răsuceşte în oglindă mustaţa de milionar.

Drept este că, deocamdată, n-are nici mustaţă şi nu e nici milionar. In curând însă, poate peste douăzeci de zile, şi sigur într-o lună, îşi va socoti capitalul cu numere formate din şapte cifre...

Apoi – îşi va lăsa şi mustaţă. Lucru, desigur, mult mai uşor. Dar nu obligatoriu. Parcă scrie undeva că milionarii trebuie neapărat să poarte păr dedesubtul nasului ? Simte însă de pe acuma că nimic nu i ar completa satisfacţia bogăţiei ca răsucitul mustăţilor: în oglindă, în restaurant, pe vapor, în timpul unei conversaţii, etc. etc.

— Obraznici repetă Radu Şoiman, fără să se mai gândească la funcţionarul biroului de informaţii. Era preocupat de plecare şi nu vrea să-i rămână nimic nepus la punct. Cu toate că se convinsese de cel puţin treizeci de ori despre spiritul de prevedere cu care îşi pregătise şi valiza şi sufletul. Mai ales sufletul. Fiindcă voiajul pe care urmează să-l facă Radu Şoiman, nu e unul de distracţie, ci mai mult de afaceri. Insă afaceri de aşa natură că nu se pot realiza decât printr-o concentrare epopeică a celor mai de seamă resorturi ale sufletului: credinţă, răbdare, voinţă.

In mica valiză de mână, na pus decât un prosop, o perie de dinţi, un pieptene, un săpun şi o pijama. Pentru orice eventualitate. Fiindcă programul e făcut să se înapoieze seara acasă.

Iar în suflet, şi-a adunat ultimele rămăşiţe dintr-o credinţă sdruncinată de netrişte, dintr-o răbdare sleită de repetate apeluri la ea, dintr-o voinţă ticăloşită de războiul ispitelor.

E ceasul 12. Nu i-au mai rămas deci decât una sută şi cinci minute până la plecarea trenului către noua Americă, pe care a descoperit-o într-o noapte de veghe, şi pe care urmează să pună stăpânire în reşedinţa de vară a Maiestăţii Sale.

îşi numără încă odată capitalul din port-moneu: lei douăzeci mii, în bancnote de una mie; şi mărunţişul din buzunar: lei cinci, cu care să-şi plătească tramvaiul până la gară. Fiind superstiţios din fire, orice altă cheltuială până la Sinaia este cu desăvârşire exclusă.

Şi fiindcă nu lipise plicul în care îşi vârâse testamentul, citi din nou cuvintele de adio pe care le lăsase rudelor şi prietenilor: „M-am născut ca un om, am trăit ca un dobitoc şi mor ca un idiot. Nu rămâne în urma mea decât o trăire zăpăcită şi o Biblie pe care n-am deschis-o niciodată. Biblia o las creditorilor, iar pilda unei vieţi aiurite – cui vrea s-o primească şi s-o urmeze. Adio".

Râse tare, cu ochii închişi. Apoi râse în oglindă ca să se încredinţeze că adevăratul lui testament va avea cu totul alt cuprins. Acesta, scris ce-i drept într-un moment când a pus în cumpăna viitorul cu trecutul şi a contat şi pe nereuşita marelui proiect, rămâne ca un simplu act de prevedere. Sau mai de grabă ca o glumă pe care şi-o permite omul sigur de marea răscruce a unui destin ce s-a arătat până acum crud şi neîndurător.

închise plicul şi-l puse pe birou, fără nicio adresă. Dacă ursita va hotărî ca acesta să rămână adevăratul lui testament, liber e să-l deschidă proprietarul, comisarul sau procurorul.

Intr-alt plic, acesta de mai bună calitate,, dar tot neînchis, aşezase planul care trebuia să-l ducă la izbândă. Să-l facă milionar. II studiase cu răbdare şi competenţă, îl udase cu lacrămi alternative: de speranţă şi de desnădejde, şi îl vârâse în plic de lux, pentru a-l lua cu sine întru întocmai conformare, după ce jurase de nenumărate ori, cu toată evlavia disperatului, că*l va executa cu credinţa fanaticului şi cu

respectul soldatului pentru drapel,

Desfăcu hârtia sfântă pentru el, pe care şi-a aşternut planul, şi citi cu glas tare aceste cuvinte prea înțelepte ale lui Schiller, pe care, de altfel, le încrustase de mult în toate simțirile lui, dar nu făcuse decât prea puțin efort ca să se conformeze lor: „Cel ce se învinge pe sine, este mai puternic decât cel ce cucereşte o cetate".

Apoi citi şi acest tot aşa de înțelept proverb persan, pe care îl transcrisese în josul măreţului proiect de îmbogățire: „Cu timpul şi cu răbdarea, frunza dedului se face mătase".

Şi înclină îngândurat din cap. Căci de răbdat, răbdase atât de mult şi pentru motive atât de diferite, încât nu-şi putea face, în privința aceasta, decât un singur şi important reproş: că nu răbdase întru ajungerea unui țel oarecare, ci răbdase cu stoicism toate necazurile venite de aiurea sau provocate de către el însuşi.

După o socoteală sumară făcută în ajun, găsise că, fără această sufletească floare, ce se cheamă Răbdarea, s-ar fi sinucis până în acel moment de douăzeci de ori în anul 1933, când au început nenorocirile care îl pun şi acum în situația dev a scrie testamente de calapodul celui închis în plicul de pe masă, şi de cel puțin odată pe zi de atunci şi până în ceasul când a încasat banii pe mica moştenire de la părinți.

Câteodată însă şi-a făcut socoteala şi într-alt chip. Anume, dacă faptul că încă nu şi-a curmat viața în vârful unui pumnal sau în gura unui revolver, se datoreşte frumoasei virtuți pe care înțelepții şi călugării o numesc răbdare, sau mai de {grabă laşităţii. Fricii de a-şi pune pistolul în piept sau lațul de gât, pentru a scuti societatea de un individ ce a deviat din linia vieții care produce şi foloseşte. Şi pe el însuşi de suferințe care nu prevestesc o rază de soare, ci îl pregătesc pentru altele şi mai grele şi mai inutile.

încercă să alunge, cu un gest autoritar, gânduri care n-au ce căuta la începutul unui drum ce se anunță plin de victorii; dar

nu se putu abține, înainte de a ieşi din modesta-i cameră mobilată, să nu-şi spună adevărul adevărat: că drumul pe care porneşte, planul pe care şi l-a făurit. Îl pot duce la o mare izbândă asupra vieții şi asupra (lui fânsuşi; dar, cu şanse egale – cel puțin! — îl pot agăța, în vederea judecății {viitoare, de creanga unui fag sau a unui frasin...

Râse şi acum, aşa cum a râs şi în clipa când şi-a pus şi această perspectivă izbăvitoare, dar îşi dădu seama ca râsul e convențional. Cată să se încurajeze, falsificând sinceritatea cu care simte adevărul; dar dacă îşi poate amăgi buzele şi privirea greeraşului care încetase o clipă cântecul şi-l adulmecă din ochi, nu-şi poate înşela inima. Ea, sărmana, şi-a întețit bătăile, ca o rugare sau ca un avertisment. E» 1 fix.

Prietenul nostru, în clipa plecării fiind, îşi verifică încă odată conştiința, cu ochii la o revistă a cărei copertă înfățişa prohodirea Sfintei Fecioare, întrebându-se, de altfel nesincer, dacă n-ar fi mai nimerit să renunțe la planul de îmbogățire, iar cu cei douăzeci de mii de lei să încerce o nouă fațetă a vieții, – şi îşi răspunse negativ. Era omul pornit să se facă milionar sau să se sinucidă, şi nimic nu-l mai putea opri chiar la începutul drumului.

Locueşte în strada Popa Nan.

Până la stația de tramvai, îşi împiedecă şi acum ochii, aşa cum şi i-a împiedecat în toate zilele celor trei luni de când locueşte prin partea locului, de cele două clădiri mai arătoase, din cale-i; una, înaltă de şapte etaje, fără niciun stil şi fără alt rost decât acela de a mângâia vanitatea proprietarului fără gust, şi de a-i aduce venituri, – a fost ridicată din milioanele unui evreu ungur îmbogățit din export de porci şi de grăsime; iar cealaltă, durată în stil romano-bizantin, cu colonade de marmoră şi cu o grădină ce vrea să imite în mic minunățiile Babilonului, e proprietatea dotală a unui doctor veterinar, căsătorit cu văduva bogată a unui arhitect răposat.

Invidia lui Radu Şoiman se împărți deopotrivă între cei doi

proprietari fericiți; iar gusturile lui, deşi nu e poet, înclinară să concureze pe veterinar şi pe fosta soție a arhitectului defunct. Când va fi milionar...

Dar n-avu timp să-şi continue gândul. Tramvaiul oprise în stație şi un jucător care se respectă are toată grija să-i meargă toate la țanc. Şi poarta să se închidă dintr-o izbitură, şi țigara să se aprindă dintr-un chibrit, şi furculița să înnemerească bucata sortită jertfei, şi să se urce în primul] tramvai sosit în stație, chit că va trebui să-şi facă loc cu ghiontii şi cu coatele. Altfel, superstițios cum e, riscă să aibă o zi rea. (Vai de zilele lui cele bune!)

De altfel, nici n-avea nevoie să-şi mai bată capul cu lucruri întoarse deja pe sute de fețe. Şi-a clădit, în ultimile zile, după punerea la punct a planului de îmbogățire, atâtea blockuri şi atâtea vile şi castele, unele mai arătoase decât altele, stârnind invidia nababilor şi chiar a câtorva capete încoronate, încât ar fi de prisos să mai repete.

Tramvaiul sosi în gară fără să întâlnească vreo piedecă pe drum. Prin urmare: semn bun. In chiar fața Gării de Nord însă, îi ieşi în față o dihanie de capră cu coarnele răsucite şi c-o barbă lungă şi ascuțită în vârf, de stârnea spaima celor ce n-au prilejul să vadă prea adesea capre şi țapi plimbându-se pe străzile Bucureştilor. Dar Radu Şoiman, ca unul ce nu pusese încă la încercare arătarea animalului care seamănă cu dracul, luă numai notă, nu fără oarecare îngrijorare, şi lăsă pe seama viitorului să decidă dacă nevasta țapului simpatizează cu jucătorii de cărți, sau cată a le pune bețe în roate. Când îi iese măgarul în cale, ştie că norocul se poticneşte când n-ai gândi; când boul îi taie drumul, a ținut socoteală şi a băgat de seamă că norocul cam şchioapătă şi se cam lasă pe tânjală; iar când îl paşte nefericea să întâlnească din neamul calului, şi să-l mai audă nechezând – praf şi pulbere se alege de punga şi de bafta lui.

Radu Şoiman duce lipsă de multe lucruri, aşa cum se mai

întâmplă şi altor semeni cu două picioare, dar mai abitir de voinţă. Adică tocmai de ceea ce se plâng nouăzeci şi nouă la sută din indivizii împrieteniţi cu mesele verzi. Şi fiindcă tocmai această prea valoroasă virtute, adică voinţa, stă la baza reuşitei planului ştiut, încercă să şi-o disciplineze de pe acum.

Contrar obiceiului, păşi pe caldarâmul marelui holl al ieşirii, cu pas cadenţat. Un'doi, un'doi. Se închipui soldat în marş şi se dublă într-un sergent care comandă.

Aproape de capătul sălii pe care ori încotro ai lua*o, tot ieşire şi tot intrare se cheamă, îşi pierdu însă firea şi făcu vânt sergentului.

Intră busna peste cei care ieşeau către diferite trenuri, cu toate că mai avea douăzeci de minute la dispoziţie, şi nu-şi mai găsea astâmpărul când se văzu nevoit să ia locul al treilea la cassă.

Iar după ce se văzu în stăpânirea tichetului, căci domnia-sa şi-a scos abonament, o luă în goană către peron, smulgând geamantanul din mâna unui hamal nevoiaş şi stârnind protestele unei doamne izbită cu cotul sau cu mica valiză pe care şi*o luase mai mult din cochetărie.

La vama cu slujbaşul care anticipează drepturile conducătorului de tren, îşi dădu seama de slaba lui putere de a se înfrâna, şi iar păşi în cadenţă, pe lângă şirul de vagoane. Un'doi, un'doi. Se felicită în gând pentru un început care promite, dar în acelaş timp avii senzaţia că întregul sistem nervos e pe cale să facă explozie.

Se urcă însă cu atâta grabă, că irită la culme pe cerberul din el, însărcinat să-i disciplineze picătura de voinţă de care mai dispune. **1** chiar sa î-o tortitice.

Hotărât să-şi schimbe oaia în catâr, se coborî din vagon, pentru a repeta suirea în cadenţă. Şi fiindcă mai erau zece minute până la plecare, mărşălui înapoi până la coada trenului. Un' doi, un' doi. Un' doi, un' doi.

— Ce, ori ţi-ai luat seama? îl întâmpină o voce cunoscută. Şi

un râs batjocoritor porni îndată din gâtlejul întrebătorului.

Radu Şoiman se opri brusc şi când îşi recunoscu omul, râse şi el, fără să răspundă direct.

Dar un râs gol şi repezit pe care el însuşi îl asemui cu un behăit de capră.

Se priviră cu aceeaşi ochi şi cu aceleaşi simţiminte. Căci jucătorii de cărţi etc, se condamnă şi se dispreţuesc reciproc. Foarte rar se compătimesc şi se înduioşează de tristul lor destin.

— Am uitat să-mi iau ţigări, minţi Radu Şoiman la urmă, încolţit de un gând ce semăna cu una din cele şapte minuni ale lumii»

— Semn rău, cobi cunoscutul; şi repetând râsu-i batjocoritor se depărtă în fugă de-a lungul trenului.

Radu Şoiman se simţi pironit de pavaj. Şi nu încercă să. se mişte. Ironia fratelui în cele diavoleşti, îl găsise într-un moment foarte propice trezirii omului sufocat de animal. Şi omul din el înfipse piroane în labele animalului şi-i porunci să nu se mai mişte.

Cu o seninătate demnă de cel mai veritabil fiu al Marei Britanii, Radu Şoiman privi în urma celui grăbit să ajungă mai repede la locul de osândă, şi scoase un oftat pentru toată tagma cartoforilor şi a stâlpilor de cazinou.

L-a cunoscut din prima zi când a păşit într-o sală unde banii se devalorizează până la dispariţia totală. E inginer, sau mai bine zis: a fost, cu studii serioase la Chârlottenburg. A pierdut moşteniri, a pierdut dote, a pierdut şi ceea ce din gros agonisea însuşi. Apoi şi-a pierdut reputaţia, soţia, casa. Astăzi – joacă din leafa destul de modestă pe care o primeşte de la o instituţie de stat. Mereu şi mereu hotărât să dea lovitură după lovitură, pentru a-şi recupera măcar jumătate din ceea ce a pierdut. Dar „loviturile" întârzie la infinit, în vreme ce sărăcia îşi lasă amprentele pe haine, pe îmbrăcăminte, in luminile

ochilor, în obraji, în vorbă şi în gesturi, – Suiţi în vagoane!

Trenul ameninţă cu plecarea; apoi pleacă de-â-binelea, în vreme ce Radu Şoiman rămâne locului. Încearcă o clipă să rupă rădăcina, dar renunţă îndată. Iar atunci când anchilozarea a dispărut, carul de foc îşi trage ultimul vagon din strânsoarea peroanelor.

Nu ştie ce-i cu el. Ar vrea să-şi strige bucuria după cel mai năstruşnic act de voinţă pe care l-a făcut vreodată un îndrăgostit de jucăria din Sinaia, dar nu e sigur dacă minunea s-a săvârşit în stare de trezie.

Şi, mai ales, nu-l poate asigura nimeni că. abandonarea primului tren nu-i de rău augur.

Se aşează la una din mesele de pe peron, ale restaurantului gării.

E leoarcă de năduşală şi cu capul strivit de gânduri contradictorii.

Dar atunci când înseninarea vine, şi vine fără zăbavă, căci starea-i sufletească e favorabilă schimbărilor brusce, se bucură că a rămas. Nimic nu-l sileşte să ajungă la Sinaia negreşit la ora 16.20, dar numai de folos îi poate fi. un mic răgaz de cugetare şi o nouă examinare a stării prezente şi a proiectelor cu care păşeşte decisiv spre bogăţie sau spre moarte. Râsul straniu şi îmbrăcămintea sărăcăcioasă a inginerului, contribuise desigur la această dispoziţie, cu care un cartofor pasionat se întâlneşte adesea, dar numai după ce şi-a golit buzunarele şi s-a văzut trădat de cel mai nou şi mai „sigur" sistem, pe care îl descoperise în ceasuri de insomnie şi de căinţă tardivă.

II

Cine e Radu Şoiman?

Ce pramatie se ascunde în scheletul aceasta înalt şi adus de şale, cu umerii obrajilor fără alt rost decât acela de a întinde pielea «ce se sbârceşte înainte de vreme, cu privirea rătăcită

venind ca dintr-un abiz, cu buzele veştede şi nervoase stăruind într-o melancolie, nuanţată când şi când de o ironie ce se adresează unei fiinţe imaginare, sau poate Destinului, sau nimănui; cu degetele-i lungi, noduroase şi nervoase, ce trădează existenţa, în trecut, a unei mâini deosebit de active, iar în prezent – frământări de om cu conştiinţa trădată sau cu vieaţa la răscruce grea de drum ?

Deocamdată ştim că e un pasionat al jocurilor de hazard şi că a luat drumul Sinaiei, «ă dea lovitura de graţie nenorocului care-l urmăreşte mai abitir decât umbra şi decât numele; şi totodată să pună în grea cumpănă însăşi existenţa cazinoului instalat ca un blestem în cel mai împodobit luminiş al Carpaţilor...

Trecutul lui e al unui burghez, care ar fi avut toate posibilităţile să trăiască mult şi fericit, dacă nu i-ar fi ieşit în cale şi nu l-ar fi ademenit dracul celui mai periculos dintre toate viciurile care pândesc slăbiciunile omului.

S-a născut cu treizeci şi şase ani în urmă, într-un sat din judeţul Romanaţi, din părinţi plugari, în măsură să-şi întreţie unicul băiat în şcoli la Bucureşti.

In Facultatea de Drept,- unde trecea printre studenţii mediocri, dar cu bune purtări şi dornic să nu fie o decepţie pentru părinţi, a făcut cunoştinţă cu fiica unui director de bancă.

S-au căsătorit din dragoste.

Afară de un luxos apartament în centru, a mai primit din partea socrului un post în contenciosul băncii.

A urmat o căsnicie liniştită, aproape fericită pentru nişte oameni care nu cer de la viaţă marea şi sarea.

In ziua de 14 Aprilie 1933, zi însemnată cu fierul roşu în calendarul vieţii lui, căci de atunci a început o coborâre pe care nimeni n-ar fi întrevăzut-o, era părintele fericit a doi copii ca doi îngeraşi, proprietarul unei vile arătoase în parcul „Regina Măria", subdirector al băncii condusă încă de socrul

său, şi soţul invidiat al unei femei care nu l-a trădat nici măcar cu gândul. Iar viitorul îi surâdea ca un protector în care îţi poţi pune întreaga nădejde.

In ziua aceea, care n-a fost măcar vremuitâ, sau umbrită de vreo neînţelegere în familie, s-a lăsat amăgit de un prieten trecător prin Bucureşti, şi a intrat într-unul din acele faimoase „cercuri", pe care autoritatea le tolerară aducă jertfă zeiţei Fortuna, în plin centrul capitalei.

Microbul jocului de cărţi a găsit teren prea puţin favorabil, dar viril şi stăruitor fiind, a cucerit poziţie cu poziţie până ce biruinţa a fost totală şi definitivă.

Astăzi, după patru ani şi jumătate de la ziua fatală, bilanţul e turburător. Şi-a pierdut toată agoniseala, şi-a pierdut postul de la bancă, soţia a divorţat, prietenii l-au părăsit, din barou a fost exclus pentru „tentativă de escrocherie", iar bătrânii lui părinţi s-au prăpădit de groaznica durere pe care le-a pricinuit-o căderea unicului lor fecior.

Stă cu cameră mobilată, trăieşte din „împrumuturi" de câte o sută de lei şi de câte un pol, pe care abia le smulge cunoscuţilor şi tovarăşilor de suferinţă.

A slăbit de i-a rămas pielea pe oase, privirea senină şi sigură de odinioară, e acum a unui câine fără adăpost, trândăveşte la cafenea sau îşi duce povara vieţii prin străzi lăturalnice. Iar demnitatea cu care se născuse şi la care ţinuse ca la un mare bun al vieţii, fără însă a face caz de dânsa la orice prilej neînsemnat, s-a ferfeniţit zi cu zi, ceas cu ceas, până ce n-a mai rămas decât o vagă amintire de clipe lucide.

După închiderea ziselor „Cercuri", a încercat un vechiu prieten să-l întoarcă pe o cale mai bună. I-a făcut rost de-o slujbă la S. T. B., i-a dat un costum de haine, i-a plătit chiria şi masa pe o lună înainte, ca să-i rămână primul salariu pentru punerea unei pietre de hotar, dar n-a fost cu putinţă să se tămăduiască. A fost ademenit în cluburi clandestine, a jucat poker, tabinet, barbut şi boala tot şi-a făcut-o.

Când a aflat din ziare de redeschiderea, cazinoului din Sinaia, s-a bucurat cu bucuria patriotului la vestea că ultima bătălie a fost câştigată de regimentele ţării sale... Şi-a felicitat patria că are în fruntea ei un guvern atât de înțelept, a găsit cele mai nimerite cuvinte de admirație pentru îndărătnicia cu care concesionarii şi-au urmărit „drepturi consfinţite prin lege", şi a socotit precum că o mai mare revărsare de fericire pe capul amatorilor de ruletă şi de baccara, ca redeschiderea cazinoului, n-ar fi fost în stare nici Dumnezeu să aducă.

El însă – amarnic blestemi – n-avea cu ce să-şi mai încerce norocul.

N-avea nici atât ca să facă un drum până la Sinaia, fie şi în clasa III-a, pentru a se îmbăta măcar din fericirea altora.

Pierduse şi slujba de la tramvae, iar polii şi sutele de pe la cunoştinţe se răreau cu ameninţare de adio.

Cunoscuse foamea, frigul, lipsa groaznică a unui muc de ţigare, luni întregi fără schimb şi fără baie, şi ruşinea pe toate feţele.

Totuşi – vrea să mai dea măcar odată, ochi cu mesele verzi ale cazinoului din Sinaia. Dar cum ? De unde bani ?

S-a gândit să fure – şi s-a îngrozit. S-a. gândit că patima în suferinţă l-ar împinge într-o zi la crimă – şi a început să plângă, ca un copil.

Bineînţeles că şi curmarea unei vieţi chinuite îi umplea gândurile. Dar nu se simţea. În stare să recurgă la suprema doctorie. Era tânăr, cu sănătatea încă în bună stare, fără. alt viciu, şi deci cu motive temeinice de speranţă într-o cât de şubredă îndreptare.

In cele din urmă, biruit de microbul viciului, şi-a vândut locul de veci, cumpărat în zile bune, la Bellu. Făcuse sforţări supraomeneşti să-l păstreze, nădăjduind că în ziua când se va decide să nu mai facă umbră pământului, îşi va găsi acolo veşnica odihnă Iar mai târziu, când şi alte vieţi ce-i sunt mai scumpe decât a lui, îşi vor isprăvi firul, va fi iarăşi laolaltă cu

soţia şi copiii...

In două zile n-a avut ce să joace din cele câteva mii de lei încasate.

Ce să mai facă?

I se deschisese acum o poftă de joc şi o dorinţă nebună de a-şi reface viaţa cu ajutorul ruletei, şi de a pune în cumpănă însăşi existenţa cazinoului, că nu s-ar mai fi dat înapoi nici din faţa unei ucideri de om.

Dar n-a făcut ucidere de om, ci altceva mult mai groaznic – după judecata lui: şi-a vândut partea din averea imobilă rămasă de la părinţi, cu toate că jurase de mii de ori că o va lăsa copiilor. Să aibă şi ei atâta de la bunici: o vie pe deal şi un petec de livadă în preajma casei bătrâneşti...

A încasat peste şaizeci de mii de lei... Deci, un prea frumos capital de... joc. Cu aşa o sumă se poate distruge Monte-Carlo-ul... Parcă n-a văzut el atâtea cazuri, când s-au câştigat zeci şi chiar sute de mii de lei, cu nimica toată? Numai un pic de noroc să fie... Şi un car de voinţă, ca să te laşi la vreme.

In trei zile – a zis adio la aproape patruzeci de mii... Şi n-a avut decât un singur regret : că nu şi-a cumpărat măcar o pălărie... A vrut să păstreze capitalul intact pentru joc» şi apoi să facă diferite cumpărături din câştigul ce va veni.

Cu ceva însă tot s-a ales: cu convingerea deplină, fără drept de apel, că nu însemnătatea capitalului pus în front decide rezultatul luptei, nici chiar mărimea rezervelor, ci singură puterea de voinţă a jucătorului. Numai şi numai voinţa.

Să te mulţumeşti cu un câştig în raport cu capitalul riscat, şi să pleci frumuşel, în ciuda de moarte a concesionarilor. Iar a doua zi să urmezi aceeaşi reţetă; a treia asemenea şi tot aşa până ce... până ce... Dar ce averi fabuloase şi-ar putea aduna un jucător cu o suficientă putere de voinţă ?!

Cu totul stăpân acum pe „secretul" de a merge la sigur, deşi jocul este... „la noroc", şi-a numărat restul de bani pe care-i mai avea şi a avut răbdare să lipsească o zi de la cazino şi să-şi

întocmească un plan de bătaie. Semn evident că tot mai dispune de o picătură de voinţă.

Şi şi-a întocmit planul, fără prea multe calcule, cât se poate de simplu şi cum nu se poate mai clar. Şi mai adecuat unui sistem nervos tocit de atâtea încercări.

Ai un capital de douăzeci de mii de lei...

Buun.

Ce gândeşti să faci, boule şi idiotule, cu această sumă săracă? Să te îmbogăţeşti într-un ceas ?

Dar trezeşte-te, omul lui Dumnezeu! Minunile nu se comandă. Minunile cad, de unde vor fi căzând, când nu te-ai gândit şi pe capul cui nu se aşteaptă. Şi nu în toate zilele. Ehehe!

Adu-ţi aminte de aceste cuvinte ale lui Lamartine şi scrie-le cu litere de foc pe fruntea crupierului şi în faţa grămezilor de jetoane : „Cel care vrea să îndrepte totul dintr-odată, strică totul".

Sigur. Aşa de sigur, ca existenţa pământului, a oamenilor şi a prostiei.

Ia-o încet. Şi mulţumeşte-te cu puţin. Că tot mai bine e să câştigi o sută de lei decât să pierzi zece mii.

Nu te încrede nici în noroc, nici în inspiraţie. Ci procedează negustoreşte. Consideră ruleta ca o afacere, banii din portmoneu ca o investiţie în această afacere, şi mulţumeşte-te cu un câştig pe care, privilegiu rarisim, poţi să ţi-l fixezi singur. Atât. Şi fără să te încăpăţânezi într-o cifră anumită. Când ai ajuns la 99 de lei, trebuie să fii tâmpit ca să nu consideri că ai o sută în buzunar.

Astfel a judecat domnul Radu Şoiman înainte de a aşterne planul pe hârtie.

Dar planul a ieşit după alte socoteli, mai adecuate realităţii şi psihologiei jucătorului» Avea doar destulă experienţă.

Şi pe bună dreptate.

Negustoria propriu zisă şi jocul de hazard sunt două noţiuni

cu totul distincte.

Când cumperi, de pildă, un porc, îţi poţi face dinainte o socoteală aproximativă. Te gândeşti, nici vorbă, şi la o eventuală pierdere, căci de aceea se cheamă că eşti negustor. Eşti sigur însă că în niciun caz(nu vei pierde toţi banii daţi pe râmător. Chiar dacă îl loveşte o boală şi moare înainte de a visa mărgele roşii la gât. Cu ce mai iei pe osânză de la fabrica de săpun, cu ce mai prinzi pe păr, pe piele, – şi tot te mai alegi cu ceva.

La masa verde însă te poţi curăţa fără vreo speranţă de înapoiere a unei cât de mici părticele din capitalul riscat. De aceea şi cuantumul eventualului câştig, trebuie fixat nu numai în raport cu capitalul, ci şi cu riscul. Plus faptul de necontestat şi de neînlăturat, că, oricât de modest ai fi, nu poţi juca la loterie fără să te gândeşti mai întâi la câştigul cel mare, Chit că n-ai cumpărat decât o pătrime de loz.

Prin urmare, în calculele celui care joacă la noroc, trebuie ţinut seamă şi de elementul psihologic. Ceea ce nu e cazul cu negustorul de porci şi de făină. Comerţul are legi; hazardul are capricii.

încât, planul nefericitului nostru prieten, burduf de atâta amarnică experienţă, ţine seamă şi de puterea ispitei care pierde capul celui mai tare jucător, împingându-l spre câştiguri mari şi implicit spre riscuri fatale.

Astfel, în loc de o sumă fixă, sau în jurul unei cifre statornice, a întocmit o scară progresivă, care să-i asigure o îmbogăţire treptată şi în acelaşi timp să-i înlesnească jocul de importanţă decisivă, al voinţii.

In prima zi – lei două mii, adică o dobândă de 10%, capitalul fiind de lei douăzeci mii. A doua zi, 15°/0, a treia zi 20%, şi tot aşa, adăogând cinci procente pe zi, până ce va atinge un câştig cotidian egal cu jumătatea capitalului. de la sine înţeles, că în acest timp capitalul iniţial sporeşte prin adăugarea câştigurilor, încât în ziua când va căuta să smulgă

ruletei cincizeci de procente, cei douăzeci de mii vor fi trecut de un sfert de milion..,

Odată realizată această primă etapă în mersul ascendent către îmbogățire şi către,., fericire, după sforțări supraomeneşti pentru a ține ispita în respect, căci un sfert de milion se poate câştiga şi într-un ceas, va mulțumi cerului, iadului şi lui însuşi pentru biruință, apoi va fixa o cifră în jurul căreia îşi va împinge sau îşi va opri norocul cotidian, Poate zece mii, poate douăzeci, după cum va fi atunci inspirat de Dumnezeu sau de Satana.

Aici trebuie spus că Radu Şoiman, nefiind sigur că norocul la cărți vine de la Dumnezeu, aşa cum ar veni din muncă cinstită şi chiar din zestre şi moşteniri, evită pe cât se poate să-şi facă semnul crucii; iar atunci când se simte nevoit sau obligat să se închine, o face cu inima strânsă şi cu speranța că dracul nu-l vede,.,

După ce a dat planului forma definitivă, l-a citit poate de cincizeci de ori, şi s-a mândrit de aşa operă.

Om modest din fire, recunoaşte că n-a descoperit vreo Americă sau vreun microb, dar e aproape sigur ca alt jucător nu s-a gândit la aşa mijloc de *dirijare* a norocului.

însuşi acest cuvânt l-a mulțumit. A dirija o şcoală, o bancă, un cal, un râu chiar, e lucru obişnuit; dar a dirija norocul, e o formulă nouă; una din acelea care schimbă fața lumii. Şi poate cea mai ingenioasă şi mai temerară...

Ca să-şi mai tempereze entusiasmul şi să-şi mai svânteze aerele de mare descoperitor, şi-a scris atunci şi testamentul. Cu totul nesincer fiind. Cine crede cu atâta entusiasm în eficacitatea unui medicament, nu se mai gândeşte la moarte decât în glumă.

Până la urmă însă, a dat şi celei de a doua ipoteze importanța cuvenită şi a apropiat cumpăna morții de cumpăna noului destin în care nădăjdueşte.

Priviți-l.

Şi-a recitit planul a patra oară, de când s-a aşezat la masă, şi-a verificat calculele şi motivele care au stat la baza acestei aritmetici, a găsit din nou că lucrul a fost genial chibzuit, şi ochii îi strălucesc din adâncuri ca un cărbune învăpăiat de foaie; obrajii au căpătat o nuanţă între galben şi vânăt, şi respiraţia îi cade grea pe nările lărgite, ca o ameninţare împotriva a tot ce i ^e va pune în cale,

A uitat să bea cafeaua, pe care de altfel a comandat-o mai mult pentru a satisface legea restaurantului, dar n-a uitat că primul tren, din nefericire personal, pleacă la trei şi două minute.

Priveşte ornicul – şi se arată nervos ; priveşte lumea din restaurant şi din forfoteala peroanelor, şi se mândreşte a fi clădit din bun aliaj. Şi că are o misiune, de îndeplinit. Nu vrea să şi-o mărturisească întreagă, dar ştie că şi iadul se va cutremura până la urmă.

Şi aceasta, graţie unei voinţe scoasă din debilitate, de dorinţa de a trăi, de a-şi răzbuna un trecut şi de a străluci în viitor.

Azi două mii, mâine trei mii, apoi câte zece mii pe zi... Şi chiar cincizeci sau o sută... Cine îi poate interzice să scuture şi sa sguduie cazinoul în fiecare zi ?

Se ridică drept în picioare, ca împins de un resort, şi îşi dădu seama îndată că o voinţă pusă în slujba răzbunării, îl duce pe om la aceleaşi rezultate ca şi lipsa oricărei voinţe. Ba poate chiar mai rele.

Dimpotrivă: întrebuinţată în scopuri de reabilitare şi . chiar de îmbogăţire, fără a te lăsa condus de rancune şi de alte gânduri greu de mărturisit, te duce încet dar sigur pe culmi abia visate.

La urma urmei, nu i-a vârât mâna în buzunare nici Penchas, nici Samuel.

Şi reveni iarăşi la formula voinţei dirijate.

Achită tentativa de consumaţie şi porni în pas cazon. Un',

doi; un', doi.

Intră pe peronul de plecare al personalului de Oradea şi se hotărî sa nu-l bage în seamă până în momentul când va ajunge în spatele locomotivei.

Un', doi; un', doi.

Şi izbuti.

Spre marea şi justificata lui satisfacţie. Apoi o luă înapoi, bine înţeles după ce consulta ceasornicul spânzurat de peron. Un', doi; un', doi.

Ceva mai mult: când ajunse iarăşi în» coada trenului, se hotărî să-şi amâne din nou plecarea. Şi avu lipsa de obraz să creadă, că o face din graţia voinţei iar nu pentru motivul că chiar în acel moment îşi amintise că motorul-rapid, deşi pleacă cu un ceas în urma personalului, ajunge totuşi, la Sinaia, cu mult mai înainte. Şi că o călătorie cu personalul, atunci când dihania fără cap şi fāra coadă aşteaptă pe şinele de alături să sboare cu o sută pe oră, ar ispiti numai pe un om care nu ştie ce-i şofranul, sau pe unul care mănâncă brânză ca să facă economie la. lapte.

Porni să cerceteze cu amănuntul fotografiile oficiului de turism, în acelaşi pas măsurat, dar când mai avea de făcut zece paşi,, renunţă. Chipurile ca să facă iarăşi un act de voinţă, dar în realitate fiindcă nu-l interesau.

Ce importanţă are, pentru un îndrăgostit de ruletă, schitul Peştera, defileul Bistriţa, sau Piatra Arsă, or bărbile şi sculele lipovenilor de la Vâlcov?

Recunoscându-şi nesinceritatea, se ruşină, oarecum de sine şi se îndreptă iarăşi către restaurant, fără să-şi mai muştruluiască paşii..

De data aceasta, mai lăsă planurile şi-şi bău cafeaua.

Luă act şi de prezenţa celorlalţi clienţi şi le întrebă dacă se mai frământă în capul vreunuia problemele care îl neliniştesc pe el.

Simţind că începe să se scoboare din stratosferă, se bucură

şi se lăsă prins în cursă.

Dar dacă nu i-o izbuti planul?

Imposibil! Unde e voinţă...

Dar dacă voinţa lui îl părăseşte şi de data aceasta chiar în clipa când s-a agăţat de pulpana victoriei ?

Cu neputinţă! Se simte destul de călit, iar atunci când va observa totuşi că începe a slăbi puterea stăpânirii de sine, îşi va aminti de inevitabilele consecinţe.

Dar dacă nu-şi va aminti ? Ce fel de soldat este acela care în toiul luptei se gândeşte la ceea ce va fi după război?

Socoti de trebuinţă să-şi lărgească intervalul dintre guler şi gâtlej... Cu care ocazie, finiţi asprimea frânghiei în jurul grumazului... Şi nu încercă să îndepărteze a doua ipoteză. Era sigură, după neizbânda planului, ca Aprilie de berze şi ca Decembrie de Crăciun...

Dar dacă...

Faptul că lăsase două trenuri să plece fără «1, ţntâlnirea neplăcută şi, în tot cazul, neÎncurajatoare, cu inginerul din aceeaşi tagmă, şi cheltuielile interzise de manualul jucătorului superstiţios, contribuirá încă sâ-i slăbească optimismul cu care pornise de acasă.

Dar turburarea luă proporţii de panică, atunci când se ivi, ca dintr-un descântec cu iele, şi făptura străvezie şi fals zâmbitoare a doamnei F., arhicunoscută în lumea cazinourilor şi a ncercurilor închise*.

— Te-ai întors de la Sinaia, sau vrei să pleci cu dinamicul ? — îl întrebă ea, fără altă introducere, şi fără sâ-şi poată ascunde importanţa pe care "o dădea răspunsului.

— Stau la gânduri, – ezită el; dar inter-pelatoarea se declară luminată. Şi luă loc pe scaunul din faţă. Gest care nu miră pe Radu Şoiman. Se cunosc de atâta vreme, poate chiar dinainte de naştere, încât fiind şi membri ai aceleiaşi familii, îşi pot îngădui să se aşeze fără poftire, să se „împrumute* pentru un corn sau pentru un tiket de tren, şi chiar să se sărute prin

compartimente goale, în cinstea unei zile norocoase sau în ciuda uneia ghinioniste.

Radu Şoiman mai comandă o cafea, şi, încălzit cum era de drama din suflet, îşi privi „sora" cu intenţii de autopsie.

O cunoaşte de aproape patru ani, de la cercul „Tirul".

Era pe atunci o doamnă foarte elegantă, cu mâinile şi gâtul pline de bijuterii, şi cu mare trecere la cassă. Sosirea ei încovoia spinările tuturor simbriaşilor clubului, de la portar şi chelneri până la comisarii şi diriguitorii jocurilor.

— Sărutăm mâinile, madam F.

— Un loc pentru madam F.

— Numaidecât. Imediat. Îndată.

— Ce culoare doriţi ? încheia crupierul seria încovoierilor. Întrebare socotită tot ca un salut deosebit, căci toată lumea, şi jucătorii şi crupierii, ştia că madam F. obişnueşte să joace cu fise de culoare albă.

Aceleaşi încovoieri, scump plătite, o petreceau şi]a plecare. Dar cea mai impresionantă şi mai decepţionată era desigur a portarului. Căci rare ori madam F, rămânea cu ceva mărunţiş pe fundul poşetei.

A reîntâlnit-o mai târziu la „Turist", apoi la „Select", din ce în ce mai timidă, în atitudini şi la joc, şi din ce în ce cu mai puţin entusiasm primită de negustorii viciului.

Povestea ei a aflat-o de la un doctor, care o auzise de la un avocat, iar acesta de la un farmacist.

Era bogată şi din cea mai selectă societate. (Bogăţia a dispărut, dar societatea în care se învârteşte astăzi, surâde Şoiman, verde, e tot selectă. In tot cazul „selecţionată".)

A făcut cunoştinţă cu roata concavă şi numerotată, cu cinci ani în urmă, la Monte-Carlo. Apoi şi-a continuat flirtul la Sinaia, pe malul Mării Negre, şi îndrăgostindu-se de-a-binelea, a început să frecventeze diferitele cluburi din Bucureşti.

Şi-a pierdut, pe rând, un corp de case, o vie, limuzina.

Şi-a ipotecat casa în care locuia, pentru a înfiinţa o pensiune

şi a încerca astfel o refacere.

Boala jocului însă se încuibase puternic în sânge şi în oase, încât a pierdut şi casa şi pensiunea şi orice speranţă într-o îndreptare.

Ajunsă pe drumuri, fără posibilitate de a-şi agonisi un ban prin muncă, n-a rămas la soluţia unui gest suprem, din laşitate sau din dragoste pentru... ruletă şi pentru bacca-ra, şi astăzi îşi prelungeşte un destin condamnat, cu ajutorul unei pensii de câteva mii ele lei pe lună, din partea familiei...

am întors absolut fără niciun ban. Îşi încheie ea naraţiunea ultimei vizite la Sinaia, fericită totuşi că luase o cafea caldă şi o brioşă proaspătă. Iar în casă nu-i chip să intru până diseară. Servitoarea proprietăresei. profitând de lipsa stăpânei, umblă toată ziua şi toată noaptea haimana. Dacă văzui că nu-i chip să intru, o luai spre gară, cu gândul că...

Radu Şoiman nu aşteptă să-şi termine fraza, poate că nici n-ar fi terminat-o, şi-i 1 „împrumută" o monedă de-o sută.

Femeia o luă ca pe un lucru ce i se cuvenea, tot aşa şi două ţigări din tabacherea ce i se întinsese, şi se strecură cu o vioiciune nefirească printre mese.

Şoiman o privi absent şi încercă s-o reconstitue din amintiri nu, prea îndepărtate.

Când a văzut-o întâia oară, mignonă şi feminină sută în sută, i-a remarcat mai ales vioiciunea ochilor negri ca mura şi forma artistică a gurii.

Astăzi, în locul murelor ce cochetau de o parte şi de alta a nasului aproape cârn, conştiente de raritatea farmecului lor, s-au instalat două petece decolorate, în mijlocul unui câmp de alb cenuşiu, brăzdat de o puzderie de fire roşii.

In locul gurii ce ar fi stârnit invidia celui mai meşter portretist, şi apetitul celui mai pretenţios bărbat, au rămas două buze veştede şi creţe, ce şopăcăesc adesea automat,, şi tremură aproape necurmat când într-un colţ când în celălalt...

Cu trei ani în urmă, călătorea la Sinaia, cu cl. l-a, găzduia la

„Caraiman" şi atrăgea, atenţia prin belşugul bijuteriilor şi prin linia, desăvârşită a unui corp plin de graţii şi de uşurinţă naturală în mişcări.

Astăzi, călătoreşte cu a III-a, justificând schimbarea – cine-o întreabă? — cu motivul că şi aci e confort suficient şi că „i s-a acrit de atâta lux". Bijuteriile au dispărut, şoldurile au rămas goale, un umăr s-a lăsat sub linia celuilalt, în rotunjimea excitantă a cefei s-au ridicat două vine ca două dune în pustiul nisipoSi Iar când întârzie în cazino, nu se mai duce la „Caraiman", ci chibiţează pe lângă mesele de baccara, sau picotează într-un fotoliu până la trecerea personalului de 2,10...

Radu Şoiman îşi lărgi din nou intervalul dintre guler şi gâtlej.

La fel face şi el... Adică – a făcut...

Se ducea la club, lichida într-un ceas, două tot capitalul, după cum îl vedea norocul, după aceea îşi ducea mâinile la spate, ca acel ce „s-a liniştit", şi urmărea jocul celorlalţi.

Ponta în gând, pariâ cu alţi „liniştiţi" că iese cutare sau cutare număr, mai strecura câte-o şoaptă unui prieten sau cunoscut, sau numai „coleg", care înnemerea anapoda, până *ce simţea că-i intră os prin os. Atunci se hotăra să plece. Dar nu imediat, ci după lichidarea jocului prezent. Să vadă ce număr mai iese. Şi tot aşa până îl apucau zorile şi lumina albă. Tot la spatele jucătorilor, cu gâtul îmbibat de nicotină, cu ochii roşii de veghe şi de fum, şi „hotărât" să plece după ce domnul care a cerut „banca", va da cartea pe faţă...

Iar la Sinaia, unde venea cu rapidul de 1.45, tot în cl. IlI-a, urma acelaşi tipic, până se lichida şi ultima masă de chemin-de-fer. Cu acceleratul de 9.2 nu putea să'plece fiindcă-i lipsea un pol ca să plătească diferenţa la bilet, cu personalul de 2.10 nu pleca fiindcă tocmai atunci se înteţise jocul la una din mese şi era curios sa vadă cum o să meargă. Pleca târziu, dimineaţa, după ce cazinoul era golit pentru altă curăţenie decât cea de

buzunare, şi adormea în primul personal care trecea spre Bucureşti...

îşi ridică ochii în sus, ca să ceară un sfat cerului sau ca să-şi libereze respiraţia dintr-un cleşte care i se strângea în jurul gâtului, şi îşi pironi privirea mirată şi speriată asupra pendulei din restaurant. Mai erau două minute până la plecarea motorului-rapid...

Se ridică ruşinat de propria-i slăbiciune, de lipsa de voinţă pe care o dovedea chiar înainte de a-şi pune planul în aplicare, lăsă trei monede de câte un pol pentru consuma* ţie şi ieşi după tiket, cu figura celui gonit de lupi sau urmărit de tâlhari.

Timpul era scurt, şi dinamicul binevoi a pleca chiar în momentul când cel mai grăbit dintre călători scăpa din vama peronului.

Radu Şoiman, ca omul împiedecat de propria-i prostie sau negrijă să-şi croiască un nou destin, făcu gestul celui care îţi urează drum fără întoarcere, apoi mai urmări motorul cu ochii celui accidentat, până dispăru în pădurea de vagoane, – şi se lasă prada celor mai aspre învinuiri.

De ce n-a plecat cu „Arlbergul" ? Era acuma între Posada şi Valea-Largă... Peste douăzeci de minute intra pe uşa cazinoului... Faceţi jocul, domnilor!

Simţi un tremur în tot corpul, apoi un frig de-i clănţăniră dinţii, cu toate că era abia la începutul lui Septembrie.

De ce s-a lăsat pradă gândurilor? Ce era nevoie să-şi mai amintească de lucruri peste care tocmai vrea să dea cu buretele? Nu pornise către Sinaia în scopul de a-şi răzbuna patru ani de pagube şi de chinuri crunte îndurate prin speluncile Penchaşilor Samuelilor şi Brottmanilor, etc. ?

Cine i-a scos în cale pe inginer?

Cine pe nenorocita aceea ?

De ce s-a lăsat înduioşat ?

De ce nu şi-a respectat întocmai programul pe care îl ticluise în toate amănuntele şi pentru a cărui executare, „fără

milă, fără şovăire", făcuse zeci de jurăminte ?

Cercetă „Mersul trenurilor" şi descoperi un accelerat pentru ora 19.40. Intr-adevăr n-avea cunoştinţă de existenţa lui. Un pasionat al jocurilor de ruletă nu se duce la Sinaia cu zece minute înainte de închidere.

Înjură de toţi sfinţii, aşa cum obişnueşte la necaz ca şi la bucurie, şi se hotărî să plece cu acceleratul. Pentru două motive suficient de puternice: nu se putea întoarce acasă înainte de a-şi începe executarea planului, căci ar însemna să-i meargă rău şi să piardă capitalul în două zile; şi poate avea prilejul să-şi încerce norocul şi la chemin-de-fer. Nu se gândea la un atac de front, ci numai la o tatonare cât se poate de prudentă.

îşi mai lungi paşii prin sala cea mare a gării, mai vârî capul pe uşa [salonului de aşteptare pentru cei care călătoresc în clasa I-a şi a Il-a, mai luă seama la lumea care forfotea în toate părţile, desigur cu alte gânduri decât ale lui, ceea ce însemna că mai sunt posibilităţi de existenţă, şi chiar de îmbogăţire, şi în afară de mirajul jocurilor de noroc. Mai aprinse o ţigară, şi apoi alta de nervozitate sau din nevoia de a-şi face o ocupaţie, până când, în cele din urmă, dându-şi seama că timpul nu poate fi silit să-şi înteţească mersul, se hotărî să intre într-un cinematograf de pe calea Griviţei. Un film bun, şi chiar mai puţin bun, iţi scurtează două ceasuri din viaţă fără să simţi când au trecut.

După cum se ştie, viziunea unui film, mai mult decât lectura unui roman, influenţează în bine, mai ales sufletele biciuite de soartă şi la răspântie grea de drumuri.

Şi chiar un ins, al cărui destin parcurge căi fără prea multe hârtoape şi fără prea mult mărăciniş, după vederea unui film, ai cărui eroi se războiesc pieptiş cu felurite faţete ale vieţii, se simte, cel puţin pentru moment, în stare să iasă din făgaşul făcut de alţii şi să treacă la iniţiative care să însemne o provocare a propriilor lui puteri.

Radu Șoiman înnemeri un film cu subiect din viața pescarilor.

In luptă permanentă cu vânturile şi cu apele fără fund ale oceanului, în primejdie să fie înghițiți de balene sau sfâşiați de delfini, departe de case şi de cei dragi, bieții oameni înfruntă eroic toate pericolele şi toate mizeriile care se leagă de greaua meserie, bucurându-se când au o zi bună de vânat şi vărsând câte-o lacrămă de dor pe fotografia soției, a logodnicei, a unei mame îmbătrânită de lungile aşteptări, sau a vreunui țânc pe care, la înapoiere, îl vor găsi cu şase luni şi chiar cu un an mai mare.

La ieşirea din cinematograf, era încredințat – nu pentru prima dată – că vieața are mai multe încruntări decât îşi închipue cel ce asudă în necazurile lui, pe care le socoate a fi ultima expresie a decepțiilor ce se leagă de o suflare omenească. Că situația lui nu e mai rea decât a altora, că un efort mai mare, de care se simte foarte capabil, l-ar scoate încet dar sigur, din mizeria sbuciumărilor actuale.

Bieții pescari! înfruntă furia elementelor naturii, pentru o bucată de pâine, cântându-şi doinele de acasă, deci fără să-şi plângă soarta pe la toate răspântiile sau să dorească milioane fără muncă.

Iar el? Puah! Păcat de tinerețea şi de sănătatea lui. La etatea de treizeci şi şase de ani, un bărbat, oricât ar fi de nemulțumit de trăirea dinainte, nu se gândeşte să-şi curme viața. Îşi adună puterile ce vor fi zăcând fără întrebuințare, şi se aruncă din nou în luptă, nu cu imprudența disperatului, ci cu voioşia unei izbânzi care până la urmă tot va trebui să vie.

Mai ales că armătura îi e completă. Cu treizeci şi şase de ani, cu inima şi cu rinichii în bună stare, plus douăzeci de mii de lei bani ghiață, poți să reîncepi lupta cu toți sorții în favoarea ta.

Simțindu-se destul de pregătit pentru a divorța de „masa verde", şi destul de entusiasmat pentru căutarea unui nou drum pe care să înceapă o nouă etapă a călătoriei spre capătul

terminus, renunţă cu scârbă să se înapoieze la gară şi întinse pasul către centru.

Se bucură ca un elev care a rezolvat o problemă pe care o credea peste puterile lui şi avu impresia că obţine aprobarea tuturor bărbaţilor şi femeilor cu care îşi încrucişează o clipă privirea.

Şi pe bună dreptate. Banul sănătos, pe care îl preţueşti la justa lui valoare, se obţine prin muncă răbdurie şi cinstită, iar nu din pleaşca unui noroc inventat de negustorii viciilor şi acceptat de cei slabi şi de leneşi.

Fericit că e pe cale să se învingă pe sine, însă într-un senz cu tot altul decât cel acceptat odată cu sfatul lui Schiller, se abătu într-un cunoscut restaurant din centru, pentru a-şi defânitiza proaspetele porniri, în tovărăşia încurajatoare a unui pahar de bere şi **<1** sunetelor de orchestră.

Nu mai intrase în astfel de local de peste trei ani de zile...

Când avea bani, asculta muzica diabolică a crupierilor de prin cluburi şi înghiţea noduri uscate.

Iar când nu dispunea măcar de o sută de lei, sau de doi poli, ca măcar printr-o pon-tare sâ-şi justifice prezenţa în club şi apoi societatea fraţilor întru naivitate şi pierdere, îşi plimba regretele şi foamea pe cheiul Dâmboviţei, pe străzile dosnice, sau printre cei patru pereţi în care-şi concentra suferinţele meritate şi omeneştile speranţe.

Da, da: şi suferinţele şi speranţele. Se ţineau scaiu unele de altele, şi toate de el, pentru a-l scuti de hotărâri care să tragă prea greu într-o parte. Încât, nici viaţa să nu-şi curme, dar nici obiceiurile să şi le părăsească.

In restaurant, lumea abia începuse să se adune.

Orchestranţii îşi acordau instrumentele, chelnerii şi piccolii îşi împărţiseră mesele şi acum îşi aşteptau muşteriii.

Radu Şoiman, amintindu-şi de alte vremuri, ocupă o masă de unde să vadă şi orchestra şi majoritatea celor ce vor veni să se ospăteze, fără să-şi sucească prea mult gâtul într-o parte sau

în alta.

Se simţi reîntrupându-se iarăşi în omul pe care îl părăsise cu patru ani în urmă.

Şi înainte de a se căsători, şi după ce s-a însurat, obişnuia să cineze de două sau de trei ori pe săptămână la restaurant. Nu pentru a arăta că-i dă mâna să facă acest lux, ci pentru motive cu totul speciale.

Mai întâi, fiindcă îi plăcea muzica. Dar nu muzica grea de la Operă sau de la Ateneu, ci muzica mai uşoară, mai intimă din localuri. Pe care o gusta cu mai multă plăcere şi cu mai multă competenţă chiar, în tovărăşia unui şpriţ sau a unui pahar cu bere.

Al doilea, pentru motivul că, deşi n-a fost niciodată un crai, nici înainte şi nici după însurătoare, simţea o deosebită voluptate să privească femeile în atmosfera vioaie şi înviorătoare a restaurantului. Un pahar de vin, are darul de a desgoli dinţii, de a descoperi gropiţele din obraji, de a încuraja anecdota şi destăinuirile. Iar un cântec de dragoste, din gura unui diseur frumos şi cu vocea, caldă, micşorează distantele dintre inimi şL împuţinează scrupulele convenţionale.

Mâncă bine, bău binişor, ascultă orchestra, cu lăcomia celui ce a postit vreme îndelungată £. iar şlagărele la modă, debitate de diseurul care era un bărbat plăcut dar un cântăreţ, mediocru, îi dădură totuşi bucuria că se pune-iarăşi în curent cu roata vremii.

încercă să-şi facă un program de muncă», un program de om care a dat cu piciorul averii, familiei şi unei situaţii sociale de invidiat, iar acum, revenit în pielea bunei judecăţi, vrea să refacă totul din cenuşă. S-o ia. de la A, ca orice tânăr începător, cu nădejdea, neşovăelnică în izbândă.

Izbândă!...

Mai goli un ţap de bere neagră, mai examină lumea din local şi se scărpină după. ureche.

Izbândă!...

Desigur! Munceşti, faci economii, înduri mizeriile începătoriei – şi izbânda vine mai repede decât ai gândi.

Dar ce să facă?

Ce să înceapă ?

Are douăzeci de mii de lei... Ce să pună 3a cale cu un capital de care dispune orice oltean care vinde cărbuni pe stradă ?

S-a obişnuit să nu mai preţuiască banul decât atunci când îi lipseşte; va putea el oare să-l repună într-atâta cinste, încât să se închine în faţa unei monede de cincizeci sau de douăzeci de lei, pe care a economisit-o într-o zi?

Şi de ce nu ?

Ce nu face omul când vrea! *Când vreaL.*

Desigur! Şi va fi silit să vrea. Altfel, *orice încercare de refacere va fi dinainte ^condamnată, dacă nu dă banului mai mult - decât valoarea lui reală.

Şi dacă...

Are treizeci şi şase de ani... de la etatea de douăzeci şi patru de ani, adică din ziua când s-a căsătorit, a încetat de a mai da hainului cinstea vasalului. Ci numai atenţia datorită unui tovarăş cu a cărui colaborare poţi zidi şi dărâma tot ce pofteşti.

Dar după ce a început să frecventeze speluncile de joc al domnilor Penchas, Samuel, Brottman etc, unde bancnota de <o mie dispărea mai repede decât o ţigară, a zis banului fisă, jeton, etc, preţuindu-l doar la ieşire, când o monedă de zece lei i-ar fi dat dreptul să comande într-o lăp-tărie mizerabilă sau într unul din acele birturi care se improvizează în preajma fabricilor sau a blockurilor în construcţie.

Dacă îşi strânge acum la sân cu dragoste paternă tencuşorul de bancnote, o face din cauza fricii de moarte. Ştie că n-are de unde să mai ia nici măcar o leţcae, în caz că rămâne lefter, un ştreang sau un salt de la al 7-lea etaj va trebui să-l tămăduiască pentru totdeauna de cărţi, de ruletă şi de mizeria ce fatal se leagă de ele. Altfel – ar fi sburat la Sinaia cu primul rapid şi

într-o şedinţă sau două, s-ar fi topit cele douăzeci de bancnote, fără să-şi lase măcar urma în portmoneu.

Prin urmare, tostă reuşita lui, în caz că ar încerca un mic negoţ, depinde de reîntoarcerea la respectul de odinioară al Măriei Sale Banului.

Va fi capabil de o astfel de schimbare ?

Dar de ce se svârcoleşte atâta, când nici măcar nu şi-a închipuit cam ce o să încerce ?

Ce fel de negoţ ar putea el să pună la cale, cu un capital aşa de mic ?

Să vândă gaz prin sate ?

Să strige cărbuni pe stradă ?

Să precupeţească haine vechi sau nasturi pe la colţurile bulevardelor şi prin bariera Moşilor ?

îşi roti din nou privirea în sala plină de lume îmbrăcată bine, care consumă fără să. se sinchisească prea mult de nota de plată, şi fără totuşi să aibă motive a-şi reproşa o> subpreţuire a banului.

Din această lume a făcut şi el parte până. mai acum trei sau patru ani...

Iar astăzi, bătut de soartă, pune la cale o> revenire la locul pierdut, printr-un mijloc greu de acceptat şi imposibil de pus în practică. Cine pierde ultimele examene la Universitate, nu se mai întoarce la *a* şi la of...

Dar se potriveşte ?

Fireşte că nu.

Bunăstarea materială şi socială, odată pierdută, nu se mai reface decât începând iarăşi modest, prudent şi optimist ca altădată. Pe când eliminarea dintr-o Facultate oarecare, pe motiv de cădere perpetuă sau neprezentare la examene, nu atrage după sine pierderea cunoştinţelor dobândite în cursul atâtor ani de învăţătură.

O, dacă i-ar reuşi planul... Dar cum o să-i reuşească dacă nu încearcă ? De ce n-a plecat cu rapidul ? De ce a lăsat

personalul să plece fără el ? Pentru ce n-a fost atent la plecarea dinamicului ?

Ca să se tângue ca o babă şi ca un fricos ?

Ce dacă o să piardă şi o să se spânzure? N-ar îl nici primul nici ultimul care şi-ar da viaţa de dragul cazinoului.

Şi apoi – de unde ştii cum se întoarce roata ?

Dacă izbuteşte să-şi realizeze planul şi să se îmbogăţească? Ar mai gândi atunci la oamenii aceştia care se cred grozavi pentru faptul că poartă o haină nouă, o cravată de mătasă, şi mănâncă fără să se oprească prea mult asupra preţurilor de pe listă?

— Garson, plata 1

Până să vie chelnerul, consultă „Mersul trenurilor* şi descoperi un accelerat către

Sinaia, cu plecarea la 0.30.

Ceasul era 12 fără un sfert.

Iar după ce plăti, îşi făcu datoria către sine însuşi punându-şi din nou această teribilă întrebare :

— Ce să fac cu douăzeci de mii de lei ? De ce să mă apuc? Să vând gaz prin sate? Să fac concurentă oltenilor pe străzile Capitalei ? Nu! De-o mie de ori: nu! Ori mă îmbogățesc, ori lichidez. *Aut Caesar, aut nihil!*

.„Totuşi, nu se urcă nici într-un taxi, nici în tramvai, deşi avea toate şansele să piardă ultimul tren în direcţia Carpaţilor.

Se simțea prea aprins şi nu vrea să-şi facă la urmă reproşuri că a luat „ultima" decizie în fumurile amăgitoare ale unui pahar de bere.

Se bucură ca un copil că tot mai funcționează o leacă de frână în mecanismul atât de sdrancinat al bietului său suflet, şi porni cu picioarele. Nădăjduia să găsească un sprijin, un sfat, în boarea răcoroasă de afară.

De altfel, chiar dacă ar scăpa trenul, n-ar fi nicio pagubă. La trei şi jumătate, când ajunge la Sinaia, abia dacă mai găseşte o masă, două, de baccara, cu jucători rămaşi în drojdia

capitalurilor.

Drumul pe jos şi aerul rece, nu-i ajutară însă întru nimic, li era capul aşa de plin de gânduri ce se duşmăneau şi se războiau între ele, că o limpezire şi o înseninare nu puteau să vină cu una cu două.

In cele din urmă, ca să nu piardă şi acest-tren, se urcă într-un taxi şi porni fulger către gară. Ii făgădui şoferului un pol pe deasupra numai să-l pună la timp în poarta gării.

Dar fiindcă trenul putea să-l mai aştepte preţ de două minute, încercă să-şi înlesnească, o hotărâre cu cap limpede, înainte de a se-urca în vagon.

Astfel de minuni însă nu pot surveni cu* ochii la minutarul ceasului de pe peron. Ci în răstimpuri mai largi, aşa cum şi gunoaiele-din leşia pentru săpun cer un răgaz suficient pentru a se lăsa Ia fund.

In momentul când conductorul rosti formula reglementară de plecare, avu totuşi intuiţia unui dezastru. Şi se gândi să se aruuce sub roţi. Dacă e vorba ca această grozăvie să fie săvârşită peste câteva zile sau peste-o lună, de ce n-ar anticipa ? La ce bun să-şi mai prelungească chinurile când sfârşitul va_ fi acelaşi?

— Suiţi în vagoane ! repetă conductorul ca şi când i-ar fi ghicit gândul. Şoiman îi mulţumi din ochi şi se urcă în vagonul de Tg. Mureş.

Acest amănunt, fără nicio importanţă pentru călătorul care nu trece de staţia unde vagonul este detaşat de garnitura principală, devine motiv de ample reflecţii pentru cartoforul superstiţios.

Radu Şoiman socoti întâmplarea ca un semn de Sus că se poate duce oriunde, la Tg. Mureş sau în Australia, numai la Sinaia n-are ce căuta...

Şi se hotărî să nu se oprească la Sinaia. Cel puţin în noaptea aceasta. Se va opri la Braşov şi acolo va vedea ce mai e de făcut.

De altfel era aşa de năucit de războiul gândurilor, precum şi ajuns de oboseală şi ameţit oarecum de danful celor patru ţapi de bere, că o astfel de decizie era cum nu se poate mai logică şi mai binevenită.

E locul aci să reamintim că prietenul nostru are abonament pe drumul de fier. Clasa Il-a, Bucureşti-Braşov, cu începere de la 1 • ale lui Septembrie 1937, până la sfârşitul acestei luni.

S-a abonat pe toată durata executării primei şi celei mai importante părţi a planului «cunoscut, ca să nu mai fie nevoit să scoată mereu bilet, ca să-l coste mai ieftin, cu toate ca o mie sau două mii de lei în plus nu contau la un câştig ce se prevedea că va atinge un sfert de milion, apoi o jumătate, un milion întreg, şi aşa mai departe, şi ca să-şi dovedească de la început seriozitate şi spirit de economie.

Astfel că se poate opri la Sinaia, se poate duce la Predeal sau numai până la Valea-Largă, după cum tot aşa de liber este să-şi întindă oasele în tren până la Braşov,

Se opri într-un compartiment ocupat în parte de o doamnă şi de un băieţaş ca de şase, şapte ani. Ceva mai mare ca al lui... Dar ochii sunt la fel, şi fruntea tot aşa de lată, însă capul acestuia e mai mare şi părul mai bălai...

Oftă discret şi trimese un gând bun copilului şi fostei sale soţii,

Fetiţa e de şapte ani... In toamna aceasta va începe cursul primar... Seamănă cu el numai la ochi... Negri şi sprâncenele stufoase... Când erau împreună, îi plăcea să-l tragă de nas şi să-i* spue basme. Ea lui,,, Dovedea de pe atunci o imaginaţie excepţional de precoce, O cheamă Cecilia... Şi el îi zice Cici...

Băieţaşul e cu un an şi ceva mai mic, II cheamă Niculae. Nicu. Ii plăcea să-l ţie pe genunchi şi să-l gâdile. Toată ziua l-ar fi ţinut şi el nu s-ar fi declarat sătul. Iar ca drept răsplată, îi râdea drăgălaş, cu guriţa cu doi dinţişori, şi se căsnea lucru mare să-i strice cravata...

Pe fetiţă n-a mai văzut-o de şapte luni.». Trecea cu bona

spre Cişmigiu...

Pe băieţaş, pe Nicuşor, l-a zărit cu două săptămâni în urmă, jucându-se cu un cărucior, în curte. Trecuse într-adins pe la poarta fostei sale locuinţe, ca să-şi vadă copiii... Măcar de departe... I-a trimis atunci o sărutare băieţaşului şi şi-a şters o lacrimă de părinte nefericit...

Ii sărută şi acuma pe amândoi, în închipuire, dar o lacrimă nu găsi pentru ei. Erau rezervate pentru viitoarele lui necazuri.

Cu nervii vrăşuliţi, cu dureri în tigva capului, incapabil să mai înnoade un gând, să mai urmărească o idee, mângâe picioruşele băieţaşului ce se pregătea să adoarmă şi-şi lăsă şi el capul într-un colţ, ne mai dorind altă fericire pământească decât un somn izbăvitor,..

III

Aşezat la fereastra cafenelei „Coroana", Radu Şoiman încercă să facă trei lucruri deodată: să se războiască cu somnul, să-şi bea cafeaua cu lapte şi să ghicească pe săsoaice după picioare. Are convingerea fermă că tot ce nu e româncă şi unguroaică, bineînţeles în tistul de peste munţi, nu posedă picioare demne de gustul unui bărbat cu oarecare pretenţii.

Nu izbuteşte însă nici cu somnul să se lupte cu şanse de biruinţă, nici cafeaua s-o bea în tihnă, nici picioarele trecătoarelor matinale să le deosebească după naţionalitate.

A dormit din Chitila şi până la Dârste, unde l-a deşteptat conductorul.

S-a coborât deci, la Braşov, căscat şi îmbufnat, ca omul cu somnul neisprăvit.

Fiind ceasul 5, ar fi putut să-şi continue visurile la un hotel. Dar nu s-a îndurat să cheltuiască pe un lucru care nu se cheamă *transeptt* ruletă sau braziliană. Capitalul trebuia legumit la ultima expresie.

A întins-o bleg şi căscând spre centru, cu speranţa că

mersul pe picioare şi aerul rece îi vor goni somnul şi-i vor pune puţină ordine în cap.

Făcea pentru întâia oară o preumblare pe străzile Braşovului.

A văzut tribunalul la stânga, poşta la dreapta, şi socotind precum că a făcut destulă cunoştinţă cu oraşul, a intrat la „Coroana". Cu regretul manifestat vocal şi prin gesturi, că nu zăreşte prin apropiere un local mai mic şi deci mai ieftin.

A cerut o cafea turcească, mică, pentru a consuma ceva şi pentru a stăvili năvala somnului. Ca după două minute să verse bunătate de cafea, crezând, în vis bineînţeles, că aruncă o oală în capul proprietăresei.

S-a bucurat de întâmplare, căci cafeaua vărsată înseamnă luare de bani, şi s-a lăsat somnului. de la 6, când a intrat în cafenea, şi până la 9 când s-a lovit cu capul de colţul ferestrei, a aţipit şi s-a deşteptat aproape la fiecare cinci minute.

S-a bucurat însă şi de lovitură. Nu fiindcă simte o voluptate deosebită să-şi facă cucue în cap, ci pentru faptul de remarcat că ar fi putut să se lovească mai rău. Cu fruntea de masa de piatră sau cu tâmpla acolo unde şi-a izbit ceafa. Ceea ce înseamnă că puţin noroc tot mai are şi el pe astă lume.

— O cafea cu lapte. Simplă. Fără unt şi tara xrişca.

Iată-l acum, mereu cu Morfeu în braţe, a vărsat şi o parte din cafeaua cu lapte. Şi încă pe pantaloni. Deci a treia bucurie în decurs de trei ceasuri. Şi această a treia bucurie venea din faptul că nu ceruse şi frişcă şi unt. Încât, pantalonii, singurii pe lume, şi cu destule pete, scăpaseră de o nouă dovadă de necurăţire.

Prin urmare, ziua aceasta a început cum nu se poate mai bine. Numai semne de bani şi de noroc.

Dându-şi seama că nu poate scăpa uşor de poticnelile somnului, purcese din nou pe străzile Braşovului, fericit că a scăpat de războiul gândurilor. Din lupta teribilă de ieri, a învins, pe neobservate, chemarea cazinoului.

Nici nu se putea altfel. După atâtea calcule şi preparative pentru lovitura de gratie şi de pricopseală, numai un fricos din cale afară ar mai da înapoi.

Hm! Se miră singur că a fost posibilă o astfel de luptă cu sine când decizia era luată după multă şi înţeleaptă chibzuire.

îşi cocoţă privirea pe marea şi vechea biserică săsească, fără să se mire, aşa ca în faţa unui monument istoric, de proporţii neobişnuite pe meleagurile româneşti, şi fără să-şi pună vreo întrebare.

Se abătu prin piaţă şi nu remarcă altceva mai de seamă decât opincile ţărănoilor şi mulţimea cartofilor.

Se urcă mai sus şi-şi făcu o cruce în faţa bisericii Sf. Nicolae. Nu că avea o evlavie deosebită pentru mitropolitul de la Mira Lichiei, ci pentru faptul demn de ţinut în seamă că se simţea deodată român şi ortodox. Şi cartoforii, de obiceiu, nu prea fac mult caz de aceste două calităţi. Toată fiinţa lor e acaparată de mirajul foiţelor şi al ruletei. Clubul şi cazinoul sunt templele lor de rugăciune, crupierii sunt preoţii care oficiază, iar roşu şi negru – culorile drapelului pe care îl slujesc şi în care cred.

Radu Şoiman se bucură ca de o senzaţie nouă. Nu mai intrase într-o biserică de aproape cinci ani de zile. Si nu-şi mai făcuse cruce în calitate de creştin tot cam de atâta vreme. Se mai închinase el, nici vorbă, dar nu cu evlavia credinţei, ci cu disperarea viciosului. Şi nu lui Dumnezeu sau vreunui sfânt anume, ci aşa în necunoscut, fiindu-i indiferent dacă-i va ajuta Hristos sau Scaraoschi.

Deci a cincia bucurie!

Şi apoi îndată a şasea. Aceasta cu regretul că n-o remarcase imediat. Văzuse pridvorul bisericii înainte de a zări turlele, şi acest fapt cu totul fără vreo importanţă pentru alţii, în capul plin de superstiţii al lui Şoiman înseamnă... izbândă

— Admirabil început de zi! izbucni el podidit de atâtea semne bune. Şi fără să ţină seamă că-l poate auzi şi chiar

contrazice cineva. Fiindcă numai „admirabil" nu era începutul zilei. Niciun pic de soare, văzduhul tot colcăind de nori, şi o ploaie măruntă, nu rece, se cernea de sus, având toate şansele să ia proporţii.

Dar ce-l interesează pe eroul nostru soarele şi ploaia ? Destul că s-a vărsat cafeaua, că nu şi-a spart capul, că a văzut turlele bisericii în urma pridvorului, etc. Poate să plouă, poate să şi ningă, să se cutremure pământul, să se ciocnească trenurile, numai el să aibă parte de „semne bune". Încurajatoare. Să ştie că porneşte ultima bătălie împotriva „gangsterilor din Sinaia*, sub auspicii cât mai promiţătoare.

Toate bune, dar nu e mulţumit de hărnicia ceasornicului.

Şi-a ales, pentru a pleca la Sinaia, rapidul „Ardeal", cu plecarea din Braşov la 3.28. Şi acum abia este zece şi jumătate.

Ce să facă până la plecarea trenului ? Dacă se întâmplă ca în acest interval de timp să întâlnească şi semne rele ? Unde să se ascundă ? încotro să privească ?

Se burzului o leacă împotriva atâtor superstiţii care-i chinuesc sufletul mai mult chiar decât nenorocul, şi continuă să urce.

Un autobus aştepta muşterii pentru Poiana, îşi făcu repede o socoteală, cu ajutorul şoferului, şi găsi că o plimbare până la locul favorit al braşovenilor i-ar procura şi plăcere, i-ar alunga şi plictiseala celor cinci ceasuri câte mai avea până la tren. Şi cu putină cheltuială.

In ultima clipă însă renunţă. Se temea de vreo întâmplare care să-i anuleze toate cele cinci bucurii înregistrate până în ceasul de fată»

Cercetă liceul românesc, cu numele mitropolitului Şaguna, unde şi-au format învăţătura şi educaţia cea mai mare parte din conducătorii de până ieri ai Ardealului, şi încercă să-şi reconstitue în minte diverse perioade mai însemnate din istoria românilor de peste munţi. Dar nu izbuti. Ce importanţă are trecutul cu toate câte se leagă de el, pe lângă prezentul plin

de promisiunile tuturor paradisurilor de pe glob? Ce înseamnă povestea celor trecute, chiar dacă înfăţişează cele bune şi cele rele ale neamului din care face parte, pe lângă importanţa „planuluiu care îl va face milionar şi deci stăpân necontestat al bunătăţilor pământeşti ?

îşi duse mâna instantaneu la buzunar, şi după ce se convinse că cheia viitorului său imediat se păstrează bine, se îmbujora de fericire şi râse în faţa unei javre de că tel care îşi lua aere de gardian.

Dar ce te faci cu timpul până la tren ?

De data aceasta găsi soluţia fără multă zăbavă. Şi încă o soluţie cum nu se poate mai fericită, în situaţia lui de pribeag al soartei.

Să facă o baie ! „O baie în toată puterea cuvântului."

Zărise scris pe casa scundă de lângă liceu, că acolo se află o baie publică. Şi el nu mai făcuse o baie „în toată puterea cuvântului" – de aproape un an de zile... Se spăla rareori în lighean, cu pripeala omului necăjit că trebuie să aibă şi astfel de preocupări.

Acasă n avea baie. Iar în oraş nu se putea duce, cu toată dorinţa arzândă pe care o avea uneori pentru o inhalaţie de abur uscat, pentru un masaj şi pentru o răcoreală într-un bazin cu apă rece.

N-avea cu ce să-şi permită un asemenea „lux".

De aproape doi ani nu mai cunoscuse două zile consecutive cu bani în buzunar.

Cum încasa de undeva, fugea la club, cu graba celui care nu vrea să-i scape un chilipir din mână.

Şi mereu amâna ziua fericită când să facă o baie „în toată puterea cuvântului". Cum tot aşa amâna şi ziua în care sa mai mănânce odată fără să consulte preţurile şi fără să-şi socotească în prealabil mărunţişul din buzunar.

E drept că, după vinderea părţii din viea moştenită de la părinţi, îşi atinsese al doilea deziderat: mâncase de câteva ori

„pe săturate." Dar nu în toate zilele. Şi mai ales nu la toate mesele. Era prea ocupat cu ruleta ca să mai dea stomacului atenţia cuvenită, Din care pricină, baie încă nu ajunsese să facă. Se înapoia din Sinaia la miezul nopţii, sau în zori, dormea până la 1, apoi pleca în grabă cu rapidul, principala-i grijă fiind să nu scape trenul. N-ar fi putut concepe o nenorocire mai teribilă decât o zi fără ruletă. Sau o cărăbănire către Sinaia cu personalul de 15 si d oua minute.

După cum prevăzuse, nu i s-a întâmplat nici la baie ceva care să-i prevestească o nenorocire. Totul a mers după tipicul unei zile bune.

— Numai de mi-ar merge aşa până diseară, şi voiu însemna această zi într-o eventuală Carte de Aur, îşi zise el gândind desigur la punerea în execuţie a planului din buzunar.

Dar tot îi mai rămâneau două ceasuri până la tren. Şi fiindcă în timpul când maseurul voinic şi hălpănos la mâini îi turtea musculatura, revenise la ideea de totdeauna, şi pe care de altfel toţi jucătorii de ruletă o socotesc minunată şi salvatoare, că numai o răbdare călugărească şi o voinţă de oţel îl poate duce către limanul visat, căută să mai facă unele exerciţii.

Hotărî mai întâi să ţie ochii neclintiri, în orologiul din turnul primăriei, timp de cinci minute. Şi izbuti. Încercă apoi să dubleze timpul, dar nu izbuti. Ceea ce însemna că niciodată nu e înţelept să întinzi prea mult coarda. Nici la discuţie, nici la ceartă, nici în dragoste, nici la jocul de noroc.

Coborî mai la vale şi când ajunse în faţa poştei se hotărî să stea cinci minute într-un picior. Şi nu izbuti. De unde concluzia că trebuie să se ferească de riscuri prea mari. Şi nelogice. In viaţă ca şi la joc.

încercă să facă drumul la gară, pe picioare, fără să-şi fixeze un minimum sau un maximum de timp. Şi izbuti. Ceea ce însemna ca numai prin îndelungă răbdare se pot realiza lucruri mari în viaţă. De ce să zici: într-o jumătate de ceas să fiu la

gară? Căci, silit să te ţii de cuvânt şi astfel să treci în proprii tăi ochi ca om de voinţă, rişti să te împiedeci de o piatră, să te calce un automobil, – şi în loc să ajungi la gară sau în punctul pe care ţi l-ai propus, te pomeneşti pe patul unui spital. In vreme ce, lăsând picioarele să se mişte în voie şi ochii să cerceteze din timp terenul pe care urmează să calci, ajungi la sigur. Mai târziu, dar ajungi. Vorba ceea: cu răbdarea treci marea. Şi mai bine mai târziu decât niciodată.

Intră în restaurantul gării şi se postă în faţa unei bucăţi de plăcintă, hotărât să nu-şi ridice ochii de pe ea atât timp cât i-ar fi necesar s-o mănânce. Şi nici să răspundă la solicitările chelnerului. Ideea se dovedi însă puerilă deoarece, fiind mare amator de plăcintă, o înghiţi dintr-o singură închipuită deschidere de gură.

De aici trase învăţătura că, oricâtă răbdare şi voinţă ai avea, e imprudent să faci uz de aceste minunate calităţi la tot pasul şi pentru orice lucru. Raportată la jocurile de noroc, această învăţătură sar aplica astfel: nu-ţi pune răbdarea şi voinţa la încercare, pontând de pildă câte un rol pe şanse simple, atunci când ţi-e buzunarul doldora de bani, căci n-ai să izbuteşti.

Ceasul 3 fix. Adică 15.

Până la tren mai sunt douăzeci şi opt de minute.

Sătul oarecum de atâtea exerciţii şi concluzii, vru să se aşeze la o masă şi să bea o cafea turcească. Trecea şi restul de timp, împăca şi privirile întrebătoare şi aproape certăreţe ale personalului din restaurant. Dar nici la masă nu se aşeză, nici cafea nu porunci. Făcu uz de voinţă şi izbuti să iasă pe peron, cu toate că, într-adevăr, ar fi avut poftă straşnică să bea o turcească.

Concluzie: priveşte-ţi interesul numai cu ochii tăi proprii; ascultă de glasul inimii sau al stomacului numai prin prisma interesului imediat şi practic; nu ţine seamă de ceea ce gândesc sau vorbesc alţii.

Raportată la masa verde: nu juca numai pentru motivul că-ţi

mai rămâne timp până la cină sau până la tren; nu ține seamă de fața tristă a celor ce patronează jocurile, chiar dacă ar fi să le iei și cămașa de pe ei. In tot cazul, nu ești obligat numaidecât sa joci, fiindcă ai intrat în cazinou. Ci numai dacă ai dispoziție și 51 °/0 siguranță de reușită. Bun.

Măsură cu ochii distanța dintre el și chioșcul de ziare de pe peron, și o socoti ca la șaisprezece pași.

— Dacă sunt mai mulți, își zise el, înseamnă că am să joc prea puțin prudent. Dacă sunt mai puțini, înseamnă că am să joc prea prudent. Prin urmare tot alături de plan. Iar dacă sunt exact șaisprezece, pot spera sută în sută că mă voiu ține de indicațiile planului, ca marinarul de busolă și ca ogarul de urma vânatului.

Ca să fie mai sigur că va măsura fără părtinire, porni în pas german. Cu pieptul umflat, cu gâtul țeapăn, cu mâinile încremenite vertical și cu încheieturile genunchilor puse la grea încercare.

— *Eins, zwei, drei, vier, fünf, sechs, sieben... zehn... zwölf...*

Când observă că a greșit numărul se opri pe loc. Și se bucură foarte. Un jucător serios nu trebuie să facă niciodată astfel de pariuri cu sine însuși. Ochiul nu e instrument de măsurat distanțele, cu precizie, și deci nu e prudent să-ți legi soarta de lucruri copilărești. Iți creezi singur o stare psihologică dăunătoare la masa de joc.

Absorbit numai de ceea ce îl privea pe el, nici nu băgă de seamă zâmbetele ciudate ale celor ce-l văzuseră măsurând astfel peronul și nici n-auzi râsul prostesc al celor doi hamali de la ieșire.

In definitiv, lumea poate să se mire, poate să și vadă, pe el nu-l privește. El urmărește un scop și deci se crede liber să facă experiențe, să-și încerce armătura sufletească, fără să-i pese de părerile și de atitudinile martorilor întâmplători.

Mereu obsedat și torturat de fel de fel de superstiții, se urcă în ultimul vagon pentru a lua trenul de la un capăt și deci a nu

fi silit să se întoarcă pe unde a mai trecut odată.

Păşi prin vagoanele de clasa a M-a, foarte încet şi foarte atent, cu ochii lacomi după o pereche de mustăţi ungureşti. Dar în zadar. Unguri erau destui în tren, dar niciunul n-avea mustăţi de talia celor care aduceau noroc lui Radu Şoiman.

Neşansa îl derută oarecum. Căci niciodată, de când a păşit pentru prima oară în cazinoul din Sinaia, n-a văzut o pereche de mustăţi cu vârful atingând perciunii şi să nu-i meargă bine. Se mângâie însă cu ideea că nu toate pot să-ţi iasă după cum nădăjdueşti. La urma urmei, a avut destule „semne bune" ca să se necăjească pentru lipsa unei perechi de mustăţi. Mai ales că n-ar fi de mirare să le găsească de-a-gata în cazinou.

Mai are Şoiman şi altă meteahnă, ca să zicem aşa. Fie că merge să joace, fie că se găseşte în sala de jocuri, se simte foarte încurajat când vede în preajmă-i figuri simpatice. Dimpotrivă: se crede deja bătut de soartă în clipa când o cucoană diformă sau un domn care mustăceşte se aşează în vecinătatea lui. Încât se temea foarte să nu-i strice cheful vreo săsoaică dublă sau triplă, ori vreun bărbat cu monoclu şi cu mâinile în buzunarele de la vestă.

Pentru a evita o surpriză, renunţă să mai caute mustăţi, renunţă şi la locul indicat în tiket, şi trecu pe culoarele vagoanelor de clasa I-a şi a Il-a, fără să privească în dreapta sau în stânga. In restaurant era liber să-şi aleagă locul şi, până la un punct, şi vecinii.

Dar parcă omul e Dumnezeu ca să prevadă tot şi să evite tot ? Cum deschise uşa vagonului restaurant, îl izbi mai întâi un miros greu de ceapă arsă, parfum cu totul neplăcut nasului domniei-sale, şi apoi mustaţa pe oală a bucătarului. Semne incontestabile de enervare şi apoi de moliciune.

Parcă nu ştie el ce i s-a mai întâmplat de atâtea ori, din cauza mirosului de ceapă prăjită şi a mustăţilor bleojdite pe gură ?

înăuntru, câteva figuri foarte cunoscute, de la mesele de

ruletă.

Domnul acela care ocupă două scaune lângă uşa din mijloc, cu pântecele cât un burdihan de bivol, cu obrajii prelungiţi până la umăr, cu cap de mongol şi cu ochi foarte cumsecade, joacă la mese de o sută, de predilecţie într-un colţ, îngălbenindu-se când câştigă şi roşindu-se când pierde. Ca şi când banul câştigat la ruletă l-ar duce de-a-dreptul la ocnă, iar cel pe care îl pierde e scos din pungă străină. Când pleacă bila din mâna crupierului, aspiră îndelung, până i se umflă burta încă pe sfert, iar după ce cade – bila – îşi goleşte plămânii ca un foaie apăsat de o mare greutate, scoţând sunete de satisfacţie sau de nemulţumire, din gâtlej.

Costelivul de vis-à-vis, se aşează întotdeauna la masa de joc, aprovizionat cu bomboane. După cum alţii se aşează aprovizionaţi cu ţigări şi cu chibrite. Începe cu *manque* – duzina a treia, continuă cu *passe* — duzina întâia, şi până la urmă se curăţă pe culori. Joacă reţinut, mestecându-şi bomboana, şi nu se impresionează nici când pierde, nici când câştigă. Dupa ce s-a curăţat, se ridică imediat, ca un gentleman ce nu vrea să ocupe locul doamnei ce aşteaptă în picioare, îşi vâră mâinile în buzunarele pantalonilor şi se distrează privind.

— Fericit om ! exclamă Radu, aşa cum mai făcuse de atâtea ori. Câteodată înciudat că nu e în stare să-l imite măcar cât de cât.

Doamna cu jerseul în culori maghiare, are prostul obiceiu ca îndată ce se aşează la o masă de ruletă sau de baccară, să-şi lege poşeta de curea, cu un lănţişor, iar portofelul cu mărunţiş să-l lege de poşetă, cu un alt lănţişor. Parcă ar fi în pădure sau într-o casă de hoţi. In schimb, e aşa de puţin atentă la joc, că uită adesea unde a mizat' şi aşa de timidă, că, atunci când mai joacă cineva cu fise de aceeaşi culoare, nu răspunde la întrebarea crupierului decât după ce s-a încredinţat că nu se mai poate ivi nicio contestaţie.

Spre deosebire de „individa" din oglindă, de aceeaşi naţie,

care obişnuit ia fise de aceeaşi culoare cu un domn care umple jumătate din numere, pune una de un pol pe un cal sau într-un careu, dacă pune, ca după căderea bilei, să pretindă un câştig ce nu-i aparţine. Şi adesea să-l şi încaseze. Căci domnul, după ce a protestat timid, vocal sau numai din privire, renunţă la o dispută publică cu o doamnă care-şi susţine „drepturile" cu toată convingerea. Îşi închipue, până la urmă, că poate el e uitucul, sau că nici ea nu e de rea credinţă, şi se resemnează.

Bineînţeles, fiind cunoscută de crupieri şi de majoritatea jucătorilor, îşi caută fraerii printre debutanţi şi printre cei care intră în cazinou la Paşti şi la Crăciun.

Radu Şoiman, obişnuit cu tot felul de indivizi, căci în lumea care frecventează jocurile de noroc se strecoară destulă neghină şi plevuşcă, îi contemplă o clipă ceafa plină şi umerii bine aşezaţi la locul lor, apoi capul oval şi sprâncenele adorabile, deşi „nefăcute", şi vru să se mire că într-o femeie care nu e urâtă, îşi fac loc năravuri care nu sunt frumoase. Dar nu se miră. Numai un copil sau un nedus de acasă, se mai poate mira de atâtea câte se văd şi câte se aud.

Doamna, la început contrariată că un nenorocit de chibiţ care îşi lasă în cazinou polul destinat ţigărilor sau unei ciorbe de vacă, stărue atâta cu privirea asupra bunătăţii de ceafă cu care se făleşte, şi pe drept cuvânt, când observă că omul buhav la faţă şi prost îmbrăcat fumează „Bucureşti" cu carton, şi îşi soarbe cafeaua în restaurantul rapidului, bănui că a dat vreun chilipir peste el, şi îşi schimbă brusc atitudinea. II salută în oglindă, căci era cu spatele către el, şi-i arătă doi ochi ca doi aşi de pică, dar şi două şiruri de dinţi pe care ar face mai bine să-i ţie ascunşi.

Măgulit o clipă, Şoiman îi răspunse printr-o uşoară şi semnificativă umflare a nărilor, ca imediat să se încrunte şi să-i arate duşmănie. O astfel de femeie nu poate zâmbi decât fals, nu poate privi decât viclean, nu poate gândi decât drăceşte. Treaba ei, dar nu de astfel de „tertipuri" are el acum trebuinţă.

Ci de sentimente sincer prieteneşti, ca şi norocul să-i zâmbească sincer şi să-l ajute ca un prieten...

Enervat ca nu se poate abţine să amestece toate lucrurile în ciorba lui şi deci să-şi pună singur obstacole de tot felul în planurile-i mărețe, Radu făcu o mişcare duşmănoasă cu mâna şi dădu jos solnița cu sare, un pahar de apa, o sticlă cu borviz şi un borcănel cu dulceață. In râsul stacojiu şi răzbunător al femeii ofensate.

Plăti paguba, bine înțeles, depăşind enorm suma pe care şi-o destinase pentru cheltuială până la Sinaia. De s-ar fi vărsat măcar cafeaua î Ar fi avut încă un semn de câştig. Dar s-a vărsat sarea şi s-au spart sticle, ceea ce înseamnă dezastru. Ar putea să jure în patruzeci de biserici. Parcă n-a mai pățit-o el de atâtea ori ?

Blestemă ceasul când a intrat pe uşa restaurantului, îşi sudui şi capul buimăcit de atâtea superstiții, unele mai copilăreşti şi mai absurde decât altele, şi răsturnă ceaşca de cafea. Poate va găsi în fundul ei măcar un pic de încurajare.

Intr-adevăr, semnele formate în fundul ceştii, după scurgerea drojdiei de cafea, prevesteau bani. Chiar foarte mulți bani. Dar ce să însemne liniuța aceea groasă şi cele două puncte izolate, de lângă ea ? Parcă ar fi nasul domnului Penchas şi ochii de bufniță ai domnului Samuel...

Râse de asemănare. Un râs strivit de ura acumulată în patru ani de zile, şi de dorința răzbunării.

Ce fericire mai mare ar putea să existe pentru un mizerabil al jocurilor de noroc, decât aceea de a-i vedea pe cei doi faimoşi negustori de vicii neavând cu ce să-şi plătească lustruitul ghetelor şi cafeaua de toate zilele ?

Radu Şoiman scoase un oftat prelungit, la adresa tuturor Penchaşilor şi Samuelilor care speculează naivitatea omenească, apoi nădăjdui într-un Dumnezeu care pedepseşte înainte de judecata făgăduită de sfinții evanghelişti. Şi care iartă şi curmă rătăcirea omului căzut la închinarea idolilor

numiți: Transept, Ruletă, Braziliană, Baccârâ, etc.

Mai examină odată semnele din ceaşcă şi nu se mai îndoi câtuşi de puțin că arată bani. Foarte mulți bani. Un munte de bani.

Acum – nu e sigur dacă aceşti bani are să-i ia sau să-i dea. Amănunt foarte important.

Cum însă e hotărât să joace după plan şi numai după plan – conveni în cele din urmă că semnul din ceaşcă se referă la banii pe care o să-i vadă rulând în cazino.

Dar ce să fie cu liniuța şi cu cele două puncte de lângă bani?

Cine dracu îi mai băgă în cap că ar putea fi nasul şi ochii celor doi patroni ai jocurilor ?

Ce caută nasul lui Penchas şi ochii lui Samuel în ceaşca din care a băut el cafeaua ? Şi încă lângă pata care înseamnă bani ?

— înseamnă că domnii concesionari îşi supraveghează comoara, – ghici el în cele din urmă ca să scape de o nouă şi teribilă obsesie.

Şi aprinzând a zecea țigară trecu pe culoarul vagonului de a Il-a, de lângă restaurant.

Deschise o fereastră ca să-şi umple plămânii de aer curat. Dar fu izbit în obraz de un vânt puternic şi umed.

Vremea e închisă afară. Mai închisă chiar decât propriul său suflet.

De ce nu e soare ? Ar zări crestele munților, lume veselă, cer albastru. Şi sar molipsi şi el de veselia naturii şi a oamenilor.

Dar ce legătură e între vremea de afară şi aspirațiile lui actuale 7

Ce împiedecă vântul, norii şi burnița, să-şi execute întocmai planul la care a lucrat o noapte întreagă?

In definitiv, ce dracu are de-şi creează într-una tot felul de gânduri şi de obstacole ?

Trenul pleacă din Azuga.

Consultă ceasul: peste douăzeci de minute va fi în Sinaia...

Adică în gară... Apoi va urca treptele... Ba nu: va merge pe şosea... E mai ocol dar îşi cruţă inima...

Ce-ar fi dacă nu s-ar mai coborî la Sinaia ?..

îşi muşcă ambele buze, pe rând, şi scoase capul pe fereastră. Să-l bată vântul, să-l ude ploaia şi să mai potolească morişca din el.

Trenul s-a oprit la Buşteni...

Trenul pleacă din Buşteni... Haida, haida, buf, buf, până va ajunge la Sinaia... In maximum zece minute e la Sinaia...

Radu Şoiman are senzaţia că se găseşte pe parapetul, care desparte două prăpăstii teribile... Şi că într-una din ele tot va cădea...

îşi duce mâna, involuntar, la buzunarul cu portmoneul...

îşi joacă ultima miză pe acest tărâm...

Ii tremură mâinile şi-i bâţâe capul... Ii tremură inima în el...

Are circa nouăsprezece mii de lei... Cu banii aceştia ar putea să încerce ceva... Dar ce anume ? Ei, iacă întrebare! Un bărbat de treizeci şi şase de ani, ar găsi el ce să încerce. Mai ales când dispune de nouăsprezece mii de lei!

Dar cum rămâne cu „planul" ? Cu milioanele câştigate la ruletă şi cu răzbunarea celor patru ani de adevărat martiriu?

Dar dacă se duce dracului planul?...

Coborî în gara Sinaia cu capul buimac şi cu picioarele altuia.

Unde e entuziasmul şi optimismul de altădată ? Când venea în Sinaia – nu cu nouăsprezece mii, ci cu una sau două, da năvală pe uşa vagonului şi urca şirul de trepte cu uşurinţa unui flăcăiaş de doisprezece ani.

Era aşa de sigur de câştig, de o „lovitură", că nimeni şi nimic n-ar fi putut să-i îndoaie speranţa, veşnica speranţă a jucătorului pătimaş.

...Dar tot aşa de sigur era că, în caz contrariu, nu va urma gestul suprem. Prevedea el că de moarte naturală no să prea moară, dar nu sosise încă timpul. Mai avea o lefşoară, mai câte un mic ajutor de pe la foştii colegi de şcoală şi prieteni. Iar în

ultimă analiză, îi rămânea viea părintească... De care, totuşi, dorea din adâncul sufletului să nu se atingă.

Ce-i mai rămâne acum dacă pierde? Probabil spânzurătoarea. Şi sigur sinuciderea într-un fel sau în altul.

In apropierea treptelor, simți că începe să-i circule prin vine o leacă de optimism. Dar nu urcă pe trepte. Ocoli pe alee.

In fața hotelului „Caraiman" se opri locului „să mai reflecteze". Dar ce să mai reflecteze?

Ar mai fi timp să se răsgândească. N-are decât să coboare înapoi la gară şi să se urce în primul tren care trece spre Bucureşti. Sau de la Bucureşti. Ii e tot una. Numai să plece din Sinaia.

Se hotărî pentru cazinou... Cu un singur regret: că are la el toți banii. Putea să încerce cu două sau cu cinci mii de lei...

Dar ce te faci cu planul ? Toată economia lui se bazează pe capitalul inițial de douăzeci de mii de lei. Din care totuşi a sfeterisit una.

Oftă şi se lăsă în voia soartei. Dacă-i e scris să se sinucidă – ce poate să facă el ? Să lupte contra destinului ?

Ar vrea să pună undeva măcar o sută de lei, ca să aibă de cheltuială, la un caz de curățenie totală. Are planul, e hotărât să se țină cu dinții de el şi de bani, dar parcă nu ştia el ce se alege de planuri şi de toate jurămintele, când încapi pe mâna ruletei ?

In această groaznică şi foarte posibilă eventualitate, n-ar vrea să se spânzure sau să se arunce sub roțile trenului, înainte de a sta un ceas de vorbă cu trecutul, într-o cârciumă, la un pahar cu vin...

Simți o lacrimă între gene şi o lăsă să se scurgă pe obraz.

Scoase o monedă de două sute cincizeci de lei şi vru s-o arunce în iarbă, la rădăcina unui brad din parc. Dar apariția providențială a unui fost coleg de facultate, astăzi avocat, om de familie şi cu bună stare, îi opri gestul la jumătate.

Se priviră lung, cu simţiminte deosebite.

încurcat şi totodată fericit de întâlnire, Radu Şoiman forţă un râs de circumstanţă, apoi scoase pachetul cu bancnote din port-moneu şi-l întinse fostului coleg şi prieten, după ce reţinu pentru sine două de o mie şi una de cinci sute.

— Ţine-i şi nu mă întreba nimic, îl rugă el abia stăpânindu-şi mâinile şi capul să nu-i tremure prea tare. Să nu mi-i înapoiezi decât în uşa trenului cu care voiu pleca din Sinaia.

Fostul coleg şi prieten îi primi banii şi rugămintea fără să scoată un cuvânt. Îşi dădea seama că Radu se află în marginea prăpastiei fără fund şi nu ştia ce atitudine să ia. Avea însă posibilitatea să-i vorbească la înapoierea banilor.

îşi strânseră mâinile ca pentru o despărţire definitivă. Radu apucă spre cazinou, fericit că o să piardă numai trei mii de lei, ba încă mai puţin, iar fostul coleg şi bun prieten îl urmări cu privirea, compătimind căderea atât de neverosimilă a unui om, al cărui urcuş era atât de frumos şi atât de solid asigurat.

IV

Cu toate emoţiile prin care trecuse, Radu Şoiman intră în cazinou fără nicio teamă. Aşa ca negustorul ce nu-şi vâră tot capitalul în afaceri, ci numai o mică parte, lăsând grosul rezervă pentru caz de nereuşită şi deci pentru putinţa unor noui combinaţii.

Ştie dinainte că o să piardă. Adică nu ştie sigur, dar are presimţiri. Presimţirile nu se împlinesc întotdeauna. In materie de joc, mai ales, se întâmplă adesea contrariu de ceea ce te aştepţi. De ceea ce ai presimţit că o să se întâmple.

Intri în club sau în cazinou sigur că dai „lovitura", şi te cureţi mai repede şi mai uşor ca niciodată. Dimpotrivă: păşeşti cu speranţa lăsată la intrare – şi te pomeneşti deodată năpădit de un noroc pe care nu ştii cum să-l califici.

Şi viceversa. Adică se împlinesc de multe ori şi presimţirile.

Fie că sunt albe, fie că sunt negre.

Avu totuşi tăria rară la un bolnav de joc să nu dea busna la mese ci să rămână un răstimp în consultare cu sine.

îşi aduse aminte că are în buzunar un plan, un contract teribil încheiat cu Răbdarea şi cu Voinţa, şi pe care îl poate pune în aplicare cu însăşi suma din buzunar.

Dispune de lei două mii opt sute.,

Bun.

Şi-a propus pentru prima zi de joc o dobândă de 10°/0, ceea ce ar însemna să realizeze suma de două sute optzeci de lei şi să plece.

Va reveni mâine şi va lua 15°/0.

Se va înapoia poimâine şi va încasa 20°/0.

In ziua a patra, deci după o bună încercare şi oţelire a forţelor sufleteşti de care mai dispune, va putea s adauge capitalului iniţial încă şase mii de lei. şi să-i rămână zece mii de rezervă.

Sau să nu mai adauge nimic. In loc să se îmbogăţească într-o lună, se va îmbogăţi în două. Cine îl sileşte să se facă milionar cu o lună mai de vreme ? Iar cei şaisprezece mii lei lăsaţi în păstrare fostului coleg şi prieten vor constitui mereu o rezervă până în ziua când va fi în măsură să-i întrebuinţeze de pildă pentru un scop de binefacere.

Ar putea să-i lase lui Nea Nae, cel cu faimosul restaurant din faţa Palasului, sau d-lui Oprescu – restauratorul din gară, amândoi oameni de bună credinţă, pentru ospătarea nefericiţilor care ies din cazinou curăţaţi, flămânzi şi nebuni după un fum de tutun...

Aprinse o ţigare în cinstea calmului care luase locul presimţirilor defetiste, şi profită de starea sufletească admirabilă pentru a-şi ţine următorul discurs:

— Boule, dobitocule, idiotule, tâmpitule, nenorocitule, ai astăzi ultimul prilej de a-ţi dovedi că eşti capabil de un efort care nu înseamnă răsturnarea Bucegilor, nici întoarcerea râului

Prahova din mersul său la vale, nicio luptă pe viaţă şi pe moarte cu Hercule sau cu Thezeu. Am zis.

Apoi, închipuindu-se pe o tribună sau pe o catedră, mai găsi în el încă atâta tărie de a nu ceda apelurilor lansate de crupierii celor cincisprezece mese, şi de a îndemna şi publicul din sală să se supună legilor pe care şi le fixase el. Bineînţeles că în taină, cu încruntări reţinute şi cu gesturi stâlcite în buzunarele pantalonilor.

— Doamnelor şi Domnilor! Nu intraţi în cazinou cu gânduri de îmbogăţire rapidă. Nu vă încredeţi prea mult în noroc şi nu vă lăsaţi amăgiţi la chemările graţioase ale ruletei. Ruleta, doamnelor şi domnilor, fie-mi îngăduit s-o spun, nu e ceea ce se vede, adică o roată neînsufleţită, ci o curtezană extrem de rafinată şi capricioasă care-şi bate joc de cei ce cred în curăţia şi sinceritatea graţiilor ei.

Lăsaţi la intrare ceea ce naivii şi leneşii numesc noroc şi nenoroc, şi bizuiţi-vă pe forţele dumneavoastră sufleteşti. Profitaţi de experienţa de pâaă acum, a dumneavoastră şi a altora de mai înainte, şi căutaţi să înfruntaţi cu izbândă capriciile ruletei şi rânjetul de hienă al negustorilor de vicii.

Dacă intraţi aci numai să vă distraţi, veţi avea destule emoţii privind la cei care vor să câştige. Gândiţi-vă că aţi plătit intrarea şi rămâneţi până la urmă simpli spectatori.

Dacă, dimpotrivă, intraţi în cazinou cu scopul să jucaţi şi să câştigaţi, mulţumiţi-vă cu puţin şi plecaţi cu fruntea sus, spre în-veninarea şi turbarea celor ce vă pândesc buzunarele fără să-şi vâre de-a-dreptul mâna în ele.

Nu jucaţi „la noroc"! Pentru numele lui Dumnezeu, renunţaţi odată pentru totdeauna la astfel de abstracţiuni. E vorba de ban, de însuşi nervul vieţii, de existenţa şi de situaţia socială a domniilor-voastre. Un om în toate minţile, nu încearcă să treacă râul „la un noroc", mai ales dacă nu-l sileşte nimeni de la spate, nici nu apucă şarpele de coadă bizuit doar pe legile aşa zisului hazard.

Considerați chestiunea ca o afacere de comerț. Și cum nicio afacere comercială nu-ți înzecește sau însutește capitalul într-un ceas, mulțumește-te cu o rentabilitate care să nu depășească un sferfc al capitalului cu care ai intrat aci, treci voios pe la cassă, iar mâine sa. te reîntorci cu aceeași hotărâre de a rezista ispitei de rapidă îmbogățire.

Un câștig prea mare, îti turbură dreapta cumpănire. Căci mâine nu te vei mulțumi cu o sumă mai mică și vei risca ultimul ban.

E o vorbă foarte înțeleaptă: „Din câștig mic niciun negustor n-a dat faliment". Luați-o drept lozincă în lupta voastră cu capriciile ruletei și fiți siguri că veți birui.

Am zis.

Mulțumit de cuvântare și mai ales de încercarea izbutită la care își supusese pofta aprigă de a da piept cu „masa verde", se răsuci pe călcâie, așa că să mai zăbovească încă și să mai ia seama la lumea care intră și iese într-o forfoteală de zile mari. La prima privire însă, dădu de ochii ironici și cobitori ai domnului Samuel, privind printre urechile exagerate ale domnului Penchas.* Exact ca în ceașca de cafea din vagonul restaurant.

Se învineți la față și vorbăria din sală se transformă în strigăte de războiu. Când vede pe acești doi stăpâni ai cazinoului, care, în fond, ar putea să fie oameni de treabă, îl cuprinde furia taurului în fața petecului roșu.

Ii privi cu ferocitatea neputinței, și se înțepeni încarnai mult în hotărârea pe care o luase. Mai de preferat un laț de gât decât să ajungă în situația de a mai cere un pol celor doi ovrei, și să fie refuzat.

In planul din buzunar stă salvarea. Și putința unei apropiate răzbunări. Va fi în stare să-l execute ? I se vor redeschide, mai larg decât înainte, toate porțile raiului pământesc. Se va dovedi încă odată nevolnic ? Va trece în lumea cealaltă, ca unul ce nu merită să-și zică *om* și să viețuiască pe pământ.

Până să ajungă însă la masa pe care îşi fixase ochii, îşi aminti că are o rezervă de şaisprezece mii de lei, cu care s-ar putea apuca de o mică negustorie... De ce să treacă pe lumea cealaltă când tot ar mai fi ceva de făcut şi pe-aci ?

— Laşitate sau spirit de conservare ? se întreabă el cotrobăind prin buzunare după o monedă de douăzeci de lei. Dar nicio astfel de monedă nu găsi, nici la întrebare nu mai avu răgaz să răspundă. Ajunsese în capătul unei mese şi bila scăpase din mâna crupierului.

Ne mai fiind timp să schimbe şi având presimţirea că o să iasă prima duzină, riscă o monedă de două sute cincizeci. Fără să comită cu asta o mare imprudenţă. Avea încă două mii şi aproape şase sute, în buzunar.

— Doi —negru – pair – manque ! anunţă crupierul, cu glas de zile mari, căci suma pontată pe acest număr atrăsese atenţia tuturor jucătorilor şi a spectatorilor din jurul mesei.

Fericitul câştigător, un domn de etate mijlocie, cu chelie şi cu ochelari, care avusese inspiraţia şi curajul să pună o bancnotă de o mie pe 2, şi alte două la primele patru şi la primele şase, încasă lei 33.600, îşi luă şi mizele şi dispăru, satisfăcut, în gloată.

Dar şi Radu Şoiman câştigase. Şi nu era mai puţin mulţumit. Dar nu şi complet... fericit. Îşi propusese un câştig de lei două sute optzeci şi luase dintr-o lovitură aproape îndoitul acestei sume. Şi tocmai acest fapt că-i luase aşa de repede, îi strica din dreapta satisfacţie. Un pasionat al jocurilor de noroc, pe lângă câştig, ar mai vrea omul să şi joace. Ca şi beţivul, care nu simte mare plăcere gâlgâind un litru în cinci minute. Satisfacţia lui cea mare i o dă îndelunga contemplare a lichidului din carafă, gustul lui pe care vrea să-l simtă pe limbă, pe gâtlej, în stomac şi, de s-ar putea, chiar în ciubote. Să asculte o muzică – dacă e, să spună o glumă, dacă se poate, să simtă cum se ameţeşte încet, cum dă la o parte necazurile şi sărăcia şi cum prinde forţe noui, de a continua lupta cu duşmanii văzuţi şi nevăzuţi.

încearcă să se resemneze, ajutat de faptul că i se dăduse o fisă de cinci sute de lei. Ți-e mai lesne să rezişti când n-ai mărunţiş în buzunare.

îşi retrase şi miza, contrar obiceiului lui de totdeauna. Căci un adevărat jucător, nu retrage miza cu 'care a câştigat, decât în cazul când e grăbit să plece, când şi-a împlinit suma la care s-a fixat dinainte, şi când... pierderea acestei mize ar însemna mai mult – pentru buzunarul lui golit – decât o problematică repetare. Câştigase lei două sute douăzeci în plus şi n-avea deci niciun motiv să rişte mai departe moneda de două sute cincizeci.

...Dar nici nu plecă. De altfel nu-l silea nimeni să plece. Şi nici să mai joace. Când făcuse planul însă, ştiind din experienţă că apărarea cea mai bună e să ieşi din cazino, prevăzuse şi acest foarte important amănunt. Dar care jucător, lângă masa verde fiind, îşi mai aminteşte de toate hotărârile luate cu o zi sau cu un sfert de ceas mai înainte ?

— Faceți jocurile, domnilor î

Invitația crupierului, de altfel mecanică şi fără convingere, îl ispiti o clipă, dar rezistă. Ceva mai mult: îşi aminti şi de amănuntul că-şi pusese lege să plece îndată ce şi-a realizat suma. Nu săvârşea însă chiar o crimă dacă mai rămânea până după căderea bilei. Aşa de curiozitate, să vadă dacă iese tot prima duzină.

Abia acum observă că domnul cu ochelari şi cu bună inspirație îşi retrăsese mizele.

Faptul îl indignă la culme. Pentru ce să-şi retragă mizele ? Ce înseamnează o eventuală pagubă de trei mii de lei, după ce, aceşti trei mii de lei, ți-au umplut buzunarul de jetoane roşii ? Ce tâmpit de jucător o mai fi ăsta ? Niciun plan, niciun sistem, nicio logică nu-ți porunceşte să comiți o asemenea gugumănie. Dacă se repetă lovitura? Nu-ti vine să te strângi de gât? Nu meriți să-ți tragă cineva o pereche de palme ? Nu ți-se cuvine calificativul de idiot, de dobitoc, de tâmpit, chiar dacă ți-l

scuipă în obraz domnul Penchas sau domnul Samuel ?

Privi cu prietenie la bietul 2, părăsit pe nedrept, şi avu o clipă gândul creştinesc să-l consoleze. Măcar c-un pol. Dar astfel de nimicuri n-avea prin buzunare, după cum se ştie. De schimbat nu vrea să schimbe. Legea de fier ce şi-o pusese singur, îi interzicea asemenea eresturi... sentimentale.

— Păcat ! păru că i zice 2, afectiv şi semnificativ.

— Păcat! îi răspunse şi Radu Şoiman, prin felul cum ridicase din umeri.

Şi vru să convingă pe altcineva să mizeze pe 2. Ar putea să mai iasă odată. Aproape sigur că are să mai iasă. Cu certitudine că lovitura se va repeta. Aproape matematic se repetă atunci când tâmpiți ca acesta fac imprudența să-şi retragă miza.

Dar nu îndrăzni. N-ai niciun drept să te amesteci în jocul altuia. Chiar dacă ți-e prieten sau frate. II derutezi. Ii bagi ghină-

Aşa se crede. Şi aşa o fi. iar la urmă, după ce se curăță, aruncă năpasta pe tine, chiar dacă e perfect convins că a jucat prost şi că a săvârşit imprudențe.

Mirat şi apoi indignat că nimeni n-a remarcat greşeala domnului cu ochelari, cu toate că sunt în jurul mesei câțiva jucători cu rutină, scoase fisa de cinci sute cu gând s-o schimbe şi să mizeze el pe 2. Dar n-o schimbă. Ştia ce pericol îl paşte – şi dacă se repetă 2 şi dacă nu se repetă. Câştigând încă odată – depăşeşte prea mult prevederile planului, şi apoi cu siguranță că-şi va pierde capul. Iar dacă nu se repetă 2, e de-ajuns că are mărunțiş în buzunar. Ii va fi cu neputință să se abțină.

Ba nu-i va fi deloc...

Va miza acum pe 2, iar după lovitură, indiferent de rezultat, se va duce direct la cassă. Şi apoi la aer curat.

Scoase din nou fisa şi o mângâie pe dungă şi pe ambele fețe. Privi cu teamă şi cu emoție la 2 şi i-se păru că această cifră e

mai mare decât celelalte... O privi mai cu atenție și avu impresia că e însuflețită... S-a ridicat de pe postav și-i face semne,.. II imploră să mizeze măcar pe alături dacă nu în plin... Un cal, un careu, o transversală...

Radu Șoiman simți că se înnăbușă. Deschise gura și întinse fisa, dar tot n-o dete la schimb. De patru ani de zile încearcă să-și fixeze un plafon la care să se oprească și mereu s-a ambalat la joc și mereu s-a lefterit. Dar acum trebuie să reziste. E ultima încercare.

Vârî fisa în buzunar, dar n-avu tăria să plece. Vrea să vadă dacă într-adevăr bila va cădea din nou pe 2. In definitiv nu-l costa nimic și își satisfăcea o curiozitate foarte explicabilă.

— Mizați, domnilor! pronunță crupierul formula obișnuită, cu aceeași uscăciune în glas și în priviri. Omul își făcea o datorie pentru care era plătit, și, probabil, îi era la fel de indiferent dacă mizează cineva sau nu.

— Mizați pe mine! păru că strigă și 2, revoltat la culme că toată lumea îl ocolește. Mizați, nu fiți dobitoace. Nu există nicio ege care să-mi interzică a mai ieși odată. Dimpotrivă: există uua care ne răzbună împotriva nerecunoscătorilor de teapa domnului cu ochelari.

— Pune pe 2, îndemnă Șoiman pe unul care nu se putea hotărî unde să mizeze. Așa, ca să scape el și să câștige cineva.

Omul îl privi peste umeri și-i replică – fără să fie obligata

— De ce nu pontezi dumneata ?

Radu Șoiman simți un val de sânge fierbinte năvălind pe frunte și în obraji. Vru să dea un ghiont dobitocului dar se mulțumi să-i adresese o înjurătură de șatră printre dinți.

După ce mai adresă celor de față o nouă invitație, crupierul dete drumul bilei să alerge pe roata colorată cu roșu și cu negru și să:și aleagă singură locul de aterizare.

— Iese 2, anticipă Șoiman, destul de tare, ca să-l audă cel puțin zece jucători.

— Nu cred, îl contrazise unul care mizase la celălalt capăt al

tabloului.

— Iese 2 ! gemu din nou prietenul nostru, gata să jure sau să lovească.

— Nimic nu mai cade! se auzi îndată şi vocea indiferentă a crupierului.

— Doi cu cai! se repezi atunci Şoiman, aruncând totdeodată fisa de cinci sute şi uitând să precizeze dacă pontează câte-un pol sau câte-o sută. Desigur, intenţia lui era să rişte cinci poli, dar cum slujitorii ruletei nu sunt obligaţi să ghicească intenţiile jucătorilor, aşezară fisa întreagă pe 2. Şoiman observă la timp şi vru să-şi spună gândul, dar nu izbuti. I se opri vorba în gâtlej. Privi îngrijorat la 2 şi avu impresia că şi numărul îi interzice să-şi micşoreze miza.

îşi şterse fruntea cu batista şi respiră lung, a resemnare. La urma urmei, pusese la bătaie câştigul, iar nu din capital.

Dar cum rămâne cu planul ? Ce s-alege de experienţa celor patru ani de continui „resemnări" de această natură ?

— Domnule crupier...

— Doi – negru – pair – manque! fu răspunsul prompt şi absent, al crupierului.

— Extraordinar! exclamă Şoiman, tare, după ce-şi reveni dintr-o clipă de paralizie generală.

— Mare dobitoc fusei că nu te-ascultai, l-se tângui omul pe care Şoiman îl îndemnase să mizeze.

— Nu ştiu care din doi, rânji Radu, neştiind încă dacă să se bucure de pleaşcă sau să regrete că şi-a călcat planul în aşa hal.

Incasă zece mii şi trei sute lei.

Ce să facă acum ? Să se ducă la cassă pentru a schimba fisele şi apoi să dea cu tifla domnilor Littman, Samuel, Penchas, Bubi, etc. şi să plece. Ce lucru mai cuminte ar putea să facă ? Iar de mâine încolo, va urma întocmai după plan. Mai ales că dispune acum de capital suficient ca sălaşe rezerva neatinsă.

— Faceţi jocurile, domnilor!

La invitația crupierului, Radu râse în cerul gurii. Nu mai pune niciun ban,

Dar ce-i de făcut cu fisa de cinci sute care a rămas pe 2 ? S-o lase acolo sau s-o ridice ? Dacă o ridică, își calcă una din legile cele mai respectate ale jocului, fără să profite prea mult materialicește. Iar dacă n-o ridică – s-ar putea întâmpla să mai încaseze încă zece mii trei sute, și atunci – adio cu toate planurile...

Dar de ce „adio" ? Dimpotrivă: începe executarea planului cu capitalul fixat la început : lei douăzeci mii. Iar rezerva rămâne intactă.

Simte din nou învălmășeală în cap și regretă că a fost aspru cu domnul care și-a retras miza după același 2. Fiecare om își are socotelile sau trăsnelile lui.

Privește lung la numărul care-i umpluse buzunarul, ca și când ar fi vrut să-i ceară părerea. Dar numărul, redus acum la dimensiunile celorlalte, nu-i mai spune nimic. Stă resemnat sub povara fisei de cinci sute, doar cu capul rămas afară, fără să mai dea vreun semn de viață.

— Nu mai iese, – ghici Radu, cu toate că sunt destul de frecvente cazurile când bila se încăpățânează să cadă de trei ori la rând pe același număr.

Cel mai bun lucru pe care putea să-l facă acum, era să lase fisa în plata Domnului și să plece...

Sau mai bine s-o ia... De ce să arunce cinci-sute de lei, când afară din cazinou valorează atât de mult?

In definitiv, ar putea s-o lase și să mai aștepte și lovitura următoare. Dacă norocul îl lovește din nou, cu atât mai bine. Sunt așa de rare cazurile când dă busna, orbește, peste jucătorul care nu mai spera în astfel de minuni.

Dar ce e aia „noroc" ? Nu convenise cu sine, în scris și cu jurământ, că se va comporta negustorește ?

Deschise gura să-și ceară miza; dar n-o ceru.

Făcu un pas să plece; dar nu plecă.

Bila scăpă din nou pe circomferința numerotată, înainte ca eroul nostru să fi luat o hotărâre.

Pentru a nu trece peste cele îngăduite, se apropie de scumpul domniei-sale 2 şi scoase mâna din buzunar ca să-şi retragă însuşi miza. Dar în loc să execute porunca primită de la centru, mâna ieşi la iveală cu alte două fise de câte cinci sute pe care le instală cu de la sine putere la primele patru şi la primele şase. Apoi – închipuiți-vă obrăznicie ! — se reîntoarse în buzunar, mai luă încă o fisă de valoarea celorlalte şi o miză pe duzina întâia...

— Doi – negru – pair – manque! pronunță crupierul sentința, în exclamațiile justificate ale jucătorilor şi mai ales ale spectatorilor. El însuşi, adică crupierul, evadat o clipă din nepăsarea profesională.

Radu Şoiman e pe jumătate năuc. Poate să fie un an şi jumătate, dacă nu doi, de când n-a mai avut astfel de şansă la ruletă sau la cărți.

Incasă aproape douăzeci de mii de lei, cu stângăcia şi nesiguranța celui pricopsit cu de-a-sila, şi acum chiar nu ştie ce să mai facă. Simte cum i se nărue autoritatea asupra lui însuşi, cum mâinile, picioarele, limba, nasul, ochii, se declară independente şi nu vor să mai asculte de posturile de comandă ale sistemului nervos. Picioarele, în special, nu vor cu niciun preț să se mai mişte din loc. Şi nici ochii să-şi ridice privirea de la această roată fermecată şi de la această masă care îți face dintr-un leu treizeci şi cinci şi dintr-o monedă de două sute cincizeci – treizeci de plăci frumoase de câte o mie.

De-acuma adio plan, adio prudență, adio răbdare, adio neîncredere în existența Norocului, adio îmbogățire „lentă" dar sigură.

Şi pe bună dreptate!

De ce, în definitiv, să te îmbogățeşti „lent", când poți foarte bine să te pricopseşti la iuțeală ? La ce bun să-ți pui răbdarea şi voința la grea şi îndelungă încercare, când nu te sileşte

nimeni şi nimic ?

Absolut!

Ridică miza de pe duzină la maximum, şi ieşi 5. Incasă, aşa dar, şapte mii la duzină, o mie şapte sute pentru calul 2/5, şi două mii cinci sute pentru placa de la primele şase, îndesă câştigul în buzunarele-i jerpelite şi atâta vreme jinduite, şi ridică nasul cu satisfacţia individului scăpat din nevoi.

Când mai zări, în golul dintre capetele a doi spectatori, ochelarii miraţi ai domnului Littman, principalul concesionar al cazinoului, încrederea într-o nouă stea care-i călăuzeşte de-acum destinul, fu desăvârşită. Nu ştie de ce, dar ochelarii domnului Littman, spre deosebire de mutra domnului Penchas şi de privirile hrăpăreţe ale domnului Samuel, i-au purtat adeseori noroc. Atâta că, simpaticii ochelari ai domnului Littman nu-l onorează decât în astfel de momente, când au motiv să-l remarce şi mai ales să se mire.

— Cinci cu cai, câte două sute! Se repetă şi cinci.

Apoi încasă doi car de la 5/6.

Douăzeci de mii de la şaptesprezece cu cai.

Cinci mii de la o transversală simplă.

Şapte mii de la o duzină.

Patru mii de la un careu.

Ochelarii domnului Littman au dispărut în mulţime şi în locul lor s-a ivit nasul de rit spaniol, al domnului Penchas.

— Opt cu cai, câte două sute!

Pune şi transversale de câte-o mie, încearcă şi duzina întâia cu miză maximă. ...Iese 32 !

Radu Şoiman are prevederea şi voinţa să schimbe masa. Nu numai prezenta cobitoare a domnului Penchas, dar şi curiozitatea cu care era urmărit de numeroşii spectatori, începuse să devie supărătoare.

Dă şi aci câteva lovituri în plin.

Când simţi prezenţa unguroaicei cu ceafa frumoasă şi cu năravuri proaste, şi-i citi în ochii extrem de mobili o satisfacţie

din care vrea să se înfrupte şi ea, încercă să lupte împotriva dorinţei de a schimba iarăşi masa şi pierdu aproape treizeci de mii de lei...

Se gândi o clipă că ar putea să se lase. Dar numai o clipă. Era aşa de prins în vârtejul jocului că numai un mandat de arestare l-ar fi descleştat de seducția inimaginabilă pentru un profan, a meselor împărțitoare de favoruri şi de jale.

Dar nu mai pontă sub privirea de piază rea a unguroaicei cu ceafă impecabilă. Cineva – cine ? — îi şopti la ureche că la masa din spate va cădea bila pe 21. Ca electrizat, se răsuci pe călcâie, îşi făcu loc cu brutalitate printre jucători şi printre spectatori, şi aruncă două plăci de câte-o mie înaintea capului de masă.

— Douăzeci şi unu cu cai! Patru sute în plin. Şi bila căzu pe 21...

Incasă, pe jumătate beat, peste patruzeci de mii de lei, refăcând dintr-o lovitură suma pierdută din cauza unguroaicei, şi încă zece mii pe deasupra.

— Bravo I îl felicită supărătoarea femeie. Eram *sigur* că iese *pe* 21.

— Du-te la dracul îi mulțumi Radu în gând. Şi aruncându-i o privire de câine turbat, îi dădu să priceapă că dacă se mai ține după el, îi turteşte ceva. Poate chiar capul.

Dar femeia, obişnuită cu astfel de... lipsă de maniere frumoase, şi urmărind un scop pe care ținea să-l ajungă, se făcu a nu pricepe şi se vârî în el, moale şi seducătoare, privindu-l cu cei mai frumoşi ochi de câine care vrea numai binele stăpânului,

— Acuma sigur iese zero, prooroci ea, cu vădită teamă că va fi admonestată. Radu Şoiman oftă înțelegător şi-i strecură o placă de cinci sute, cu invitația categorică să-şi exploateze inspirația pe seama ei. Şi se depărta cu paşi mari în sala de baccară.

— Douăsprezece mii şase sute, la bancă! Cine face un

banco de douăsprezece mii şase sute ? Nu face nimeni ? Cine face şase mii cu mâna ? Pontaţi, domnilor ; masa merge.

— Banco! strigă Radu Șoiman, cu ochii bulbucaţi şi cu pârul vâlvoiu. Şi cu voce străină. Căci el nu joacă chemin-de-fer decât în lipsa ruletei și a brazi lianei. Se rostise îmboldit de o poruncă ce venea din afară de voinţa şi de judecata lui. Abia după ce crupierul, care îi cunoştea forţa buzunarului, îl invită să depună suma corespunzătoare, îşi dădu seama că într-adevăr a cerut banca. Ne mai putând sa dea înapoi, scoase din buzunar un teanc de plăci de o mie şi le trânti cu duşmănie pe masă.

— Rest! se pronunţă adversarul, un domn uscat şi antipatic, spre îngrijorarea privitorilor care ar fi dorit să câştige îndrăsneţul cu părul în neorânduială şi cu hainele uzate.

Șoiman întoarse cărţile tremurând, nu de timiditate, nici pentru suma pe care o socotea deja pierdută, nici de plăcerea unor satisfacţii egoiste, căci de multă vreme nu mai ceruse un astfel de banco, ci sub influenţa unui curent straniu ce-i curgea prin vine, îi gâdila nările, urechile, se învârtea prin cap şi-i spărgea obrajii.

— Nouă I pronunţă crupierul în locul lui' Radu care aruncase cărţile fără să izbutească a deschide gura.

Inşfăcă banii, lăsând ceva crupierului, şi plecă în direcţia mesei de braziliană,

— Douăzeci şi şapte de mii la bancă ! Cine face un banco de douăzeci şi şapte de mii ? îl ţintui iarăşi pe loc glasul insinuant al crupierului de la altă masă de baccarâ.

— Banco! se oferi el aproape strigând, şi tot aşa de puţin conştient ca şi de data trecută.

— Opt I se pronunţă adversarul cu vanitoasă şi drăcească satisfacţie. Poate chiar şi cu un pic de compătimire.

— Nouă I se pronunţă gâtlejul lui Șoiman, scurt şi răguşit, şi cu de la sine putere.

Puse stăpânire şi pe această grămadă de bani, ruşinat şi

mirat de cele întâmplate iară voia lui, strecură o bancnotă de o mie unui „coleg" care-i solicitase un „împrumut", şi îşi făcu loc la masa de braziliană.

Ne mai având vreme să mai numere, deoarece tocmai se trăgeau cărţile, puse la pontă întreaga sumă, minus mia împrumutată, pe care o luase din al doilea banco.

— Ponta bună.

Trecu toţi banii la bancă, spre marea uimire a celor ce-l cunoşteau şi a celor ce-i estimaseră hainele şi cravata. El însuşi înfricoşat de ceea ce face. Adică de ceea ce e *silit* să facă. E forfat de o putere mai mare decât voinţa lui să facă.

— Banca bună.

îndesă prin buzunare aproape şaizeci de mu de lei. dând semne de apropiată scrânteală, şi se depărtă grăbit sub influenţa aceleiaşi puteri nevăzute care îl aruncase într-o stare de semi-inconştienţă, silindu-l mereu să schimbe locul şi să facă imprudenţe demne de remarca unui psihiatru.

— Patruzeci şi două de mii de lei la bancă! Cine face un banco de patruzeci şi două de mii de lei ? Pontaţi, domnilor, masa merge!

— Banco! răcni Radu Şoiman, întocmai ca un ieşit din minţi, trântind totodată o grămadă de bancnote pe masă.

Câştigă cu 7 contra 6, după două cărţi egale. Deci nu fără un pic de luptă. Ceea ce îi mai dădu răgaz să mai respire şi să se încredinţeze că, într-adevăr, el e norocosul, el a dat atâtea lovituri şi că buzunarele lui sunt doldora iar nu ale altuia.

— Ar fi timpul să te laşi, îl sfătui alt coleg, după ce obţinu şi el un împrumut. Ţi-ajunge, vere. Cu aşa pleaşcă nu se întâlneşte nimeni de două ori în viaţă.

Şoiman îşi dibui buzunarele, numără vreo treizeci de plăci mari, apoi, ca să nu piardă timp cu număratul, făcu o adunare aproximativă a sumelor câştigate şi găsi că ar fi în clipa de faţă stăpânul necontestat şi fericit al sumei de una sută şi şaizeci de mii de lei...

Dacă i-ar fi spus un înger sau un drac, la intrarea în templul Fortunei şi al lui Satan, că va câştiga această sumă, ar fi deraiat pe loc. Şi acum, cu banii în buzunar, nu-i vine nici măcar un pic de ameţeală. O bucurie firească, acceptată cu unele manifestări poate cam bătătoare la ochi, şi nimic mai mult.

îşi aminti şi de plan şi de cei 10°/0 cu care urma să-şi înmulţească azi capitalul, şi râse de unul singur. Câştigase de şase sute de ori mai mult decât îşi propusese.

— Patru mii opt sute de lei la bancă ! Cine face un banco de patru mii opt sute de lei? Face cineva trei mii cu mâna ?

Radu Şoiman sbârci din nas, ofensat. Pentru astfel de fleacuri nu e amator. Alţii să poftească.

îşi revenise complet în piele. Nu mai fugea de la o masă la alta şi nu mai tresărea la fiecare invitaţie a crupierilor.

Ceva mai mult: se aproviziona cu ţigări, îşi făgădui câteva costume de haine şi o duzină de cravate, o masă bună la »Nea Nae" şi o cameră cu baie la „Caraiman"...

Se gândi, ce-i drept, şi la un lucru foarte important, adică la plecare. Cum însă se simţea acum stăpân pe sine, şi cum suma enormă din buzunare îl pune la adăpostul oricărei surprize; iar pe de altă parte avea plăcere să mai joace la ruletă, îşi făcu loc la o masă de sute, cu aere de mare senior, şi cu neclintită hotărâre să se distreze. Sa nu mai ţintească deci câştiguri mari şi, implicit, să nu mai rişte sume importante.

Dar, vorba ceea, uşor de zis şi greu de împlinit. Când ai o sută şaizeci de mii de lei în buzunare, bani câştigaţi în două ceasuri, nu asudaţi în doi sau în cinci ani, şi când eşti în aşa hal bolnav de joc, e peste putinţa să te mărgineşti a miza o sută la manque şi una la duzina a treia, sub pretext că vrei să te distrezi.

O faci – să zicem – odată, de două ori, apoi te simţi micşorat în proprii tăi ochi, jucând ca un sărac sau ca un cârpănos oarecare, te ruşinezi şi de cei care îţi cunosc câştigul, cu. toate că ai putea foarte bine să te mândreşti cu o astfel de

putere de a te stăpâni, – şi te porneşti din nou a juca potrivit buzunarului şi.... onoarei dumitale de cartofor cu vechime.

Ştiind, aşa dar, că jucătorul pasionat nu se „distrează* ci e mereu în căutarea unor noui lovituri, unor noui senzaţii, Radu Şoiman renunţă să mai facă pe ipocritul şi se lăcomi de la început.

Prima lovitură o câştigă.

Pe a doua o pierdu.

Pe a treia asemenea.

Ca să-şi recupereze paguba, riscă apoi o sumă mai mare. Se pare însă că norocul l-a părăsit. Nu ia nici măcar un cal, un careu, o transversală.

îşi ridică ochii să vadă dacă nu cumva e urmărit din nou de ochii păguboşi ai unguroaicei, şi dădu de ochelarii liniştiţi ai domnului Littman.

Se bucură şi se lansă cu brio. Ochelarii concesionarului principal erau aducători de noroc.

Câştigă un cal, la o risipă de şase mii de lei, apoi nu mai câştigă nimic.

Unde pune parcă bate vântul, cu toate că ochelarii domnului Littman continuă să-l privească şi să-l... ocrotească.

— Cinci cu cai !

— Treizeci şi cinci—negru—impair—passe 1

— Treizeci şi doi cu cai, câte două sute!

— Cinci – roşu – impair – manque...

In mai puţin de o jumătate de oră îşi uşurase buzunarele cu aproape jumătate din cât avea în ele.

— Şaptesprezece cu caii

— Zero î

Şi ochelarii domnului Littman continuau să-l fixeze şi să-l protejeze.

— Douăzeci cu cai î

— Ze-ro! Repetiţie.

Dându-şi seama că merge tot la vale, încercă să se ridice şi

să plece. Decât nimic, tot mai bine să te mulţumeşti cu optzeci sau nouăzeci de mii de lei. Dar nu izbuti. După aşa pierdere, într-un timp atât de scurt, un jucător adevărat mai încearcă măcar odată.

— Opt cu cai, câte patru sute!

— Doi – negru – pair – marfque ! hotărî crupierul, el însuşi mirat de atâta neşansă.

Lângă ochelarii domnului Littman se aşeză nasul de rit „spaniol" al domnului Penchas.

— Haiti! gemu Radu Ş o iman, sigur că dacă mai continuă se curăţă.

Aruncă totuşi o sută pe zero şi o placă de o mie la primele patru.

— Zero 1

Incasă unsprezece mii cinci sute de lei, surprins din cale afară, în vreme ce nasul domnului Penchas se coloră albicios pe la hotâre şi aşteptă lovitura următoare.

încurajat acum tocmai de nasul pe care îl credea cu bocluc, Radu Şoiman aruncă două plăci mari pe 23 şi şapte pe duzina a doua. Apoi încă două pe transversalele simple ale ale lui 23.

— Douăzeci şi trei – roşu – impair – passe! anunţă crupierul cu vădită satisfacţie.

Radu Şoiman avu impresia că ochelarii domnului Littman sau aşezat pe nasul tovarăşului, dar nu se intimidă. Încasase dintr-o singură lovitură aproape tot ce pierduse la această masă, şi nu se mai temea de nasul şi de ochelarii patronilor.

— Şaptesprezece cu cai, câte patru sute 1

— Şaptesprezece î strigă crupierul, fără să mai adauge ceva. Împărtăşea din tot sufletul bucuria lui Şoiman şi nu ştia omul cum să şi-o manifesteze.

— Cinci cu cai, câte patru sute !

— Cinci – roşu – impair – manque! Şoiman avu o poftă nebună să râdă în ochelarii domnului Littman, dar domnul Littman dispăruse. In schimb, capul iberic al domnului

Penchas rămânea pe loc, cu ochii micşoraţi, cu urechile mărite şi cu nasul vădit înfuriat.

Şoiman continua să-şi îndoape buzunarele cu plăcile cele mai simpatice de care dispune cazinoul.

Vestea se lăţi repede şi lumea se adună ca la un spectacol demn de văzut. Toţi cei care pierduseră se considerau revanşaţi de norocul domnului, cu părul în neorânduială, cu degetele păroase şi noduroase, cu faţa prostită de suferinţe, cu cravata roasă şi cu îmbrăcămintea uzată.

Veniră comisarii Eforiei şi ai guvernului, administratorul societăţii, sosiră şi ochii cobitori ai domnului Samuel şi iarăşi ochelarii domnului Littman.

Văzând în faţa lui faimoasa trinitate care are concesiunea jocurilor, prietenul nostru simţi o satisfacţie care-i răzbuna oarecum toată ura ce – pe drept sau pe nedrept – o acumulase în suflet împotriva tuturor patronilor de cluburi şi de cazinouri de pe glob. Cu buzunarele doldora de jetoane mari, mai băgase şi prin sân, după o socoteală rapidă, cam aproape de sfertul milionului, avu o clipă ideea năstruşnică să încerce lovitura cea mare. Să pună pe ovrei în pragul falimentului.

Din fericire renunţă repede. Avea destulă experienţă să ştie că numai o zi bună îţi poate umple buzunarele, şi nicidecum ura şi răzbunarea.

Ba, la un moment dat, stânjenit oarecum de îmbulzeala amatorilor de spectacol frumos, vru chiar să se ridice. Începuse cu două sute cincizeci de lei şi acum avea de o mie de ori mai mult!

— Ce mai vrei, omule ? încercă el să convingă pe cealaltă fiinţă care îi dubla existenţa. Pe bolnavul de joc, cu voinţa anchilozată de plăcerea viciului.

Dar nu-l convinse.

— Treizeci şi doi cu cai câte patru sute î

— Zero î încăpăţânarea prostească a *alter* ego-ului, îi căşunase, la o singură lovitură, o uşurare a buzunarelor cu

paisprezece mii de lei.

Pierdu şi a doua oară.

La a treia lovitură câştigă o sută de le pentru o fisă ce-i căzuse pe această culoare.

Ochelarii domnului Littman, nasul domnului Penchas şi ochii de buhă ai domnului Samuel se priviră semnificativ şi dispărură în trei direcţii deosebite.

— Zero cu cai!

— Şaptesprezece – impair – manque!

Şoiman îşi dădu în fine seama că degringolada, se anunţă teribilă, şi simţi cămaşa leoarcă în spate. Dăduse mai mult de o suta de mii de lei de la ultima socoteală.

— Două mii pentru zece cu cai!

— Zero !

îşi muşcă buzele şi se imploră însuşi să se ridice.

Dar nu se ridică.

Publicul de prinprejur, observând întoarcerea medaliei, începu să murmure şi să-l privească duşmănos.

— Scoal' dracului acuma şi du-te cu ce ai rămas, nu-ţi dai seama că te cureţi? păru că-i zice şatena aceea înaltă, care îl urmărise cu entusiasm şi se împărtăşise din plin dintr-o satisfacţie care nu-i băga ei nimic în buzunar.

Când rămase cu ceea ce avea în sân şi prin buzunarele dubioase ale pantalonilor, preţ de 50-60.000 de lei, izbuti să înfrângă rezistenta pătimaşului din el şi să se ridice. Galben la faţă, cu privirea nesigură şi cu mâinile cuprinse de o nervozitate imposibil de stăpânit.

Spre satisfacţia mult redusă a celor ce-i urmăriseră jocul la această masă, îşi îndreptă picioarele către cassă. Dar nu se duse la cassă, cu toate că pusese capăt jocului cu această intenţie, ci în sala de baccarâ!

— Nouă mii două sute la bancă ! Cine face un banco de nouă mii două sute ?

— Banco ! se opri Şoiman, de data aceasta pe deplin

conştient de ceea ce face.

Pierdu.

— Şase mii de lei la bancă. Cine face o bancă de şase mii de lei ?

— Banco ! Pierdu şi aci.

— Douăzeci şi opt de mii de lei la bancă! Cine face un banco de douăzeci şi opt de mii de lei ? Pontaţi, domnilor, masa merge.

Spre deosebire de rândul trecut, când un curent straniu îi furnica sângele în tot aparatul circulator şi o putere mai mare decât voinţa lui îi ordona acţiunile, de data aceasta, Radu Şoiman avu senzaţia unei totale anchilozări. Inerţia aceasta nu dură însă mai mult decât răstimpul necesar pentru a fi constatată, şi apoi dispăru lăsând locul unei nervozităţi care, într-o casă sau intr-o pădure, ar fi răbufnit în ţipete şi în lovituri.

— Nu face nimeni un banco de douăzeci şi opt de mii de lei ?

— Banco cu masa, – se oferi un domn cu mustăţile stufoase, din dreapta lui Radu Şoiman.

— Banco seul! — interveni îndată eroul nostru, perfect conştient de ceea ce face.

Pierdu şi de data aceasta,

Abia acum găsi tăria să se retragă într-un colţ şi să-şi numere banii, Avea în total paisprezece mii şapte sute de lei capital şi câştig...

Simţi o lovitură de box în creştetul capului şi se rezemă de fereastră ca să nu cadă.

Apoi avu senzaţia unei relaxări a încheieturilor şi unei desfaceri totale a tuturor părţilor care compun organismul.

încercă să cheme un cunoscut care tocmai trecea prin apropiere, dar gura se deschise până la limită şi refuză să se mai închidă la loc.

— Trei mii de lei la bancă. Cine face un banco de trei mii

de lei ? Nu face nimeni un banco de trei mii ?

Invitația certăreață a crupierului de la o masă din partea opusă, avu darul să-l readucă în simțiri, ba încă să-l ia de la fereastră şi să-i mute picioarele în stare aproape hipnotică.

— Mizați, domnilor, masa merge.

— Banco seul! se opuse Şoiman complet inconştient.

Câştigă cu 9 contra 6..,

Când îşi dădu seama de realitate, se simți oarecum mai înviorat şi speranțe no ai îi încolțiră în suflet. Dar cum la baccarâ jocul merge încet şi pe el nu-l tentează... pe termen mai lung, trecu iarăşi în sala de ruletă.

Pierdu o mie, apoi schimbă alta, pe a treia o dădu întreagă, cu a patra îşi achită o datorie veche.

Trecu la altă masă. Alte patru mii sburară şi aci.

începu să joace cu poli. Dar nu mai are răbdare. Nu se mai poate mulțumi cu un câştig infim față de zecile de mii cu care îşi în-dopase mai înainte buzunarele.

Când rămase cu o placă de o mie, se gândi să plece. Are un câştig de trei ori mai mare decât cel prevăzut în plan – ah, planul 1 – şi o experiență în plus.

Dar nu plecă.

Nici când rămase cu cinci sute, adică primul lot câştigat, nici când se coborî la două sute optzeci, dobânda cuvenită capitalului cu care intrase.

Atacă apoi însuşi capitalul.

Pierdu tot. Chiar şi ultimul pol pe care încercase să-l oprească – nu pentru că îi făcea neapărată trebuință, ci numai aşa pentru o ultimă redresare a voinții.

Mai rămase câteva minute ca simplu spectator, apoi se retrase încet, timid, urmărit de priviri duşmănoase şi de murmure pe care însuşi le tălmăci astfel:

— Dobitocule !... Idiotule !... Boule !.... Tâmpitule!... Nemernicule!... Meriți o duzină de palme!... Meriți să ți-se taie mâinile din coate... Să fii spânzurat de limbă... Huooo!... La

oase!... La Azilul de noapte !... La balamuc!...

V

Nici vremea de afară nu se deosebeşte prea mult de capul plin de fulgere şi trăsnete al lui Radu Şoiman. Ploaia continuă să se cearnă, un vânt rece suflă de pe Valea Rea anunțând o toamnă timpurie, și peste tot o negură deasă ce uneşte în beznă pământul şi cerul.

Eroul nostru n-are pardesiu. L a vândut la redeschiderea cazinoului pentru a <fi în măsură să pună la încercare un „sistem* de a câştiga; sau, mai drept vorbind, pentru a-şi satisface o sete de joc, pe care numai un bețiv pus la regim şi un morfinoman lipsit de injecția dătătoare de fericire o pot înțelege.

N-are nici palton... L-a vândut către sfârşitul lui Februarie – nici nu trecuse iarna bine, pentru a răspunde apelului seducător al unui patron de tripou clandestin.

Dar parcă simte el acum că plouă, că e noapte, că bate vântul şi-l pătrunde până la oase ?

Nu simte nimic, după cum nu vede nimic, n-aude nimic, nu gândeşte nimic.

Dacă l-ar muşca un câine în acest moment, n-ar simți durere; dacă ar cădea un trăsnet înaintea lui, n-ar auzi bubuitura şi nici n-ar vedea lumina; dacă i-ar adresa cineva un cuvânt, în cea mai curată românească, ar ridica din umeri ca în fața unui idiom cu totul străin de cunoştințele lui limbistice.

Picioarele, printr-o inversiune a ierarhiei organice, căci creerul s-a transformat într-un mic vulcan ce-şi caută loc de ieşire în pereții craniului, i-au înțeles singure intențiile şi-l duc pe aleea principală a parcului, către hotelul în care locueşte prietenul căruia i-a încredințat şaisprezece mii de lei.

Sigur că nu se va mai întoarce la cazinou, în seara aceasta, lucru de care s-a convins şi prietenul de îndată ce l-a văzut în

ultimul hal de mizerie sufletească, a primit banii la hotel. Deci, nu după suirea în tren, cum a fost înțelegerea.

Abia pe peronul gării, unde a ajuns în aceeaşi stare de semi-inconştientă, s-a gândit o clipă că ar putea sa-şi continue încercarea norocului la chemin-de-fer, dar sosirea automotorului rapid nu i-a mai lăsat ispitei vreme să-l convingă.

In vagonul mare şi luxos, cu fotolii în za-• dar numerotate, căci, în afară de sărbători, circulă aproape exclusiv pentru cei câțiva stâlpi ai cazinoului, Radu Şoiman a luat loc într-un colț, cu părul vâlvoiu, cu gulerul hainei ridicat, absent şi caraghios, fără să răspundă la interpelările răutăcioase sau căelnice ale „ confraților". Care, cu toate că fiecare din ei a avut de mai multe ori prilejul să dea „lovituri" şi până la urmă să se curețe, nu ezitară să-l gratuleze cu epitete ca acestea: tâmpit, idiot, dobitoc, nemernic, bun de spânzurat, păcătos, nenorocit.

— Nu-şi merită numele, glumi avocatul T., cunoscut ca om cumsecade şi ca jucător care câştigă şi totuşi... se curăță regulat, Să-i zicem, de aici înainte, Radu Ciolpan... Sau Radu Cioran...

— La fel facem toți, oftă inginerul N,, un tânăr înalt şi osos, cu ochii mari şi cu maniere subțiri. Ne plângem totdeauna de diverse ghinioane, aşteptăm cu răbdare chinuitoare ziaa cea mare când aripa norocului să ne atingă măcar din greşeală şi atunci abia ne batem joc de jumătatea de ceas cu care ne întâlnim odată pe an, dacă nu şi mai rar. De ce dar să învinuim pe bietul Şoiman de greşala pe care o facem, cu repetiție, toți cei îmbolnăviți de jocurile de noroc ?

Afară de avocatul T. şi de inginerul N., mai erau la aceeaşi masă un gazetar şi un tânăr care de ani de zile caută să convingă ruleta şi foițele că-i trebuie o sută de mii de lei pentru a-şi desăvârşi o invenție în domeniul aeronauticei. Toți patru abia înjghebaseră treizeci de lei pentru a plăti o sticlă cu bere şi câteva felioare de pâine... Avocatul pierduse

cincisprezece mii de lei, inginerul nouă mii, gazetarul zece şi tânărul şi nenorocosul inventator una mie trei sute...

— Dacă am fi mai puţin lacomi, cred că am câştiga, zise avocatul după câteva clipe penibile de tăcere. Nu se poate sparge cazinoul cu câteva mii de lei...

— Oh! se împotrivi inginerul – pe buna dreptate. Nu lăcomia e adevărata pricină a greşalelor pe care le facem, ci... boala. Patima de joc. N-ati observat şi dumneavoastră, că e ceva mai puternic decât voinţa noastră care ne încleştează în jurul mesei şi ne sileşte să jucăm până rămânem fără letcae ? Norocul se arată câteva clipe, un sfert de oră, un ceas, apoi trece mai departe, iar tu, jucător cu experienţă, deşi îţi dai bine seama că a sosit momentul să te retragi, caci altfel te cureţi, continui totuşi să joci. Vrei să te scoli de pe scaun, dar corpul parcă ţi-e de plumb; mai schimbi o fisă de o mie, cu jurământ că va fi „ultima", iar după ce o pierzi, mai schimbi încă una, mai faci încă un jurământ, şi tragi-comedia se repetă până când jertfeşti şi suta care ti-ar prinde aşa de bine după ieşirea din cazinou...

Deci nu e lăcomie, ci boală. Boală încuibată în trup şi în suflet. Boală fără microbi, deci mai grea de tămăduit decât acelea pe care le cunoaşte şi cu care se războieşte ştiinţa medicală!

— Ai dreptate, conveni gazetarul cu gândul la cei zece mii de lei pe care îi înjghebase cu mare greutate, pentru a plăti chiria de trei luni în suferinţă. Nu m-am îmbătat niciodată, dar sunt sigur că beţivul nu intră totdeauna în cârciumă cu gândul să se facă turtă. Mai ales după ce şi-a tăvălit hainele prin noroiu şi a stat două zile cu bandajul la cap sau la nas. Ci hotărât să bea numai o litră sau o jumătate şi să plece. Îşi dă biue seama că nu se poate lăsa, şi încearcă să-şi... dirijeze patima. La fel cu jucătorul de cărţi sau de ruletă, care, convingându-se în cele din urmă că nu-i chip de vindecare, încearcă un fel de reglementare a viciului şi a norocului... Să ia

atâta şi să plece... Mâine la fel, poimâine asemenea, şi tot aşa până ce va izbuti să comercializeze capriciile hazardului...

Ce, parcă nu ştiu eu că la Monte-Carlo sunt atâţia şi atâţia care trăiesc pe socoteala cazinoului ? Se mulţumesc cu o sută, două, de franci pe zi, la un capital de cinci sau zece mii de franci, şi apoi privesc la ceilalţi care joacă, se plimbă, sau citesc romane poliţiste !..."

— N' am fost niciodată la Monte-Carlo, interveni din nou inginerul, şi deci nu ştiu dacă povestea cu „atâţia care trăiesc pe spinarea cazinoului", este adevărată. Să admitem totuşi ca se găsesc oameni, probabil dintre cei ce au pierdut averi, situaţii, poate chiar vieţi omeneşti, care au izbutit în cele din urmă să-şi impună o disciplină a jocului şi o limită a câştigului. Sau a pierderii. Fiindcă îmi închipui că nu izbutesc să realizeze în fiecare zi – fie şi o sumă prea modestă faţă de capitalul de care dispun şi mai ales faţă de infima valoare pe care o au zecile de mii şi milioanele, într-un cazinou în care-şi dau întâlnire toate monedele de pe glob.

Parcă-l văd pe bietul ins, ajuns să-şi ţină vieaţa din mila zilnică a ruletei, păşind în cazinou cu frica în oase şi în suflet, scoţând o monedă şi pândind inspiraţia sau ghinionul altuia, căci în ale lui nu mai crede de multă vreme. Cum îi tremură mâna, când în sfârşit s-a decis să mizeze, cum închide ochii pentru a nu influenţa cu privirea ho-tărârea bilei, şi cu câtă emoţie primeşte sentinţa crupierului. Dacă e câştig, răsuflă uşurat. Cu douăzeci de franci îşi poate linişti stomacul, la prânz. Dacă mai ia douăzeci, îl împacă şi seara, iar dacă norocul îl favorizează să plece cu o sută, două de franci, lă-' crămează în cinstea zilei, şi crede într-o amânare, ba chiar într-o înlăturare a unui sfârşit care nu se chiamă „moarte bună".

Dar dacă pierde ? Lucru foarte firesc, oricâtă experienţă ar avea acel „pensionar" al cazinoului şi oricât de prudent şi-ar risca el bănuţii din portofel. Puneţi-vă în situaţia lui şi veţi trăi înşivă panica şi spaima de moarte cu care păşeşte afară din

templul norocului. Mai ales dacă nici ieri, nici alaltăieri nu i-a mers mai bine. Renunță la cină, sau își astâmpără foamea, dacă o mai simte, cu pâine goală, își cumpără o țigară mai ieftină, şi spectrul morții îi' turbură din nou optimismul cu care s-a împăunat abia ieri sau alaltăieri...

Această trăire, cu schimburi de pe o zi pe alta, ca de la ecuator la poli, nu poate dura până la o moarte naturală. Mai curând sau mai târziu, va sfârşi prin a-l pune în cămaşa de forță sau în țeava revolverului...

Vă surâde, domnilor, astfel de „carieră" ? Nu e mai de preferat să faci „gestul suprem" în ziua când îți vei da seama că alt mijloc de existență decât comercializarea norocului sau mila zilnică a ruletei nu mai e cu putință ? Decât să mai trăieşti un an, doi, sau douăzeci, trecând de câteva ori pe zi prin fiorii speranței şi prin spaima desnădejdei, mai bine îți legi cureaua de creanga unui copac, îți vâri gâtul în laț, – şi grăbeşti „eroic" un gest care ar urma să se producă după lungi şi inutile suferințe...

Nu răspunse nimeni. Fiecare îşi dădea perfect de bine seama că mai curând sau mai târziu, chestiunea „gestului suprem" se pune fără cruțare la toți jucătorii de noroc. Fie că mai dispune de ceva avere, sau ultima speranță i-a fost suma realizată din vânzarea paltonului sau pardesiului, cartoforul va sfârşi prin a se hotărî pentru o desbărare netedă de teribila patimă, sau pentru un glonte de revolver. Nu poate dura la infinit ruşinea de oameni şi de tine însuți, de a risipi bani, cinste şi sănătate, pentru plăcerea de a obține odată într-o lună un 9, la chemin-de-fer, şi de două ori pe an bucuria de a râde în nasul ovreilor de la cazinoul din Sinaia.

Cel mai viciat dintre cartofori şi bețivi, are adesea momente lucide când se îngrozeşte de chipul cum şi-a jefuit singur picătura de fericire pe care tot o dă viața, şi plăcerea de a se bucura când și când de o plimbare la țară, de un scurt popas pe vârf de stâncă, de o aventură amoroasă care niciodată nu

costă cât cea mai scurtă vizită într-un cazinou.

își face bilanțul anilor înhămați la viciu, şi constată, cutremurându-se, că, în acest interval de timp, n-a mai călcat pragul unui doctor, cu toate că plămânii i s-au şubrezit de nicotină şi de aer închis, ochii îl ustură la cea mai mică lăcrămare sau adiere de vânt, rinichii nu mai funcționează normal, stomacul a ajuns în starea unei râşnițe tocite, măselele sunt roase de carii, şi capul însuşi refuză a-şi mai îndeplini conştiincios atribuțiile de comandant suprem.

Fiecare din cei patru are conştiința supraîncărcată de consecințele aglomerate ale viciului. Avocatul, cu toată pasiunea de altădată pentru călătorii, în şapte ani, de când cunoaşte mirajul ruletei şi al foițelor, n-a fost decât o singură dată la Moreni şi tot odată la Braşov. La Moreni, a fost dus cu de-a-sila de prieteni ca să vadă o sondă cum arde; iar la Braşov, pentru a recâştiga dragostea unui unchiu muribund. Osteneală zadarnică, peutru că unchiul, odinioară cel mai îndrăgostit de însuşirile nepotului, şi-a lăsat întreaga-i avere pentru opere de binefacere...

El, îndrăgostitul de apa mării şi de plajă, şi-a petrecut două veri întregi, după amiezile şi nopțile, în cazinoul izbit de valuri, fără să vadă o singură dată Mamaia şi fără să facă mai mult de zece băi, ca vai de lume, sub râpa din dreptul pieții Ovidiu.

Gazetarul, foarte apreciat în branşa lui, şi altădată mai mult încă pentru corectitudinea decât pentru talentul lui, e cunoscut astăzi ca un uşernic nelipsit de pe sălile ministerelor şi ale marilor întreprinderi financiare şi industriale. Condeiul lui, odinioară liber să aştearnă pe hârtie gânduri fără prihană, astăzi e obligat să scrie în slujba nesecatei trebuinfe de bani. Cere de la obraz, făgădueşte contra-servicii, chiar când ştie că nu-i stă în putere să le facă, amenință, se umileşte, se reîntoarce după un ceas sau după o zi pe uşa care i sa trântit în nas. N-ar fi cerut bani cu împrumut, de la un prieten, chiar de-ar fi răbdat o zi întreagă de foame, iar astăzi socoate lucru

foarte natural să-şi acosteze confraţii, rudele şi chiar cunoscuţii mai îndepărtaţi, şi să ceară, sub diferite pretexte, o sută, două de lei.

Inginerul, altădată mai mult decât îndestulat cu leafa de la Ministerul Comunicaţiilor, se sbate astăzi în cea mai cumplită lipsă de bani. Spre deosebire de gazetar şi de avocat, care mai pot câştiga în afară de veniturile lor fixe, el nu poate ieşi din salariu ca săracul clin pâine neagră. Se înțelege că atâtea angarale apasă şi acest salar, că nici jumătate nu primeşte în mână. Din care cauză, tot ceea ce pentru un om nevicios constituie o obligaţie firească şi neapăsătoare, pentru el se ridică la rangul unei probleme. Problemă e chiria, problemă îmbrăcămintea, problemă plata spălătoresei,. nota săptămânală a lăptarului, şi chiar insignifianta sumă de lei douăzeci şi unu, pe care trebuie să-i achite în fiecare duminecă băiatului care-i aduce ziarul.

Se fălea odinioară cu o garderobă bogata; astăzi are un singur costum, cel de pe el, pe care îl poartă de un an, şi căruia nici benzina, nici ciuinul, nu-i mai pot da o înfăţişare onorabilă...

Şoiman n-aude şi nu vede nimic. Cu gulerul de la haină ridicat, deşi în vagon e cald, cu mâinile tn buzunare şi cu capul în piept, aşteaptă să i se liniştească huetul din tigvă, sau o ^deraiere, în plină viteză de peste o sută de km pe oră. Ar păgubi drumul \ de fier, dâr scapă [câţiva indivizi de calvarul unei vieţi care nu mai are niciun rost pentru ei.

Când şi când îşi lipeşte fruntea de geam ca să mai uşureze fierbinţeala dintre pereţii craniului. Dâr în zadar. Vulcanul caută să-şi facă loc şi să izbucnească.

întinde palma pe geamul rece şi umed, apoi o duce pe frunte, pe tâmple. Svâcniturile se domolesc Jo [clipă, ca să reînceapă apoi cu mai multă putere,

Sgomotul şi sdruncinăturile auto-rapidului contribue încă la menţinerea haosului din capul bietului om. La fiecare salt şi la

fiecare căzătură, hârca i se clătină ca un ou clocit şi ca un fedeleş neumplut până sus. Apoi simte cum lichidul din cap se condensează deodată şi pereţii tigvei sunt loviţi in tic-tac-uri sau neregulat, de o minge netedă, de piele, apoi de un ghem de lână aspră. Dar nici ghemul n-are o existentă mai lungă de câteva secunde. Se preface într-o bilă de popice, apoi într-una de golf, ca la urmă să-şi reducă proporţiile până la dimensiunile bilişoarei ce scapă din mâna crupierilor pe luciul concav şi numerotat...

— Nimic nu mai cade !...

Un domn îmbrăcat în haine negre şi cu gâtul înţepenit în guler tare s-a instalat acum în capul lui Şoiman şi strigă la fiecare sdruncinătură a vagonului:

— Nimic nu mai cade!... 35!... 23!... Nimic nu mai cade!... 36!... 29!... Nimic nu mai cade...^ 35!... 17!... 36!... 29!... Nimic nu mai cade!... 35!... 23!... 36!... 28!... 29!... 14!... Zero!... Nimic nu mai cade!...

Şoiman îşi lipeşte din nou fruntea înfierbântată de geamul umed şi rece şi crupierul dispare. Ca în locul lui să vină altul, cu un pachet de cărţi de joc în mână, şi să strige cu glas piţigăiat şi cu un vădit reproş la adresa celor ce nu-i primesc invitaţia:

— Un bânco de două mii trei sute! Cine face un banco de două mii trei sute ? Nu face nimeni un banco de două mii trei sute ?.,.

Radu Şoiman simţi că se sufocă şi îşi des-cheiă gulerul. Apoi încearcă să deschidă geamul şi nu izbuti. Avu o clipă intenţia să*l spargă cu pumnul, apoi cu capul. Avea trebuinţă de aer ca să respire, de ploaie să-l răcorească, de vânt să-i lovească tâmplele şi să-i alunge viziunea cazinoului.

Scotoci prin buzunare şi găsi o *ţigară.* ascunsă în căptuşeală. O aprinse în graba morţii şi trase cu setea desnădejdei. Fumătorul are credinţa că ar putea să elimine din suflet, odată cu fumul trecut prin plămâni, măcar o parte din ceea ce îl

chinuie şi-l nelinişteşte.

Dar crupierul cu pachetul de cărţi, dispărut o clipa în rotocoalele de fum, prinse contururi din înseşi şuviţele albastre ce făceau calambururi deasupra lui Şoiman, şi începu din nou sa-şi îmbie clienţii, de data aceasta însoţind cuvintele cu loviturile unui ciocănel, ce cădeau drept în creştetul nefericitului pasager al auto-rapidului.

— Şaizeci de mii de lei la bancă!... Un banco de şaizeci de mii de lei !... Cine face un banco de şaizeci de mii de lei 7... Nu face nimeni un banco de şaizeci de mii de lei ?...

Şoiman îşi lăsă capul pe spatele fotoliului. Năd uşeala îi curge şiroaie pe frunte, pe obraji. Mâinile şi picioarele îi tremură ca în spasmele unor friguri teribile, ţine gura deschisă ca să nu-şi audă dinţii clănţănind, dar sudoarea se scurge de pe lângă nas şi-i dă un gust de apă sărată, apoi de apă de mare, o senzaţie de înnec şi de moarte...

— Şaizeci de mii de lei la bancă!... Un banco de şaizeci de mii de lei... Cine face un banco de şaizeci de mii de lei ? Nu face nimeni un banco de şaizeci de mii de lei?...

— Banco I răcni Radu Şoiman, sărind în sus de pe fotoliul unde-şi chinuia şi trupul şi sufletul. Banco! Banco ! Banco cu masa! Banco *suivil*... Banco *seul*\,,.

Cei zece pasageri din vagonul No. 2, dintre care nouă urca fi la Sinaia, crezură că bietul Şoiman a înnebunit subit. După un moment de spaimă, de compătimire şi de ezitare, îşi părăsiră locurile şi se apropiară de el să-l împiedece de la vreun act necugetat, sau să-l privească mai de aproape. Dar Şoiman îşi reveni repede, îi privi zâmbind amar şi recăzu sdrobit în fotoliu.

— Adormisem... şi visam că eram în cazinou... În sala de chemin-de-fer, se scuză el, neştiind sigur dacă grăieşte adevărul sau o minciună de circumstanţă.

— Ai jucat şi mult, măi creştine! îl învinovăţi inginerul, cu toate că el luptase cu ruleta de la 4.20 până la 10.20, adică

exact şase ore. Cu douăzeci de minute mai mult decât însuşi Radu Şoiman.

— Vream să-i curăţ, – glumi Şoiman, cu gândul la patronii cazinoului. Dar n-am izbutit decât să mă conving încă odată, poate a mia oară, că norocul lui Samuel şi a) lui Penchas e mai mare şi mai credincios decât al meu.,.

— Oho!... Îl aprobară cei de fată, cu sentimente uşor de ghicit, la adresa cunoscuţilor negustori de vicii.

— Vă înşelaţi amar! îi contrazise un domn măi bătrâior, înalt şi uscăţiv, care niciodată nu-şi mută miza de la *impair* şi de la *roşu.* Şi pe care toţi îl cunosc din vedere dar nimeni nu ştie cine e şi de unde e.

— Vă înşelaţi, domnii mei, dacă vă închipuiţi că Penchas, Littman, Samuel, şi toţi cei de meseria lor, exploatează un noroc mai mare decât al celor ce se ruinează prin cazinouri sau prin diverse spelunci cu jocuri de noroc, repetă domnul cu mania impairului şi a roşului. Nu, domnii mei. De o mie de ori nu.

Acest fel de indivizi nu cred în ceea ce, cu un cuvânt convenţional, se cheamă noroc. Aceştia cred în deşteptăciunea lor şi în prostia altora.

Ei nu joacă „la noroc", aşa cum aud adesea pe cei care caută argumente, ca să justifice existenţa cazinourilor sau ca să apere cinstea şi buna credinţă a concesionarilor, ci joacă *la sigur,* domnii mei. Da, da, la sigur. Absolut la sigur. Fiindcă ei nu-şi încearcă norocul, ca mine şi ca dumneata, ei exploatează prostia şi slăbiciunea omenească.

Roata aceea nu înşeală şi nu părtineşte pe nimeni, mâna celui mai expert crupier nu poate să influenţeze mersul şi căderea bilei; acestea sunt lucruri ce se pot verifica şi nu se pot contesta. Dar partenerii sunt inegali. Căci noi nu jucăm contra lui Penchas şi a lui Samuel, ci contra unui instrument fără nervi, fără frică de sărăcie, fără oboseală. Omul împotriva maşinii. Pumnul împotriva tankului şi a mitralierei. Noi ne

pierdem calmul şi mizăm fără socoteală; ruleta nu ştie nimic, nu simte nimic, nu pierde nimic. Poate continua luni şi ani în şir, în vreme ce stăpânii ei îşi aşteaptă prada, siguri ca păcătoşii de iad şi ca ţintirimul de morţi.

Nu există capital mai în siguranţă şi mai bine fructificat, ca acel întrebuinţat la exploatarea jocurilor de noroc.

Fiecare dintre noi, şi nu există om care să frecventeze cazinourile, cluburile şi chiar cursele de cai, să nu-şi spună măcar odată pe zi: „Şi totuşi se poate câştiga"...

Ei bine, domnilor, *nu se poate câştiga*. Nu cunosc om îmbogăţit pe seama foiţelor şi a ruletei. Cel care a izbutit să ia astăzi zece mu de lei. după ce a pierdut într-una, un an sau doi, se reîntoarce mâine şi-i dă înapoi cu dobândă. Nu există beţiv care să nu-şi pedepsească mâine temperanţa sau abţinerea vitejească de astăzi.

Prin urmare, nu norocul lor şi nenorocul nostru îl exploatează d-alde Samuel şi Penchas, ci latura cea mai mizeră a prostiei omeneşti. Căci şi prostia, ca şi mintea, după cum se ştie, are gradaţii şi insuficienţe, din care cauză, nu toţi oamenii suferă de pe urma prostiei, după cum nu toţi respiră numai fericire de pe urma unui dram de minte.

Ei bine, domnilor, cred că suntem de acord cu toţii, că periferia prostiei omeneşti hălădueşte în capetele jucătorilor de ruletă, etc. Cartoforia este viciul cel mai costisitor şi mai degradator. Şi totuşi se găsesc oameni, şi nu puţini, şi nu din clasele cele mai de jos, care o practică numai cu scopul, mărturisit sau nu, să se îmbogăţească I Sau cel puţin să-şi procure surse de existenţă.

Există, domnilor, o prostie mai formidabilă ca aceasta ?

Nu-i adevărat, după cum afirmă atâţia, ca degradarea începe din momentul în care ai pierdut tot şi eşti nevoit să te rogi de Penchas să-ţi dea un pol pentru a-ţi lua un sandviş şi câteva ţigări ordinare. Degradarea, domnii mei, începe, faţă de propria-ţi conştiinţă, din clipa în care te-ai hotărât să rişti bani

agonisiți cu trudă, pentru un câştig uşor, mai problematic însă decât existența vietăților în lună. Iar față de lume, de îndată ce ai aşezat a doua monedă pe masa numerotată.

— Aveți dreptate, grăi inginerul vădit afectat de argumentele de fier ale domnului cu impair şi cu roşu. Ne dăm seama, oricare din noi, aşa cred, că nu se poate câştiga la ruletă şi la cărți, că ne pierdem ultima picătură de energie, de sănătate, de demnitate, că avem o garderobă cum nu se poate mai săracă – în raport cu starea noastră socială, că îndată ce vedem o mie de lei în mână dăm fuga la club sau la Sinaia, ca în ziua următoare să mâncăm pâine cu ceai, să cerşim unui cunoscut câțiva poli, să amânăm încă odată chiar şi pe creditorii cei mai mărunți, – dar ce putem face? Ce puteri vom opune unei patimi intrată în sânge, mai nevindecabilă decât sifilisul şi decât cancerul ? Ce?

Domnul cu impair şi cu roşu îşi răsuci mustața îngălbenită de fum de trabucuri şi zâmbi diabolic:

— Pentru bolile microbiene, ştiința a descoperit medicamente; pentru reumatisme, gută, etc. ştiința a descoperit ape minerale, masaje şi răbdare; iar acolo unde nici medicamentele, nici apele minerale nu au trecere, intervine bisturiul. Pentru vicii însă, soluțiile sunt la îndemâna pacienților. Şi nu există decât două: un ultim apel la voință, la picătura de demnitate ce ți-a mai rămas, dacă ți-a mai rămas, sau la dragostea de viață, de familie, de rude; şi... „gestul suprem". Un glonte țintit bine, un ştreang de gât, o otravă puternică, şi ai scăpat pământul de o umbră de prisos, societatea de un ins care a încetat de a i mai folosi, când n-a devenit chiar periculos, familia de un membru care-i face ruşine, şi pe tine însuți de lipsuri şi de frământări inutile...

Dar – omul vicios e neruşinat şi laş. Când te îmbeți a doua oară, roşeşti mai puțin ca la primul „spectacol". A treia oară îți pasă şi mai puțin de gura lumii, iar a patra oară admiți că bei mai mult decât trebuie – „şi ce-i cu asta?" Aşa cu ruleta, aşa cu

adulterul, aşa cu furtul, aşa cu tutunul, aşa cu „praful alb".

Până la un punct care nu se poate defini, zicem că e „obişnuinţă". Şi ne împăcăm cu această obişnuinţă, noi şi cei de aproape ai noştri. Zicem: fiecare om are câte o meteahnă. Unuia îi plac femeile, altuia banii, unul fumează, altul bea mai mult decât trebuie, cela iubeşte pokerul sau ruleta, celălalt are înclinări spre cleptomanie – şi aşa mai departe.

Când ne dăm seama însă că obişnuinţa a devenit viciu, că meteahna noastră, admisă la început ca oricare altă „slăbiciune omenească", ne ruinează averea, cinstea, sănătatea, ne distruge căminul, ne îndepărtează rudele şi prietenii, ne înmulţeşte procesele şi creditorii, alimentează anumite rubrici ale ziarelor, stârneşte compătimirea – da, dai – şi apoi scârba Penchaşilor şi Samuelilor de la cazinou, —- stăruinţa noastră în viciu nu se mai cheamă lipsă de obraz ci de-a-dreptul laşitate. Lipsa de curaj de a curma o viaţă ce nu-şi mai are rost, o suferinţă ce nu ispăşeşte nimic şi nu creează nimic.

— O, nu vreau să fiu înţeles greşit, continuă domnul cu impair şi cu roşu, după o mică pauză in care observă spaima de moarte întipărită pe feţele celor prezenţi, mai toţi „neruşinaţi" şi „laşi". Nu îndemn la sinucidere, ci constat un fapt. Îndreptaţi-vă, domnilor, nu vă sinucideţi. Sunteţi toţi în prima sau în a doua tinereţe, şi e păcat,.—să renunţaţi la plăcerile vieţii, multe, pciţine, numai din neputinţa de a întoarce spatele cazinoului.

Un pic de voinţă tot trebuie să mai sălăşluiască în sufletele dumneavoastră; faceţi apel la el, cereţi o mână de ajutor familiei, prietenilor, naturii care vă îmbie zadarnic să-i admiraţi frumuseţile, lui Dumnezeu către care vă puteţi întoarce în orice clipă. Şi care vă primeşte fără să vă mustre pentru rătăcire şi pentru întârziere în închinarea către idoli diavoleşti...

Eu, domnilor, voiu face tocmai dimpotrivă, Adică, voiu contiaua să frecventez cazinoul, pentru că e singurul loc unde

mai pot găsi unele emoţii pentru nervii mei tociţi în şaizeci şi doi de ani de viaţă intensă. Şi pentru alt motiv mai important: nu mai am de trăit, după prevederile doctorului, decât maximum şase luni de zile... Pentru acest interval de timp, mi-am rezervat o sumă de bani suficientă —' cunoaşteţi jocul meu – să încurc lumea pe la mesele cazinoului. Dacă totuşi voiu termina banii mai înainte de termenul fixat de doctor, sau prevederile doctorului nu\se vor realiza la timp, ştiu ce am de făcut;..' Nu-mi rămân copii pe drumuri, nici soţie îndoliată, nici creditori neachitaţi, nici afaceri încurcate.

Pe când dumneavoastră...

Domnul cu impair şi cu roşu lăsă fraza neisprăvită, ca să nu se repete, îşi răsuci mustaţa de culoarea frunzelor îngălbenite, şi îşi reluă locul cu nr. 25. Are totdeauna grijă să ceară la cassă un număr care, după legile ruletei, să fie şi fără soţ şi să facă parte şi din seria de roşu. Când e aglomeraţie şi nu găseşte astfel de loc, face schimb în vagon, sub un pretext oarecare.

Şi-a aprins o ţigară de foi, a doua pasiune – deşi mai veche – a domniei-sale, şi a refuzat să mai răspundă întrebărilor puse de „colegi" şi să mai ia parte la discuţie.

Un domn mărunt, ca de 35—40 de ani, cu gulerul tocit şi cu manşetele de la cămaşă roase pe margini, cu cravata în neorânduială şi cu ochii turburi, care stătuse tot timpul sgribulit lângă o fereastră, se ridică brusc şi rosti o filipică teribilă la adresa ovreilor de la cazinou, apoi la adresa tuturor evreilor din România, găsind la urmă motive de acuzaţie împotriva evreilor din lumea întreagă şi a lui Moise însuşi...

Se iscă o discuţie înfierbântată cu păreri pro şi contra.

Toată lumea ţipă împotriva ovreilor negustori de vicii dar nu toţi sunt de acord sa asocieze întreaga naţie evreească la lipsa de orice scrupule cu care unii exploatează mizeria omenească de tot felul.

— Am luat banii pentru chirie, răcneşte necăjitul om, şi i-am dus lui Penchas şi lui Samuel... Peste două zile mă va da

proprietarul afară din casă... Voiu ajunge pe drumuri... Am doi copii în şcoală, nevasta e bolnavă... N-am pardesiu, leafa pe luna asta e acontată mai mult de jumătate, mi s-au tocit hainele, n-am lenjerie, toată agoniseala, toată munca mea cinstită din ultimii ani, am dat-o lui Penchas şi lui Samuel, fie la Sinaia, fie la cluburile pe care le-au patronat în Bucureşti...

— Destul de regretabil, sări tânărul cu invenția în suferință, dar nu te-a silit nimeni să te duci să joci. Nici Penchas, nici Samuel nu ți-au vârât mâna în buzunar să-ți scoată banii tâlhăreşte. Singur te-ai dus, şi nu ca să li-i duci plocon, ci ca să-i înzeceşti şi însuteşti! E drept sau nu?

Omul se revoltă, şi odată cu el toată ceata nefericită din vagon. Era prea proaspătă în mintea tuturor dizertația domnului cu impair şi cu roşu, asupra jocurilor de noroc şi a psihologiei jucătorilor.

— Are dreptate 1 interveni avocatul în sprijinul domnului scurt şi revoltat. Fără acele „cercuri" de scârboasă amintire, fără acest cazinou instalat la două ceasuri de capitala țării, omul şi-ar fi continuat viața sprijinită pe salariu şi pe corectitudine, aşa cum o trăise mai înainte. S-au deschis însă tripouri în drumul spre birou, în drumul spre centru, în drumul către rude, în drumul către prieteni, către baie, către cimitir, către cafenea, către biserică, şi n-a putut rezista ispitelor de fiecare zi şi de fiecare ceas.

N-am fost, nu sunt şi nici nu cred că voiu fi vreodată antisemit, numai de dragul acestui cuvânt sau din orice necaz, cât de mare, pe care mi l-ar pricinui un evreu.

Am o considerație deosebită pentru evreul întreprinzător şi cinstit, pentru evreul care încearcă sincer să îndrăgească țara care-i dă ospitalitate, pentru evreul care nu caută câştiguri din afaceri de care ar roşi şi ar crăpa obrazul unui om cu oarecare considerație pentru legile moralei; dar detest din tot sufletul pe *ovreiul* avid de câştig cu orice preț;. Chiar cu prețul prăbuşirii țării care îl oploşeşte. Chiar cu prețul uuei vieți

omeneşti.

— Arătaţi-mi un patron de tripou pe care să nu-l cheme Bercu sau Iţic! strigă şi inginerul tot aşa de stârnit de cuvântarea domnului cu impair şi a domnului care îşi pierduse banii pentru chirie.

— Din nefericire, îşi continuă avocatul firul gândului, sunt destui ovrei care fac atâta rău – şi naţiei în mijlocul căreia sunt toleraţi şi propriului lor neam. N-are nicio vină jupân Avram, care aşteaptă muşterii în uşa dughenei sau la ghişeul băncii, fără gând de pradă şi de înşelăciune, pentru faptul că un coreligionar a fost prins traficând cu devize, înşelând vama sau vânzând stupefiante. Dar ticăloşia unuia, dintr-o tagmă sau dintr-o naţie abia tolerată pe pământul altei naţii, se răsfrânge în mod firesc asupra întregii tagme sau întregii naţii căreia aparţine individul prins în afară de lege.

Nimeni nu zice: „am văzut în cutare mănăstire un călugăr beat"; ci, „ah, că tare beţivi mai sunt călugării !a

Nimeni nu zice: „Moise Goldenberg e un înşelător şi un ticălos"; ci, „Jidanii sunt poporul cel mai lipsit de suflet şi de scrupule".

Fapta unui individ devine marea stricăciune a unei tagme şi monstruozitatea unui neam condus de instincte satanice.

Este exactă afirmaţia domnului inginer. Toate fostele tripouri din capitala ţării – şi cred că şi cele din provincie, erau concesionate evreilor. Shurberg, Brottman, Goldenberg, Penchas, Samuel, Leibovici, erau numele fericiţilor care se simţeau foarte strâmtoraţi când le cereai un pol pentru trăsură, după ce pierduseşi douăzeci de mii de lei la masa de *trente-sept,* unde crupieri „îndemânateci" împlineau lipsa ruletei mecanice...

De ce numai evrei, în fruntea acestor întreprinderi cu câştiguri fabuloase şi sigure ? Pentru că ei dispun de capitaluri ? Nimeni nu contestă, ba chiar se exagerează, îngrămădirea banilor în casetele iudaice. Dar lumea judecă b

afacere, chiar când nu e ilicită, şi după alte criterii decât cele pur negustoreşti. Toată lumea ştie că în cazinou se pierd sume enorme, se distrug familii, se năruesc cariere, cad conştiinţe, se depravează caractere; şi toată lumea ştie că jocurile sunt concesionate unor ovrei. Şi imediat se face o legătură între imoralitatea existenţei acestor cazinouri şi naţionalitatea celor care le exploatează. Atunci, în mod firesc, tot necazul, toată durerea nefericitului care a pierdut într-un ceas leafa pe o lună sau banii cu care venise să respire treizeci de zile în aerul Bucegilor, se transformă în ură împotriva – nu a concesionarilor de rit mozaic, ci a întregului neam evreesc. Nu numai în buzunarul lui Samuel şi Compania au intrat economiile şi speranţele lui, ci şi în al bietului Moise sau Burăh, care vinde ace şi şireturi de pantofi, în piaţă sau în colţul unui gang, pentru a câştiga o pâine neagră şi o litră de zahăr...

— N-ai dreptate, ţipă domnul scurt şi cu hainele tocite, care îşi pierduse banii pentru chirie. Evreul, chiar după atâta vreme de convieţuire printre popoarele europene, e stăpânit încă de instincte asiatice. Plus ura acumulată în sufletu-i, de prigoniri reale sau imaginare, setea de a-şi răzbuna lipsa unei patrii şi sentimentul unei veşnice nesiguranţe, la care se adaugă îndemnurile unei alte uri, aceleia poruncită de pasagiile criminale ale Talmudului.

Evreul e răzbunat de toate suferinţele unei pribegii de milenii, atunci când are prilejul să-ţi dea ţie, goi, otravă în loc de rachiu, cânepă în loc de mătase, şi un tripou în care să-ţi îngropi toate nădejdile şi toate idealurile.

De ce nu reacţionează acei evrei pe care-i presupuneţi mai ataşaţi de patria adoptivă sau împrumutată, şi de sufletul românesc îngăduitor, ospitalier şi iertător ?

De ce ?...

De ce nu sunt excluşi din comunitate acei ovrei care turbură şi otrăvesc relaţiile dintre naţiunea dominantă şi cea venită de

aiurea şi tolerată?

De ce ?...

Ia parte la discuţie toată lumea, minus domnul cu impair şi cu roşu, care îşi fumează . ţigara de foi, în tihnă. Se înţeleg însă cu greu sau deloc, căci toate capetele sunt turburi, toate judecăţile sunt pe făgaşe aproximative. Iar sgomotul motorului rapid îi sileşte să vorbească tare, să repete şi să renunţe la explicaţii mai edificatoare.

Se distinge în cele din urmă, şi se lasă ascultată, vocea de bariton a gazetarului.

Vorbeşte necăjitul om al condeiului, de Sinaia, de sinăieni, de Eforia Spitalelor Civile, proprietară a cazinoului şi părtaşă la agoniseala crupierilor, de spitale, de exproprieri, de Stat...

întrebuinţează cuvinte aspre la adresa conducătorilor de dinainte de războiu, ai Eforiei, care au găsit de cuviinţă să mărească pe o astfel de cale veniturile celei mai nobile instituţii din ţară.

— Am văzut femei căsătorite şi fete tinere, ţipă un domn cu ochii holbaţi şi cu pumnii gata de atac, care se agaţă de bărbaţi necunoscuţi, ies împreună din cazinou cu destinaţie precisă sau cu una vagă, dar care până la urmă duce tot acolo, şi după o jumătate de oră se înapoiază radiind de fericire că au putinţa să mai joace...

Şi discuta revine iarăşi la interesele Eforiei şi ale Sinaiei, în legătură cu cazinoul.

Se face o critică acerbă – şi sinăienilor care cred că fără cazinou .„oraşul e mort", şi conducătorilor Eforiei care caută venituri pentru întreţinerea spitalelor, fără a se gândi că provoacă alte boli, alte mizerii, alte des-nădejdi, de multe ori mai grozave decât o afecţiune a rinichilor şi cu consecinţe mai teribile decât ale unei îmbolnăviri a prostatei sau a pancreasului.

Se caută vină şi statului că a expropriat moşiile Eforiei, micşorându-i veniturile şi silind-o astfel să stărue pentru

redeschiderea cazinoului,

— Eforia a clădit cazinoul şi l-a dat în exploatare într-o vreme când exproprierea moşiilor nu se punea decât în mintea câtorva utopişti, – protestă gazetarul bătând cu pumnul în masă.

— Suntem în cauză şi nu putem judeca obiectiv, interveni inginerul împăciuitor. Eu cred că Statul ar putea uşor găsi cele câteva milioane pe care le aduce cazinoul, Eforiei, şi să isprăvească odată pentru totdeauna cu tragedia din cel mai frumos colț al Carpaților. Să le rupă din sutele de milioane pe care le încasează de la Loterie, să înființeze un timbru special – parcă nu mai sunt şi altele ! — să adauge un mic spor la impozite, dar să cruțe o instituție ca Eforia Spitalelor Civile de a-şi procura venituri cu prețul ruperii tuturor zăgazurilor dintre ceea ce religia şi civilizația socoate că e moral şi imoral.

Ne trebuie şi un cazinou ca „un rău necesar"? Se poate. Dar nu la două ceasuri de capitala țării. Şi nu la îndemâna oricui. Să-l mute la o cât mai mare depărtare de aşezări omeneşti, unde să se ajungă cu cheltuială şi cu pierdere de vreme. Intrarea să fie o mie de lei. Pentru ca astfel să fie frecventat numai de oameni care au şi timp şi bani de pierdut.

Gazetarul vru să mai zică ceva dar nu mai avu răgaz. Motorul rapid oprise brusc şi călătorii se grăbeau să coboare.

Adevărata tragedie a cartoforului curățat la club sau la o reuniune de poker, începe abia în stradă. Iar a acelor care îşi lasă cojocul la Sinaia, începe după coborârea din tren. Pe drum, mai vorbesc între ei, mai fac haz de necaz, mai pun mână de la mână şi cumpără o sticlă de bere sau de borviz, se mai găseşte la câte unul o țigare în plus ; dar după ce coboară şi se izolează, văd realitatea hâdă şi crudă.

Habar n-are un profan cât valorează o monedă de douăzeci de lei pentru cartoforul coborât în stradă sau pe peron, fără letcae în buzunar. Ar bea un pahar de ceai, într-o cofetărie de mâna a şaptea, ca să-şi spele gâtlejul otrăvit de fum de tutun.

Cu patru lei ar plăti autobuzul sau remorca tramvaiului, până acasă, iar cu restul... şi-ar mai lua câteva ţigări naţionale.

Nea vând, îşi blestemă soarta şi o ia, oftând, apostoleşte.

Dacă şi-a oprit ceva acasă, piciorul prinde curaj şi păşeşte fără multă trudă şi silă. trebuie să ajungă înainte de a se închide lăptăria sau simigeria din colţ. Un iaurt cu pâine neagră, o salată orientală amestecată cu muşte şi unsă cu ulei de rapiţă, o gogoaşă, o plăcintă înnotând în untură râncedă, – prezintă pentru el tot atâtea bunătăţi ca acele înşirate pe lista restaurantelor de lux.

Iar dacă n-a avut prevederea sau posibilitatea – a plecat la gară direct de unde a încasat banii – să-şi oprească acasă măcar o sută de lei, sau şi mai puţin, picioarele i-se taie din genunchi, mâinile-i se bălăngănesc străine pe lângă trup, şi toată umiditatea din gură dispare, Simte clei în loc de salivă, limba se lipeşte când de cerul gurii, când de maxilarul inferior, iar buzele se prigoresc ca de sete, cu toate că nu se simte nevoie de apă, Totul îi este inaccesibil pe pământ: şi sticlele din vitrinele depozitelor de băuturi, şi alimentele înşirate la ferestrele bodegilor, şi ţigările cele mai ordinare şi taxi-ul cel mai hodorogit.

Scotoceşte în zadar buzunarele, ca să-şi cumpere un jurnal, Iar când întâlneşte un oltenaş întârziat, cu gogoşi sbârcite de soare şi pline de praf, iar îşi mai cercetează buzunarele, mai dibue şi pe sub căptuşeala hainei, dar tot nimic nu găseşte. Nici măcar un leu ca să cumpere o gogoaşă sau un corn de la negustoraşul surprins că e remarcat de un domn căruia nu-i stă frumos să mănânce pe drum.

Iar mâine – ah, mâine! — îi trebuie mai întâi un pol să se bărbierească. Nu s-a bărbierit nici azi nici ieri. Apoi 4—5 lei pentru tramvai sau pentru autobuz, Măcar doi lei pentru ţigări, Cât pentru masă, va trebui să facă un împrumut. Dar unde? Cui să-i mai ceară ? Mai există frate, cumnat, prieten, coleg, cunoscut, căruia să nu-i datoreze măcar o sută de lei 7

Dar poimâine?

Situaţia se prezintă şi mai rea dacă e însurat – şi mai are şi vreun copil sau doi. Nevasta nu trebuie să ştie că a fost la cazinou, căci i-a făgăduit în genunchi, în faţa icoanei, că nu se mai duce. Încât, trebuie să scornească o minciună plauzibilă. Mâine însă îi va cere bani pentru coşniţă... Poimâine îi va pretinde să i arate leafa... Un copil e bolnav... de la uzină a adus recipisa... Olteanul a umplut trei pagini din carnet... Lăptăreasa a albit spatele uşii din dos cu nule care înseamnă litri şi cu linii care reprezintă jumătăţi.

îşi face socoteala de câte angarale s-ar fi cotorosit cu banii pierduţi, aşa cum şi-a făcut-o şi rândul trecut şi oridecâteori s-a înapoiat cu vânt în buzunare.

Afară de Radu Şoiman, care strânge la piept portmoneul cu cele şaisprezece bilete lăsate în păstrare, niciunul din clienţii cazinoului, sosiţi astă-seară cu motorul rapid, n-are bani de tramvai, cu toate că suma pierdută la joc se urcă, laolaltă, peste frumuşica cifră de optzeci de mii de lei...

Şi-au luat rămas bun cu oarecare jenă, şi au pornit în opt direcţii, ca nişte păcătoşi în ispăşire şi ca nişte câini ai nimănui.

VI

Radu Şoiman s-a coborât din tren cu capul ceva mai limpede. Ascultase tot ce s-a vorbit – fără să ia parte la discuţie. Şi fără să audă şi să înveţe ceva nou. Cunoaşte toate teoriile câte sau vânturat asupra jocurilor de noroc, le-a experimentat pe toate, pe propria lui piele, admite concluziile la care s-a oprit domnul cu impair şi cu roşu, împărtăşeşte părerea generală că o instituţie ca Eforia Spitalelor Civile trebuie ajutată de Stat iar nu lăsată să-şi procure venituri din banii câştigaţi cu sudoare şi cu lacrămi, uneori furaţi, alteori delapidaţi, escrocaţi, sau proveniţi din adulter şi din prostituare.

Altceva e cu Loteria de Stat. Un joc care nu poate pasiona pe nimeni până la inconştienţă, deoarece tragerea e o singură dată într-o lună. Se riscă sume neînsemnate în raport cu minimul necesar pentru a merge la Sinaia şi a căuta norocul la „masa verde", şi se ştie de către toată lumea unde merg banii rămaşi după plata câştigurilor. Toţi, dar absolut toţi, pentru construcţii de sanatorii, de spitale, şi pentru îngrijirea sănătăţii poporului. Niciun leu în buzunarul unor foşti patroni de tripouri, ale căror nume ard pe buzele atâtor naivi ajunşi pe drumuri dar nu figurează nicăieri pe frontispiciul unui aşezământ de binefacere.

La ruletă mergi absolut în necunoscut, completamente la discreţia hazardului capricios, pe când la Loterie, unde jumătate din numere sunt câştigătoare, ai în aceeaşi măsură certitudinea că, în cel mai rău caz, primeşti banii înapoi.

Dar ce să facă acum ?

Era desigur cel mai norocos dintre cei care se întorseseră de la cazinou, cu automotorul rapid. Putea să se ducă acasă şi cu tramvaiul şi cu un taxi, putea să mănânce oriunde şi orice, să fumeze, să se plimbe, să petreacă. Era prima dată, de când se redeschisese cazinoul, când se întorcea cu bani în portmoneu.

îşi vârî capul pe uşa restaurantului gării, dar nu rămase aci. Gândi că în oraş are posibilitatea să mănânce fără să-l considere chelnerul drept un călător,care trebuie să se care în cel mai scurt timp şi să lase masa altui călător tot aşa de grăbit.

După aceea – ce să facă? Să se ducă, acasă, desigur. Sau probabil. Dar pentru aceasta rămâne să hotărască la timp potrivit.

Intră într-un restaurant din Calea Griviţei, cu muzică şi cu „dame de consumaţie". Ultimul amănunt îl descoperi în momentul când o biată fiinţă de sex contrariu, cu vinele gâtului în relief, cu o sprânceană umflată şi neagră – de bătaie sau de căzătură, cu dinţii laţi şi strâmbi, şi cu un zâmbet ce semăna mai mult a plâns, se aşeză în faţa lui fără să-i ceară

voie.

O privi duşmănos.

Fata îşi strânse „zâmbetul" şi gura se încreţi ca închizătura unei pungi. Totuşi îndrăzni să i se adreseze :

— Vă diranjez, puiule ?

— Da 1 îi răspunse Şoiman aspru şi definitiv.

Fata îşi aruncă ochii înspăimântaţi în direcţia cassei, unde un domn burtos şi mustăcios, cu fruntea îngustă şi cu capul ţuguiat, pândea cu aere de satrap.

— Aş bea ceva, îndrăzni din nou fata, cu aceeaşi teamă de clientul costeliv, îmbrăcat prost şi fără dispoziţie de vorbă şi mai puţin de chef. şi de privirea încurajatoare şi ameninţătoare a patronului.

Şoiman se ridică brusc şi plecă fără vorbă. De altfel nu-i plăcea nici localul. Sgomot mult şi de proastă calitate, clienţi dubioşi, murdar; şi mirosul acru venit de la bucătărie sau de la bufet, făcea „fetele" şi mai urâte şi mai nesuferite.

In stradă avu un pic de căinţă. Nu păgubea mare lucru dacă da fetei un pahar de bere. Poate că într-adevăr îi era sete.

Căinţa nu dură însă mai mult de o secundă. Parcă el e mai fericit decât o damă de consumaţie ? Există oare o fiinţă, în clipa de faţă, care să merite mai multă compătimire decât el ?

îşi dibui haina în dreptul buzunarului cu portmoneul : şi găsi că totuşi exagerează. Când ai şaisprezece mii de lei ...

Dar ce să facă cu şaisprezece mii de lei ?

Se lăsă remorcat de picioare,şi porni iarăşi în direcţia gării. Şi tot urcă" în susul căii Griviţei până se opri în faţa unei simigerii» Un domn chel, cu faţă brună şi mustaţă neagră, ce părea a fi însuşi patronul, moţăia în gura cuptorului.

Radu îl boteză grec, şi vru să intre să mănânce un covrig sau o bucată de plăcintă. II îmbiau cei câtiva gologani pe care îi zornăiau în buzunar. Dar îndată îşi aminti că. nu numai cu aceştia s-a înapoiat de la Sinaia – şi trecu mai departe.

Un oltean îl pofti să-l uşureze de ultimii ciorchini de

struguri ce stăteau ruşinaţi şi indignaţi într-un colţ al coşului rotund. Pe ei nu binevoise a-i cumpăra niciun muşteriu. De ce nu-i mânca barem stăpânul ?

Şoiman se arătă dispus, apoi refuză brusc» De ce atâta lăcomie ? Olteanul părea a fi de peste treizeci de ani şi deci el era şi stăpân şi slugă. N-avea cine să-l sudue pentru câţiva ciorchini nevânduţi. Şi pe care ar putea să-i vândă mâine.

Intră într-o cârciumă cu obloanele pe jumătate trase, aşa ca să intre undeva. Uitase să mănânce dar ştia că trebuie să intre într-un local. In acest scop plecase din gară şi n-avea niciun motiv să cutreere străzile până la ziuă.

Două din cele şase mese erau ocupate de clienţi, la una răgea un biet ţigan fără să-şi dea seama de cântă ori plânge, iar în dosul tejghelei – stăpânul. Un domn mărunt cu părul alb, cu creionul la ureche, cu şorţ curat dinainte, roşu la faţă şi foarte simpatic. Dar Şoiman, după ce constată aceste amănunte, îşi zise că prea puţin îl interesează înfăţişarea cârciumarului – şi îşi aduse aminte că trebuie să mănânce. Cuvântul acesta – trebuie – îl irită însă căci îl repetase de câteva ori. De ce numai decât „trebuie" ?

Sosirea lui nu fu remarcată în mod deosebit, căci nimic, afară de aerul posac dar oricum distins, nimic nu l băşcăluia de ceilalţi. Gulerul hainei tocit, cravata strâmbă, privirea piezişă şi părul halandala.

— Avem o „văduviţă* pe cinste, – se lăudă cârciumarul după ce-i spuse prietenos „bună-seara*. Avem şi un negru-vârtos bun, şi un profiriu de te taie la limbă.

— Aş vrea să mănânc ceva, grăi Şoiman fără să-l privească.

— Avem o tocană de berbec pe cinste, putem să frigem o fleică de vacă, avem murături şi nişte brânză grasă, foarte gustoasă.

Şoiman comandă de toate: şi tocană şi fleică şi brânză. Cât pentru vin – lăsă la aprecierea cârciumarului.

Acesta îl servi cu tocană şi cu „văduviţă", mândru de

încrederea ce i-se arătase.

— Avem lucruri puține dar de bună calitate, se lăudă el umplând paharul. "

Lui Șoiman i se opri o bucățică în gât. Omul îi deveni deodată foarte antipatic. Ce tot îi trage cu „avem" și „avem" ? El e stăpân, el e slugă; pentru ce dar vorbeşte la plural ? Şi chiar de ar avea niscai ajutoare, tot nu e îndreptățit să vorbească la plural. Băutura e a *lui,* tocana e a *lui,* fleica e a *lui.*

— Bine că *aveți]* răspunse el răstit și fulgerând din ochi.

Apoi se căi. Cârciumarul a vrut să pară om bine crescut. Numai un încrezut şi un bădăran îi spune muşteriului *am.* Sau poate își iubeşte nevasta şi, fiindcă împart amândoi osteneala şi necazurile, vrea să-i facă omul plăcerea de-a o asocia, în fața clienților, la proprietatea bunătăților din prăvălie.

Dar, în definitiv, ce-l privesc pe el toate acestea ?

Ce câştigă el dacă patronul vorbeşte la plural, gândindu-se la nevastă ? Sau ce ar pierde dacă ar răspunde *am,* sau pur şi simplu *este ?*

Mai ceru o litră, tot de „văduvită", în aşteptarea fripturii.

— E faină, se gudură cârciumarul satisfăcut. Apoi :

— V-a plăcut tocana ?

Şoiman îi răspunse afirmativ, ca apoi să se căiască. Ce era el dator să-i răspundă ? Şi, mai ales, ce-l făcea pe negustor să-l mai Întrebe, când faptul că ştersese farfuria era destul de concludent ?

Dar ce dracu are astă-seară de ia în seamă toate aceste lucruri ?

Oftă discret şi se uită spre țigan, ca şi când ar fi aşteptat de la talentul lui un pic de destindere a nervilor. Dar uitătura îi fu aşa de cruntă că bietul scripcar căută involuntar un loc de fugă.

Şoiman înțelese şi îşi lăsă ochii în pahar, înțelese pe semne şi muzicantul, că numai ce îşi cloncăni coardele, trei la număr, şi începu din gură şi din lăută, totodată, un cântec care

amintea de vremuri când vinul se bea cu oala şi când lumea era mai puţin nervoasă decât astăzi...

Ţiganul are voce caldă, cam scârţâită când se urcă prea sus şi cam ştearsă când coboară prea jos. Cântă însă cu atâta „foc", că numai dacă vrei îi observi aceste defecte.

Lui Şoiman păru deodată că o să-i placă. II măguli puţin şi faptul că scripcarul desgropase acest cântec cu miros de busuioc şi de pădure, pentru clientul posac şi nervos. Gustă din friptură şi găsi că e suficient de bună pentru un astfel de local şi pentru a nu desminţi lauda cârciumarului.

Apoi, observă că scripcarul are dinţi de-o urâţenie care ar schimonosi cea mai frumoasă şi mai desăvârşită făptură omenească. Şi se căi pe loc. Ce are el cu dinţii lăutarului ? . Cu cât sunt ai lui mai compleţi şi mai îngrijiţi ? Nici nu e sigur dacă i-a mai rămas vreo măsea neatinsă de carii.

Dar dinţii rari, smoliţi şi strâmbi ai scripcarului, ca şi când ar fi ghicit gândurile clientului care mânca fleică la grătar, se des-goliră până în gingii şi părură că încearcă să ţină acompaniament gâtlejului. Şoiman refuză să mai asculte, după cum refuză să mai mănânce şi să mai bea. Se căi că a dat o notă bună fripturii, că a băut dintr-un vin care nu-şi merită numele, că a suportat „sbieretul* şi „strâmbăturile" lăutarului, în sfârşit că a intrat într-o cârciumă «ordinară", în loc să se fi dus la un restaurant cumsecade. Parcă n-avea bani să plătească ?

Achită şi plecă fără să zică un cuvânt şi fără să menajeze uşa.

Se opri în dreptul cimitirului „Sfânta Vineri", mirat că la ducere nu-l observase.

E întunerec din cauza norilor care îmbracă cerul, dar nu mai plouă. In cimitir se pot deosebi totuşi monumentele mai mari şi albe, şirurile de arbori ce străjuesc cărările, şi capela în fund, ca o casă de pădurar în mijloc de codru.

Radu Şoiman are groază de ceartă, de ziare de partid şi de

cimitire. L-a împins de multe ori curiozitatea, altădată pietatea pentru scriitorii favoriți, îngropați la Bellu, să viziteze acest cimitir, dar tot de atâtea ori a renunțat. Odată s-a întors de la jumătatea drumului; altădată din apropierea cimitirului.

Şi-a făcut copilăria în sat, şi tată-său fiind epitrop, a avut prilejul să vadă adesea cimitirul, morți duşi la groapă, oase scoase la şapte ani pentru a fi îngropate din nou. I s-a vorbit de strigoi care ies noaptea din morminte şi umblă pe la casele oamenilor, de suflete care apar în miezul nopții întrupate în cucuvăi, sau se plimbă în halate albe printre morminte, de altele care se prefac în păsărele, până li s-o face loc în rai, şi ciripesc cât e ziua de mare prin salcâmi şi prin lilieci...

Mai târziu însă a căpătat o adevărată groază de cimitir. I a trebuit mult curaj să reintre în cel din satul natal, după aproape douăzeci de ani, ca să depună o lacrimă pe mormintele proaspete ale părinților, la a căror prohodire se ruşinase a se duce.

Iar acum, lucru ce-l miră până la frică, simte o plăcere stranie să stea în loc şi să privească printre grilaj şi pe deasupra zidului.

Ar vrea să intre înăuntru. Să se plimbe printre morminte, să citească Inscripțiile de pe monumente şi să simtă fiorul morții.

E sigur însă că nu-i va fi teamă. Dimpotrivă. Ar fi foarte bucuros să moară pe banca aceea de colo, ca să nu-l mai ducă pe la morgă şi să nu se mai necăjească nimeni cu el până la cimitir.

Sau să-şi dea sufletul spânzurat de creanga aceea. Îşi desleagă cureaua de la pantaloni, o leagă c-un capăt de pom, la celălalt face lat, apoi îşi vâră capul şi dă drumul picioarelor...

îşi aduse aminte de sfatul domnului cu impair şi cu roşu : „Ori te laşi de joc, ori de unde nu îți tragi un glonte de revolver şi gata". Şi cum el n-are revolver, îşi poate curma chinuita-i existență legându-se de creanga aceea care pare destul de groasă ca să-l țină.

își dibui mijlocul ca să se încredințeze de prezența curelei, o deslegă, făcu o probă și se convinse că și-ar da sufletul mult mai sigur și poate chiar mai repede decât cu ajutorul revolverului. Glontele ricoșează sau numai te rănește și altul nu mai ai curaj să tragi. Sau rana e mortală dar agonia se poate prelungi fără rost și întru disperarea infirmierei care te păzește și a autopsierului câre așteaptă. Unde mai adăogi, că, spânzurat de-un copac, în cimitir sau în pădure, îți dai sufletul privind decorul de verdeață și ascultând cântecul păsărelelor de pe gard sau de prin ramuri...

Apropierea gardianului îl sili să-și mute picioarele cu cureaua într-o mână și cu cealaltă ținându-și pantalonii.

Nu se miră câtuși de puțin că-l prinsese o dragoste așa subită pentru cimitir, și că se gândise sinucidere Și la moarte ca și când s-ar fi gândit să plece cu primul tren la Sinaia...

La Sinaiaî...

Cuvinte magice, pe care pasionatul de ruletă nu le poate pronunța nici măcar în gând, fără să nu simtă un fior cunoscut numai de el, încălzindu-i sângele și sburlindu-i întregul sistem nervos.

Șoiman se bucură că-și aduse aminte de Sinaia și de ruletă înainte de a se întoarce acasă. A plecat, în ajun, să execute un program alcătuit cu osteneli și fixat cu jurăminte, a lăsat un testament pentru cazul când ar fi silit de soartă să se sinucidă, încât, logic este să cugete puțin asupra întâmplărilor din ziua trecută. Dacă va fi să mai facă o încercare, nu trebuie să se înapoieze în seara aceasta acasă. Ar pleca mâine cu îndoială în suflet că „s-a întors îndărăt". Superstiție idioată ca oricare alta, dar e silit să ție seamă de ea. Iar dacă va hotărî altfel, adică să nu mai „încerce", se va înapoia în mansarda lui și va rumega în toată voia un plan de redresare a vieții. Cuvântul îl sperie.

Cum ar putea un vițios, în halul lui, să-și redreseze viața? Adică să reia un fir normal, în cazul că n-ar mai putea să înnoade pe cel rupt ? Dacă distanța dintre ceea ce a fost și ar

fi putut să ajungă şi între ceea ce este şi ar mai putea să fie, n-ar fi atât de lungă, încercarea s-ar prezenta mai puţin temerară. Când te-ai lăsat de beţie şi te-ai apucat de cărţi, nu e prea greu să revii la prima dragoste; când ai făcut comerţ cu şireturi de ghete, iar acum dai faliment din vânzarea ciorapilor, nu-ţi vine prea greu să te arăţi din nou cu şireturi pe mână. Dar când ai avut situaţia pe care a avut-o Şoiman, cu perspective de viitor din cele mai trandafirii, iar acum eşti căzut într-o mizerie morală şi materială care nu-ţi îngădue nici să-ţi ridici capul, prin ce minune va fi posibilă o schimbare, o redresare ?

Reveni în holl-ul gării de Nord, cu convingerea bine stabilită că exagerează atunci când se crede „în mizerie morală şi materială, care nu-i îngădue nici să-şi ridice capul". N-a furat nimic, n-a înşelat pe nimeni, încât „mizeria morală" ar consta numai în viciul care l-a nenorocit. Izbutind să se desbare de acest viciu, nu va mai avea nimeni vreun motiv ca să-l arate cu degetul sau să-i refuze încrederea.

Cât priveşte partea cealaltă, materială, iarăşi n-are a se plânge ca un disperat ajuns la ultima lescae. Când ai şaisprezece mii de lei în buzunar...

Se opri brusc şi se întrebă:

— Şi ce-i dacă am şaisprezece mii de lei ? Ce reprezintă această sumă pentru un individ care cu patru ani în urmă se credea milionar ? Şi care, mai ales, trăind atâta vreme într-un mediu în care banul are o valoare foarte relativă şi se bucură de o consideraţie cu totul particulară, nu va fi în stare să repună pe adevăratul stăpânitor al lumii în drepturile-i uzurpate ?

Atunci ce să facă? Să se reîntoarcă la Sinaia cu jurăminte reînnoite că se va ţine întocmai de planul din buzunar?

Băgă de seamă că n-are un cap, în noaptea asta, în măsură să raţioneze clar. Şi apoi, până mâine dimineaţă nu-l sileşte nimeni – nici să raţioneze, nici să ia vreo hotărâre.

Porni către casă. Apoi se răsgândi şi intră într-un hotel. E

superstițios și s-ar putea ca mâine să pornească din nou spre Sinaia.

*

S-a trântit pe pat așa cum se găsea și a dormit torturat de vise urâte până către prânzul țărănesc. Când s-a deșteptat, s-a căsnit să reconstitue unele vise care i se păreau că au vreo legătură cu proiectele lui pentru viitorul apropiat. Dar nu izbuti să-și reamintească decât crâmpeie izolate care nu-i spuneau nimic. .

Căută apoi cu tot dinadinsul, făcând apeluri disperate la memorie, să găsească prin aceste crâmpeie de vise un semn cât de mic, cât de vag, că pe ziua de azi are să câștige bani. Dar nu găsi nimic. Nu intrase nici prin closete, nu-l supăraseră nici păduchii/ Ori măcar niscai purecL Fie și gândaci. Tot ar fi fost un semn – chiar și îndoelnic, dar un semn, că are să ia bani*

După patru zile de vreme închisă și burnicioasă, astăzi e zi cu soare. E senin ca în miez de vară și soarele se bucură că a scăpat din spatele norilor.

Șoiman observă schimbarea vremii și se bucură. Pe timp frumos se mai limpezesc și gândurile. Se mai îndulcesc chiar și se mai îmbunează, oricât ar fi de acre și de înveninate.

Făcu o baie bună, un duș rece, și se socoti alt om. Adică unul care se îngrijește cu atenție de corp și de sănătate. Când locuia la casa lui, făcea baie în fiecare zi. Și se ducea odată pe săptămână la o baie publică pentru aburi și pentru masaj. Hei, dar atunci era altceva.

Oricum, avusese curajul să cheltuiască trei poli, cu care, în caz de șansă deosebită, se poate clătina un cazinou... Și acest fapt îl încuraja să-și facă păreri ceva mai bune despre el, să creadă că într-adevăr, mai dispune și de un pic de voință, că dragostea de viață n-a dispărut cu totul, în sfârșit că ar fi capabil de eforturi și mai mari. Bunăoară...

Ca să nu-și strice buna dispoziție refuză să precizeze ceva.

Simțea oarecum că renaşte, că un om nou ia ființă în el, alungând pe cel vechiu. Şi vrea să lase acest vag proces de reînnoire să se desvolte încet, să prindă chiag.

Se bucură mult de această remarcă şi de această hotărâre. Sufletul unui om cu desăvârşire pierdut, nu mai întâlneşte astfel de primeniri. Le caută, le imploră, dar nu le găseşte, nu vin. Pe când la el au venit de la sine. Cu intenție vădită de a se statornici.

Fluieră un cântec de leagăn – şi râse de altă bucurie. O îndoită bucurie. Întâi, că nu mai fluierase de ani de zile, şi al doilea pentru că îi venise pe buze un cântec de leagăn. Unui individ pe margine de mormânt, îi vin în minte doine triste, marşuri funebre, iar nicidecum cântece de adormit copii.

Având camera către Calea Griviței, scoase capul pe fereastră şi privi forfotul de lume. S-ar fi gudurat ca un câine când găseşte hrană sau mângâeri, dacă vreunul din trecători şi-ar fi ridicat ochii şi i-ar fi remarcat fața strălucind de gânduri senine şi de dor de viață.

îşi fixă poziția lui față de această lume care trece, şi se socoti a fi cel mai nemernic.

Domnul acela cu geanta subsuoară, pare să fie un avocat care merge la tribunal ; femeia aceea cu două găleți atârnate de cobiliță, care merge veselă muşcând dintr-un calup de pâine, a vândut desigur lapte covăsit şi acum se întoarce fericită acasă ; iară băiețaşului acela cu cămaşa murdară îi sticliră ochii în clipa când se ivi un muşteriu, să-i cumpere o gazetă; grăsunul acela care face semn unui taxi să se apropie, se duce la bursă sau la bancă ; în colțul de vis-à-vis, cinci şoferi aşteaptă răbdători să le vie rândul unei curse, în vreme ce îşi comunică ştirile de prin ziare sau povestesc vreo escapadă din noaptea precedentă ; însuşi sergentul din post, pare destul de fericit în rolul lui de îndrumător al circulației şi de păzitor al ordinei publice.

Toată lumea aceasta se trudeşte pentru existență, mulțumită când poate să respire după orele de muncă, fericită când

sănătatea îi permite să muncească. Probabil că nimănui nu-i trece măcar prin minte să se îmbogățească jucând la cazinou sau prin cluburi, sau să-şi atârne leşul de o creangă, într-un copac, în cazul când „norocul de la masa verde" i ar fi până la urmă duşman.

Singur el, Radu Șoiman, sau mai bine zis Radu Cioran, îşi frământă creerul cu numere, cu duzini şi cu şanse simple, face planuri executabile numai de un om-maşină, se opreşte la poarta unui cimitir şi tânjeşte după pacea şi după fericirea celor ce nu mai au trebuință de casă, de haine şi de tocană de berbec, cu toate că e tânăr, e sănătos, cu învățătură, cu experiență, cu diplome şi cu... şaisprezece mii de lei în buzunar.

Îşi trase două perechi de palme peste obraji, în oglindă, ca să se ruşineze de însăşi nemernicia lui, apoi se îmbrăcă repede, dădu bacşişuri şi ieşi din hotel ca un om normal, hotărât să trăiască din muncă şi să înfrunte piedecile din cale cu puterea tinereții şi a dragostei de viață.

După ce ieşi de la bărbier se simți şi mai întinerit şi mai încrezător în crearea unui alt destin, şi mai hotărât sa trăiască.

întrebase pe frizer dacă e mulțumit de meseria lui şi de cât îi produce, şi primise un răspuns înviorător,

— Cum să nu fiu mulțumit? i-a răspuns omul surprins şi chiar jignit de întrebare. E meseria mea. Și dacă nu mi-ar conveni – aş lăsa-o şi m-aş apuca de altceva.

„M-aş apuca de altceva", repetă Radu depărtându-se. Prin urmare nici gând că ar lua drumul cluburilor sau şi-ar face un plan de sărăcire a cazinoului din Sinaia.

Se opri să-şi lustruiască pantofii scâlciați, şi la plecare întrebă pe omul cu prăvălia într-o ladă, murdar de negreală şi cu hainele rupte, dacă e mulțumit cu ceea ce câştigă.

— Sânt, conaşule, —- i-a răspuns omul cu puțină ironie când a pronunțat cuvântul „conaşule". Ș-apăi, a adăogat el, dacă n-aş fi, ce să fac ? Să fac lăcrămație la minister sau să-mi

pui capul sub tramvai ? Iaca, trăiesc şi eu cum se poate şi cum dă Dumnezeu. Plătesc chiria, am doi copii la şcoală şi trei la meserie, fumez tutun de-a treia şi mă îmbăt de patru ori pe lună...

— Ceva cărţi... un tabinet... sau barbut..* nu obişnueşti ?

Omul scuipă ca de ucigă-l tămâia şi întoarse capul supărat de aşa întrebare neroadă.

Şoiman se simţi umilit dar şi mai întărit în credinţa pe care de altfel şi-o făcuse mai de mult, că nicio meserie, oricât de umilă, nu e ruşinoasă. Pe când un viciu, oricât de nobil, stârneşte scârba unui văcsuitor de ghete.

Intră într-o prăvălie cu fructe şi cu zarzavaturi, chipurile ca să cumpere ceva, şi începu vorba cu patronul: un oltean chipeş, cu mustaţa în furculiţă şi cu punga în brâu. I se destăinui scurt şi mândru, că la vârsta de unsprezece ani a vândut rahat, la cincisprezece gaz, la optsprezece cărbuni, la douăzeci mere, după ce şi-a făcut armata a luat-o din nou cu cărbuni, iar astăzi dispune de capital suficient, şi-a făcut două rânduri de case în satul lui din Gorj, are un băiat sublocotenent şi o fată învăţătoare...

— Cărţi obişnueşti să joci ? cuteză Şoiman cu toate că ştia ce o să-i răspundă. Olteanul îl privi de sus, aspru şi bănuitor, apoi râse râs de om cu cap solid şi-i trânti privindu-l dintr-o parte:

— N-am bani de furat; tot ce am adunat e din muncă şi din economie. Dar pentru ce mă 'ntrebi ?

Şoiman se încurcă în răspuns şi ieşi căindu-se că mai cercetează atâta despre lucruri de care nu se poate îndoi. Nu toată lumea iubeşte „foiţele" şi ruleta, nu toată lumea bea până îşi pierde minţile. Viciul e o „boerie", un privilegiu, şi cei care se „bucură" de această „cinste" sunt mult mai putini decât îşi închipue beţivul sau cartoforul. Marea majoritate a muncitorilor îşi duc traiul între slujbă şi cămin, făcând un pokeraş la ziua onomastică şi îmbătându-se a doua zi de

Crăciun sau a treia zi de Paşti.

Când ajunse în dreptul unei clădiri care altădată a adăpostit un tripou şi îşi aduse aminte de atâtea nopţi pierdute în fum de tutun, de atâţia bani aruncaţi, cu toate că niciun leu nu era furat, îi veni amar în gură şi simţi o silă fără margini împotriva lui însuşi. Iar când văzu figura străvezie a inspectorului financiar care s-a spânzurat după ce a pierdut şi ce avea şi ce a delapidat, alături de ochii mici şi de burta ultra-satisfăcută a ovreiului-patron, simţi o lovitură de box în tâmplă şi se rezemă de zid ca să nu cadă. Apoi se depărtă ca un om care la un moment dat şi-a pierdut capul, a trăit aproape patru ani fără el, iar acum îl regăseşte, poate niţel cam ruginit, cam dogit, dar susceptibil de îndreptare şi de înnoire.

Nu ştie ce are să facă, de ce o să se apuce, dar de un lucru e sigur, aşa cum e sigur ca umblă pe propriile picioare, că se află pe bulevardul Brătianu, şi că azi e zi frumoasă cu cer senin şi cu soare strălucitor.

Ii era dor de copii. Nu-i sărutase cam de multişor. Poate să fie un an de atunci... A tot sperat să-şi facă haine noui, ca să-şi îmbrăţişeze tot ce un om poate avea mai scump pe lume, îmbrăcat curat, ras proaspăt, cu înfăţişare demnă de părintele odraslelor lui Radu Şoiman şi nepoţilor cunoscutului director de bancă şi om de finanţe, Hristodor Marinescu.

Pe fetiţă a mai zărit-o odată, în tovărăşia bonei, dar nu s-a apropiat de ea. De altfel Cecilia nu-l iubeşte. S-a obişnuit cu celălalt ;,tatăa. S-a ruşinat însă de bonă să-l vadă cu haine groase, şi acelea pătate şi necălcate de-un trimestru, în plină căldură de vară. Iar pe băieţel, pe Nicuşor, l-a văzut de curând, jucându-se cu un cărucior în curte. I-ar fi fost uşor să pândească în bodega de peste drum de casa în care a locuit şi el atâţia ani frumoşi, poate cei mai frumoşi din vieaţă, dar oridecâteori îşi vedea copilaşii fără să-i poată îmbrăţişa, plângea ca omul cel mai bătut de soartă şi se lupta după aceea câteva zile în şir cu gândul sinuciderii.

Nici acum nu e pregătit să-i audă zicându-i „tăticule" şi să le sărute cei mai dulci obraji şi cei mai frumoşi ochi de pe lume, căci hainele şi pantofii sunt mai în ruină ca oricând, dar va intra furiş în bodegă şi va aştepta acolo – de va fi nevoie chiar o săptămână, numai aşa să-i privească de la distanţă. Căci sufleteşte e pregătit. E sigur că n-are să plângă. Iar dacă totuşi va plânge, lacrămile îi vor da un şi mai mare curaj de a rupe cu trecutul apropiat şi de a primi lupta unui nou destin.

Vru să oprească un taxi, dar renunţă. De ce să plătească treizeci de lei când tramvaiul costă numai cinci ? Odată ce s-a lăsat de cărţi şi de ruletă, trebuie să repună banul în cinstea de altădată. Un cartofor aşteaptă surprize, „lovituri", şi nu preţueşte banul de cât din momentul când nu-l mai are; dar unul care nu-şi clădeşte existenţa pe miracole, ci pe muncă, pe câştiguri grele şi limitate, e obligat să se întrebe de două ori, înainte de a deschide portofelul, dacă nu face o cheltuială inutilă. Sau prea puţin utilă.

In tramvaiul aproape gol găsi momentul potrivit să se întrebe serios de ce ar putea să se apuce. Comerţ n-a făcut niciodată, şi cu banii din portmoneu nu vede ce ar începe. Niciun chioşc cu limonadă şi cu pastile „de răcorit gura", n-ar fi posibil să deschidă.

Să caute o slujbă? Ar fi mai uşor şi mai rezonabil. E drept că prietenii de odinioară, cunoscuţii, foştii colegi, îi întorc spatele şi-i pronunţă numele cu scârbă, dar tot va găsi unul care să-l înţeleagă şi să-l ajute. Va îngenunchia în faţa lui şi-i va făgădui cu icoana Sfintei Fecioare în mână, că s-a schimbat. A renunţat la cărţi şi la ruletă ca la un vis respingător, şi simte în el, din creştet până în tălpi, iarăşi pe Radu Şoiman de altădată.

Dar oare va putea să se umilească în aşa hal ? întrebarea aceasta îi întunecă fruntea şi-i scoase un oftat discret. Apoi gândi că totuşi ar face-o. De dragul copiilor şi de plăcerea de a mai trăi iarăşi viaţa de dinainte de a cunoaşte cluburile şi cazinoul. Fie şi în condiţii mai modeste. Cu răbdare şi cu

stăruinţă totul se poate repara.

La urmă îşi aduse aminte de fratele fostului socru, un om înţelept, care i a arătat multă prietenie, şi apoi sinceră compătimire. Conduce sucursala Băncii Româneşti dintr-un foarte important centru din Ardeal. Se va duce la el şi e sigur că omul îl va ajuta. Poate e chiar mai bine să dispară un timp din Bucureşti.

îşi mai făcu odată socoteala banilor din buzunar, căci mai cheltuise ceva din cele şaisprezece mii, şi găsi că are suficient pentru a-şi face haine, pantofi, pardesiu şi pălărie, bineînţeles cât mai modeste, şi să-i mai rămână şi de cheltuială până la leafă sau până la un eventual avans.

Se opri în colţul străzii, foarte bucuros dacă ar putea să-şi vadă copiii de aci. Cârciumarul nu-l cunoaşte, dar ar fi posibil să întâlnească în bodegă vreun vecin. Lucru desigur neplăcut.

Fosta-i locuinţă, în formă de vilă, din parcul „Regina Măria", nu se vede toată din colţul unde s-a pironit el, dar se vede ceea ce îl interesează în deosebi: o parte din grădiniţă şi balconul. Adică locurile unde ar putea să iasă copiii.

Ca niciodată, privi cu nesaţiu toate amănuntele arhitectonice ale vilei, edera pe care a sădit-o cu mâna lui, grilajul făcut după desenul lui, pinii din potecă sădiţi de el, de soţie şi de servitoare. Îşi aminteşte foarte bine. Era către sfârşitul lui Octombrie. A tot aşteptat sa vină un om din serviciul băncii ca să-i vâre în pământ, dar cum omul zăbovea prea mult, iar el era obişnuit cu lucrul în grădină, căci în vacanţele pe care le petrecea la casa părintească nu era scutit de sapă şi de secere, a pus mâna pe casma şi a săpat gropile. Soţia a ţinut pinii iar servitoarea a tras pământ şi l-a îndesat cu picioarele. Pentru osteneală, au băut împreună, soţia şi el, două sticle de bere. Era aşa de tânără şi de frumoasă Silvia, atunci... Purta un capot japonez care o prindea de minune...

Dar ce n-o prindea pe Silvia!

Nu făcu nicio încercare, ca altădată, să alunge imaginea

fostei soţii, pe care o vedea acum în diferite capoate, în diferite rochii, cu mantoul scump de vulpi argintii, în lojă, la teatru, în trăsură, lângă el, în balcon aşteptându-l rumenă, drăgăstoasă, cu zâmbetu-i pururea de copilă nevinovată, şi totdeauna cu o floare în mână...

A avut dreptate să ceară despărţirea, dar nu trebuia să se recăsătorească aşa repede... Abia trecuseră şase luni de la pronunţarea divorţului... Au silit-o părinţii şi rudele, dar şi ea a opus o rezistenţă mult sub aşteptările lui...

De n-ar ieşi cumva din casă, sau să se întoarcă din oraş. N-are deloc poftă să fie văzut proptit în acest colţ.

Dar Şoiman are noroc pe ziua de azi. Copiii au ieşit amândoi trăgând pe Bob de sgardă. Bob e un câine voinic şi blând. Bleg nu altceva. Îşi face neamul de ocară.

Nu se cunoaşte deloc c-a îmbătrânit... Sau nu se observă bine de la distanţă.

Se căi o clipă că şi-a oprit ochii şi gândul întâi la Bob. Dar apoi îi păru bine că l-a remarcat pe Bob. Ce prieteni buni erau ei amândoi, adică el şi cu Bob !

Nicu a mâi crescut puţin. Dar pare mai slab. Şi e încă bronzat de la Eforie, cu toate că o parte din August a stat la Braşov. Iar Cecilia – Câci – pare o fetiţă foarte cuminte. De când şi de ce s-o fi schimbat ? Era doar de-o sburdălnicie că molipsea şi pe molâul de Bob.

Dar nu. Iată că râde, ţipă, trage pe bietul Bob de urechi – şi Bob nu zice nimic. Aşa dar n-a intervenit nicio schimbare în firea ei.

Ah, ce ar da să-i aibă în braţe, să-i sărute pe obrăjiori, pe ochişori, pe picioruşe, pe părul – bălai al fetei şi mai închis al lui Nicu, şi chiar pe hăinuţe. Şi pe Bob l-ar săruta. Ah, şi cum s-ar mai bucura Bob ! Se miră că încă nu i-a simţit prezenţa în apropierea casei.

Şi iată că nu plânge ca alte daţi. Întocmai cum a prevăzut. Nu e acesta încă un semn că şi-a recăpătat puţin bărbăţia de

odinioară şi că o să se îndrepteze ?

Când observă că a stat prea mult, îşi sărută copiii în gând, sărută şi pe Bob, şi balconul cu ederă, şi pinii care au crescut de-acum mărişori, şi se depărtă cu un ochiu vesel şi cu unul trist. Dacă n-ar fi intrat în seara aceea în club, nu şi-ar mai îmbrățişa copiii în gând, ca un lepros, la ora aceasta soţia şi-ar pune capotul japonez sau pe cel de mătase albastră, cu trandafiri, şi s-ar pregăti în oglindă ca să-l întâmpine cât mai tânără şi mai drăgălaşe.

Oare, pe soţul de-al doilea, îl va fi aşteptând în balcon, cu floarea în mână şi cu zâmbetul acela enigmatic şi copilăros totodată ?

Se gândi o clipă să pândească întoarcerea celui ce a venit de-a-gata în căminul lui atât de fericit la început, dar îşi luă repede seama. De ce să-şi facă sânge rău când nu-i de trebuință ? La urma urmei, e soţia lui legitimă, şi dacă nu-l va întâmpina din dragoste,, o va face din obişnuință, din datorie, sau numai din cochetărie. Ori poate că-l şi iubeşte...

Mări pasul şi se căsni să-şi țină gândul numai la copii. După ce îşi va cumpăra haine şi pantofi, va ruga pe Silvia, prin telefon, să-i trimită cu bona în grădina botanică. O să-i aşeze pe genunchi, iar ei să-l ia de gât şi să şi țină obrajii lipiți de-ai lor... Ce fericiți o să fie câteşitrei! Şi ce bucurie o să fie şi pe Bob!

A, o să caute chiar să-i vadă cât mâi des. Nu trebuie să-i lase – deja i-a lăsat prea mult – să uite că el e tatăl lor cel bun. Celălalt e vitreg. Intrus. Fără niciun drept asupra lor...

Când îşi aminti că o să lipsească un timp din Bucureşti, poate chiar cam multişor, parcă îl strânse cineva de grumazi. N-ar putea oare să rămână în Capitală? Nicio umilință nu întrece bucuria de a fi în apropierea copiilor tăi.

Numai de-ar găsi ceva. Cât de modest. Fiind om capabil şi muncitor, se va ridica din nou. Foarte sus şi foarte repede. Mai ales dacă se va lăsa cu desăvârşire de ruletă şi lumea va

observa această minune.

Adevărată minune !

Dar acum ce să facă ?

întrebă pe un trecător cât e ceasul: Unu şi douăzeci şi cinci. Rapidul „Ardeal" pleacă la două fără un sfert... Ce-ar fi dacă ar mai face o încercare ?... Numai una... Şi tot cu trei mii de lei... Poate că va izbuti de data aceasta să şi câştige dar să şi plece la timp. Măcar zece mii de lei... Tot e ceva... Mai ales că are în traistă numai proiecte şi nimic sigur.

Vru să oprească un taxi, dar nu-l opri. Îşi blestemă slăbiciunea. N-a hotărât că nu va mai călca prin*cazinou ? Ce să mai caute acum? Nu-i ajung atâtea experienţe ? Nu ştie că nu e capabil să iasă de acolo măcar cu doi poli în buzunar ?

Poate că acuma...

Simte cum i-se scurge tot sângele din vine, cum i-se moaie picioarele din genunchi şi cum se prăbuşeşte tot ce clădise de azi dimineaţă şi până acum, ca un palat de caş sau de cutii de carton,., – Taxi 1

Porni spre gară cu gândul la doi Dumnezei. Pe unul îl ruga să-i ajute ca să sosească la timp, pe celălalt ca să-i pună obstacole în cale şi să piardă trenul. Pe acesta îl ruga mai mult de formă...

VII

In vagonul Nr. 5, faimosul vagon care circulă ataşat de rapidul „Ardeal", numai între .Bucureşti şi Sinaia, fiind populat adesea doar cu clienţii cazinoului, – gazetarul, un inspector de la C. F. R. şi cu o doamnă care tremură când intră în templul zeiţei Fortuna şi râde când iese, chit că n are în poşetă nici doi lei pentru un corn, discută cu aprindere şi cu competenţă – fireşte! despre ruletă şi despre frumuseţea jocului. De altfel, alte discuţii nu încap în acest vagon, mai ales în zi de lucru şi în afară de sezon. Universul ruletiştilor – e la

Sinaia. Nu vorbesc de politică, nici de dragoste, de artă şi mai puia, nici de chestiuni de politică externă, nu-i interesează nici crime, nici sinucideri. Tot gândul, toată dragostea, toate nădejdile lor, toată ura, se concentrează în aceste trei cuvinte – cele mai importante din dicţionar şi din vocabularul lor de toate zilele: Sinaia, cazinou, ruletă.

Raţionamentul inspectorului este categoric şi infailibil: jocul cel mai bun e pe duzină. Simplu şi concentrat. Nu-ţi mai faci atâtea calcule, nu-ţi mai fură ochii atâtea numere înşirate pe masă, nu te mai întinzi în toate părţile să mizezi, nu te mai rogi de capul mesei să-ţi ajute. Stai liniştit cu ţigara în gură şi pui pe duzină. După inspiraţie sau după alte socoteli. Când vezi că duzina preferată întârzie să iasă, dublezi miza. Apoi o triplezi şi aşa mai departe.

— După mine, grăieşte gazetarul, nu poate să existe joc mai tâmpit decât acel pe duzină. Acesta-i joc de măcelari, de băcani, de „sgârie-brânză". Probă că însuşi dumneata îl lauzi dar nu-l preferi. Un intelectual, şi mai ales unul care face cu pasiune tot ce face, îşi bate joc de calcule şi de sisteme, de duzini şi de culori, şi se lasă pradă inspiraţiei. E o nebunie să joci în transă. Mâna e condusă de voinţă străină, ochii nu văd decât numere şi fise, la ureche îţi şopteşte, adesea în ultimul moment şi mai totdeauna numărul ce va ieşi, o voce care nu-i a nimănui.

— Rezultatul ? întreabă doamna râzând cu înţeles.

— Rezultatul e acelaşi î se încălzeşte gazetarul mirat că doamna, atât de expertă, îl mai întreabă: *curăţenie*. Ai însă satisfacţia – pe care bineînţeles n-o poate pricepe şi gusta un băcan sau un tinichigiu, că ai trecut prin toată gama emoţiilor şi că ai căzut după luptă cumplită, dar frumoasă. Cu atât mai cumplită şi mai frumoasă, mai palpitantă dacă vreţi, cu cât ai mai multă fantezie. Roata aceea fără viaţă, se transformă încet, încet, într-o femeie delicioasă, plină de sex-appeal, dar isteaţă, spirituală şi capricioasă. Mai ales capricioasă. Iţi face cu ochiul,

îți întinde mâna, te lasă chiar s-o săruți, apoi îți întoarce spatele chiar în momentul când, încrezut în sinceritatea atâtor avansuri, cauți „lovitura" cea mare.

— Şi când te deştepți, râde inspectorul acru şi amar, în locul femeii frumoase şi cu sex-appeal, te pomeneşti c-o roată fără suflet, care habar n-a avut de halucinațiile dumitale. Mai rău ca într-o farsă.

— Adevărat 1 se asociază doamna arătându-şi dinții subțiri şi rari ca de pisică. Într-o farsă, în loc de femeia tânără şi frumoasă pe care ai bănuit-o, tot te alegi c-o babă. Dar la ruletă nici atât.

Doamna joacă după reguli care nu se înrudesc nici cu hazardul, nici cu inspirația. De pildă: dacă a ieşit 17, urmează 8 sau 34. Fiindcă 1+7 = 8, iar de 2 X 17 = 34! După zero urmează „sigur" 13, şi viceversa. Aşa cum după un rău trebuie să vie alt rău...

In alt compartiment, din acelaşi vagon cu Nr. 5, s-a înfundat în calcule un domn mărunt şi chel, cu mustață lungă şi rară, după aparențe pensionar sau rentier. E jucător vechi dar nu-i cunoaşte nimeni identitatea* Are maniile şi superstițiile lui. Crede în tăcere şi în singurătate. Întocmai ca unii romancieri, care, dacă schimbă câteva cuvinte cu un prieten întâlnit întâmplător, sau răspund la întrebările bărbierului limbut, au senzația unei complete epuizări pentru ziua aceea. Ca şi când ar fi scris mai mult ca de obiceiu.

Iar jocul îl face după calcule cu totul originale. Şi pe care nimeni nu i le-a putut descifra până acum. Întrebuințează semne deosebite pentru fiecare număr şi are mania cifrelor biblice: 3, 9, 12, 24. Pe aceste numere mizează în plin. Sau cel puțin călare. Mai face însă şi alte combinații – şi nu la voia întâmplării, ci după socoteli care durează adesea până cade bila de trei şi de patru ori. Zăbava aceasta ar putea fi în folosul lui dacă nu s-ar întâmpla adesea ca tocmai în loviturile la care a absentat, să iasă un 3, un 9, un 12 sau un 24.,. Cine observă

îl căinează sau îl face prost, dar el nu se sinchiseşte. Nu iese din „ ştiinţa" lui chiar dacă ar fi să calculeze un ceas şi chiar dacă i-ar spune cineva dinainte că în acest răstimp bila va binevoi să prefere numai numerele-i favorite.

Radu Şoiman salută uşor din cap şi trecu înainte. N-are relaţii prea apropiate cu cei întâlniţi în vagonul 5; şi-i e foame. Parcă n-a mâncat de două zile, aşa se simte de flămând,

E şi în bună dispoziţie. Ca un om care a fost împins de ispită să facă o faptă necugetată şi s-a desmetecit la timp...

De necrezut – dar adevărat.

In vagonul restaurant întâlni alte figuri cunoscute de prin fostele tripouri şi din cazinou. Se salutară voioşi, ca nişte oameni „hotărâţi" să profite de experienţa de până acum şi să nu mai comită prostii.

„Toată filosofia jocului de cărţi, de ruletă, etc, e să te opreşti la timp. Şi în câştig şi în pagubă. Când ai câştigat o sumă destul de mulţumitoare în raport cu capitalul din buzunar, şi vezi că ai pierdut două lovituri consecutive, să te scoli frumuşel de la masă, să te duci la cassă să-ţi schimbi fisele, şi să ieşi din cazinou ca un adevărat om cu scaun la cap.

„Tot aşa când îţi dai seamă că nu merge - pierzi cinci sute, pierzi o mie sau zece, şi când vezi că norocul e ocupat în ziua aceea în altă parte, te ridici de la masă şi pleci – ce-i drept cam cu coada între picioare, dar mândru totuşi de voinţa extraordinară de care dai dovadă. Nu e numai azi ruletă. Te înapoiezi mâine, poimâine, sau peste o săptămână şi-ţi iei revanşa*.

Astfel gândesc şi judecă toţi clienţii cazinoului, în drum spre Sinaia. Şi sunt fericiţi că, în sfârşit, tot le-a venit mintea acolo unde trebuia să le vie de mult.

Ceea ce nu-i împiedecă să consume în vagonul restaurant adesea câte un sfert din capital. Fiindcă toţi se tem, fără a-şi mărturisi, că nu se vor ţine nici de data aceasta de cuvânt. Aşa că... de ce să economisească un ban care tot nu le va rămâne

în buzunar ? Decât să adaoge la milioanele lui Samuel, tot mai folosiți sunt să-şi îndestuleze stomacul cumsecade.

Ba unii mănâncă peste măsură ca să le ție şi diseară. Ştiu ei cum le chiorăe mațele de foame şi cum îşi blestemă soarta că nu şi-au oprit măcar atâta cât să-şi amăgească stomacul.

Iată-i ce veseli şi ce fericiți sunt. Consumă ca din bani furați sau ca din tratația unuia care i-a născut nevasta băiat. Vorbesc tare, povestesc anecdote şi, bineînțeles, îşi divulgă „sistemele" cele mai bune, descoperite de ei „după calcule grozave", pentru a câştiga mult fără a risca proporțional.

— Joci la manque şi la duzina a treia, zice unul, şi câştigi la sigur. Cu o condiție însă: să ai răbdare. Sau să mizezi sume mai importante. Acelaşi lucru cu passe şi cu duzina întâia.

— Şi când îți dă un zero, pe unde scoți cămaşa ? îi toarnă altul apă în vin. Pierzi dintr-o lovitură tot ce ai realizat într-un ceas ?

Se face haz şi se recunoaşte că ruleta n-a fost scornită de un călugăr, cum se crede îndeobşte, ci de însuşi Scaraoschi. Şi nu fără bătaie de cap a născocit şeful iadului atâtea combinații cărora niciun matematician nu le-a putut descoperi o cât de mică spărtură.

Radu Şoiman s-a aşezat la o masă cu totul liberă, a comandat un menu mare şi se simte fericit. Mănâncă bine, bea bine; iar trenul îl plimbă printre lanuri de porumb şi pe marginea râurilor limpezi si repezi, printre păduri negre de sonde şi printre altele de brazi pururea verzi şi de fagi cu frunza aurită din grația primei luni de toamnă.

Auzi ideeî Auzi dumneata cap la el! Să ai şaisprezece mii de lei în buzunar, minus cheltuelile mai recente, să ştii bine că la cazinou, înnemerind un ceas bun, te poți face milionar cu acest capital, – că-i doar veteran el în chestii d-alde astea, nu-i novice! — şi totuşi să te gândeşti, şi încă foarte serios, să-ți cauți o slujbă cu prețul celor mai mari umilințe, fără să fii măcar sigur că ai s-o găseşti şi să începi „o viață nouă" cu o

leafă de copist, tu care ai fost ani de zile codirector la o bancă importantă, ai trăit pe picior mare, ai aspirat, ai avut temeiuri să aspiri la o situaţie şi mai frumoasă.

Ce caraghios e omul câteodată!

Negreşit, „o viață nouă" ar fi lucrul cel mai de dorit pentru un individ care trage pe dracu de coadă de amar de vreme, pierzându-şi demnitate şi chiar dreptul de a se numi om cu judecată proprie, dar în alte condiţii. Să scape de sărăcie – acesta e lucrul de căpetenie. Să nu mai duca dorul banului cum duce călătorul deşerturilor dorul unei picături de apă. Să mănânce tot ce-i va fi poftă, să aibe cincizeci de costume de haine, să voiajeze în străinătate, în condiţii de nabab, în sfârşit să nu mai fie nevoit să se ferească din calea propriilor săi copii, ci dimpotrivă: să-i primească zilnic în vila sa – tot o vilă vrea să-şi clădească şi tot la marginea Capitalei – şi să ia asupră-şi sarcina întreţinerii lor.

Nu sunt copiii lui? Şi nu e el obligat să-i îmbrace, să-i întreţie prin şcoli, şi mai târziu, când o fi vremea, să-i căsătorească şi să-i înzestreze ?

Ba bine că nu !

Pentru toate acestea însă numai şi numai la cazinou poate găsi izvorul de bani care-i trebuie. Numai acolo se pot face milioane din câteva mii, în timpul cel mai scurt, numai acolo poţi alunga sărăcia cu tot alaiul cuvenit...

Ii venea să sară pe fereastră de bucurie că... s-a recules la timp. Auzi, auzi, ce prostie, ce gugumănie era să facă!

Mai ceru o sticlă cu vin.

„Confraţii" îi observară faţa fericită şi bănuiră motivul.

— Ai dat de bani, Şoimane, îl luă unul în primire. Proiectezi desigur o lovitură ca de zile mari!

— Aşi, tăgădui Şoiman în aşa fel ca să se observe că face pe ipocritul şi pe şiretul. Citii ceva vesel în ziare. Şi am poftă de un păhăruţ de vin în plus. De altfel, după cum bine ştiţi, când mergem spre Sinaia nu cheltuim din banii noştri ci pe

socoteala lui Penchas şi a lui Samuel, consumăm.

Confraţii râseră ca de un lucru nostim şi adevărat, şi mai comandară şi ei câte un rând. Sunt toţi într-o bună dispoziţie şi într-o vervă ce n-ar părea chiar atât de naturală.

Şoiman îi privi cu haz şi cu milă. Parcă-i vede la înapoiere: tăcuţi şi livizi de oboseală^ de supărare şi de foame, trântiţi într-un fotoliu sau căutând uitare în coloanele unui ziar rămas de la alţi călători sau împrumutat de la vecinii din compartiment. Ori făcând haz de necaz, şi trăgând învăţăminte pentru viitor în sgomotul motorului-rapid.

Cu el – e altă socoteală. Trăieşte de patru ani un vis urât, îngrozitor de urât; acum s-a deşteptat – tot mai bine mai târziu decât niciodată – şi totul se va îndrepta. Altă eră începe în viata lui de căutător neobosit al norocului, la ruletă şi la cărţile de joc.

îşi scoase „planul" din portmoneu, jenat parcă de faptul că-l urgisise şi-l ponegrise, şi-l aşeză pe masă cu sentimente paternele.

II reciti cu evlavia păcătosului care se îndreaptă din nouă către Evanghelie, după ce o vreme a părăsit-o şi a hulit-o, şi nu găsi nimic de şters sau de adăogat. Totul bine calculat, cu prudenţă întocmit, nimic de şters, nimic de adăogat.

Aşa dar, conform planului, se va mulţumi în „şedinţa de azi cu 10 *%* asupra capitalului, mâine 15 *%,* adăugându-se câştigul la capitalul iniţial, poimâine 20 *%,* şi tot aşa până ce...

Refuză să pronunţe cifra la care va ajunge într-o lună de zile. E aşa de frumoasă, aşa de ademenitoare, de decisivă pentru o îmbogăţire ca în basme şi pentru o viaţă de vis, că numai cu Raiul s-ar putea compara.

îşi vârî planul în buzunar, aproape hoţeşte şi îşi luă o atitudine de nepăsare. Pentru două motive: să nu bată la ochi prea tare, ca să nu dea de gândit celor ce l-ar observa, şi, mai ales, să-şi dovedească sieşi un calm filosofic în faţa avalanşei de fericire ce va urma.

Pe măsură însă ce trenul se apropia de „locul cu norocul", aripile entuziasmului oboseau şi întrevedea tot mai clar şi cealaltă faţă a medaliei.

Parcă nu e el Stan Păţitul ? Nu se mai gândeşte la gafele pe care le-a săvârşit în curs de patru ani şi mai bine, cea de ieri singură fiind în măsură să-l silească a-şi constitui şi rezerve. Aşa cum ar face orice om cu experienţă şi cu prevedere.

Se bucură că înţelepciunea l-a convins fără nicio rezistenţă, ceea ce înseamnă că mai dispune încă de forţe sufleteşti suficiente pentru a zăgăzui porniri nesăbuite, şi conveni să nu pună întreg capitalul la bătaie. După o zi bună vin cel puţin patruzeci rele, aşa că n-ar fi de mirare dacă roata aceea nu i-ar acorda astăzi decât cinstea fraierului.

Dar cu ce sumă să intre în cazinou şi unde să lase restul, adică grosul ?

Nu e sigur dacă prietenul de ieri se mai găseşte în Sinaia. Şi chiar dacă ar fi în localitate, n-ar mai avea el îndrăzneală, după scena de aseară, să-i mai încredinţeze banii.

Se gândi la Nea Nae, cel cu restaurantul, la Ghiţă Munteanu, debitantul de la intrarea cazinoului, la domnul Lucaci, depozitarul de ziare din gară, toţi negustori cinstiţi şi cunoscuţi de aproape, dar renunţă repede şi la bunele oficii ale acestora. Cine-i garantează că după ce va pierde suma cu care va intra în cazinou, nu-şi va cere şi obţine toată rezerva ca să mai „încerce", şi să ajungă, apoi în ghiara morţii ?

Se cutremură şi se căi că-şi cobeşte singur. Aceasta însă fiind realitatea, se gândi la. prietenul pe care îl are în Buşteni. Are să. se ducă la el să-i lase zece mii de lei, chit că va trebui să-i achite datoria făcută cu aproape doi ani în urmă. Dar tot mai bine să achiţi o datorie de o mie de lei decât să pierzi zece mii şi să rămâi fără nicio posibilitate de a mai face „o ultimă încercare*.

Se bucură şi pentru uşurinţa cu care se decisese a merge la Buşteni. După ce trecu de Valea Largă însă, punctul terminus

de răbdare al jucătorilor, căci după trecerea podului toţi regretă că n-au aripi ca să sară pe fereastră şi să ajungă mai repede la cazinou, simţind că n-ar putea rezista ispitei de a se coborî în Sinaia, trecu repede într-un compartiment de clasa a doua, puse portmoneul şi pălăria – vai de pălăria lui! — apa întoarse ivorul cel mic pe dinăuntru şi trânti uşa. Chiar în momentul când trenul încetinise mersul, la intrarea în gară. După cum se ştie, călătorul poate încuia uşa compartimentului, dar de afară n-o mai poate descuia.

Credea că-i va veni nebuneală la oprirea trenului şi va ţipa la conductor sau la însoţitorul vagonului, să vie să-i deschidă. Ceea ce nu se întâmplă. Privi aşa de calm la colegii de vis şi de suferinţă care se îmbulzeau spr# ieşire, că aproape să nu se recunoască. Mai este el Radu Şoiman, sau altul i-a luat locul?

Amicul de la Buşteni însă era plecat cu întreaga familie la Constanţa. Ca orie* muntean dornic de... aer curat.

Ce să facă?

Socoti întâmplarea ca un ghinion dar n-avea vreme să se bocească. O hotărâre trebuia luată repede ca să-i mai rămână timp suficient să ajungă la Sinaia şi să joace fără graba.

Cunoscând împrejurimile Buştenilor, se hotărî să ascundă banii în pădure, în vreun tufiş. Rămăseseră acum foarte puţini vizitatori la munte, şi vremea neprielnică plimbărilor în pădure îi silea şi pe aceştia să stea acasă sau prin cafenele. Încât, nicio teamă nu putea să aibă că-l va zări cineva unde îşi piteşte mizerabila şi totodată nepreţuita-i comoară.

îşi aduse aminte de un fag bătrân şi scorburos, la a cărui umbră s-a odihnit de multe ori, pe vremea când nu-şi trecea verile prin cluburi sau plângându-şi mizeria în dogoarea mansardelor, şi drept la el se duse. Era în partea din spre Azuga, deci nu la prea mare distantă de casa amicului plecat.

După ce îşi ascunse pachetul cu zece bilete de câte o mie, în scorbura fagului, şi se asigură că nu l-a văzut nimeni, îşi aruncă ochii spre crengile groase şi netede ale bătrânului

copac, îndemnat de o putere care nu era voința lui, și simți fiorul morții* își aduse aminte de gândurile negre din poarta cimitirului „Sf. Vineri", de creanga copacului din aleea ce duce spre capelă, care-i dăduse ideea spânzurătorii, și se văzu năpădit de pesimism.

Ingenunchiă în fata copacului, aşa cum îl sfătuise în copilărie un preot călugăr la care se spovedise, şi care zicea că omul tare în credință se poate mărturisi şi unui copac, cu mai multă îndrăzneală chiar decât în fața duhovnicului care e dublat de om, – și își reînnoi jurămintele făcute după alcătuirea „planului" şi înainte de a pleca de acasă, ultima dată, spre Sinaia. Că se va mărgini la câştigul prevăzut în plan, adică 10°/0| și chiar mai puțin, căci de câştig mic n-a dat faliment niciun negustor; iar în caz de nereuşită, indiferent motivul, nu va mai face altă încercare. Cu banii rămaşi își va procura un costum ieftin, un pardesiu de la vechituri, şi se va duce la fratele fostului socru.

Ca să fie și mai sigur că nu-și va călca jurămintele atât de solemne, mai luă două bilete din pachet. Când ai bani mai mulți în buzunar, „rezistență" adică, joci mai fără teamă și câştigi mai sigur. Iar în caz de sfeterisire, dacă suma rezervată e mică,' scapi mai uşor de ispita unei „ultime" încercări.

S-a dus la Sinaia cu autobuzul care face curse între Câmpina și Braşov.

*

De data aceasta n-a mai intrat în cazinou cu poza din ajun. Nu se mai simțea în măsură să dea sfaturi nimănui, și nici să creadă sută în sută în infailibilitatea faimosului său plan. S-a strecurat aproape timid, cu presimțiri descurajatoare.

Şi-a amintit apoi că mai ales în materie de jocuri de noroc, presimțirile se realizează adesea contrariu. Când crezi că o să apuci pe Dumnezeu de picior, apuci pe satana de coadă; şi când începi fără curaj, aproape sigur că te cureți, tocmai atunci se întâmplă să intri într-o passă bună. Aşa de bună, că nu mai

poţi să mai ieşi din ea. Şi până la urmă... tot te cureţi.

Ciudată mentalitate au jucătorii de noroc, şi tot aşa de ciudată soartă. Când sunt în şansă, atunci isprăvesc mai nenorocit. Joacă alandala, cu ochii umflaţi, cu părul şi cravata în neorânduială, dau busna peste alţii ca să folosească inspiraţia de moment, de altfel, în cazuri de acestea, neînşelătoare, saltă în slăvile cerului când îndeasă mereu la fise prin toate buzunarele, pentru ca la urmă, după ce au dat şi câştig şi capital, conform legilor implacabile ale jocului, să plece cu nervii răvăşiţi şi cu desnădejdea celui care şi-a tăiat craca de sub picior.

Pe câtă vreme, atunci când norocul nu le surâde nicio clipă, joacă „la rece", miraţi ca proştii că „unde pun parcă bate vântul", şi pleacă – tot curăţaţi ca şi colegii mai norocoşi", şi ca de obiceiu, dar mai odihniţi şi fără motive de ceartă cu ei înşişi. Au jucat potolit, au încercat în toate chipurile şi la toate mesele, dar nu le-a mers şi pace. Aveau ei vreo putere să-şi schimbe soarta din ziua aceea ?

In această stare sufletească de bolnav condamnat înainte de a încerca vreun tratament, Radu Șoiman îşi puse mintea şi nervii în sgardă ca să nu facă imprudenţe ireparabile.

încercă întâi la duzini. El joacă de obicei mâi mult numere mici, deci îşi puse ochii pe duzina întâia, de la masa din dreapta. Avea şi această lege: când intră în cazinou să încerce întâi la prima masă din rândul al treilea, în partea dreaptă.

Miză o hârtie de cinci sute. Când ai in buzunar peste şapte mii de lei, îţi dă mâna să pipăi astfel norocul primei lovituri.

Ieşi duzina a treia...

Surprins, îşi aruncă ochii pe cartonul din faţa unui domn care se aşezase la masă de la începutul jocurilor şi constată că înainte de a miza el, ieşise duzina întâia de şapte ori la rând.

Simţi uscat în gâtlej dar nu se descurajă.

Nu se cade să te gândeşti numai decât ca ai venit tu cu ghinionul.

La masa de vis-à-vis ieşise prima duzină. Dacă ar fi pus acolo...

Miză a doua oară la această masă. Şi tot cinci sute. Dacă ieşea, îşi scotea pârleala şi o jumătate de mie în plus.

Ieşi duzina a doua...

Iar la masa pe care o părăsise, crupierul strigă numărul 8. Adică prima duzină...

Nu disperă, desigur. Un jucător cu vechime şi cu aşa de vastă experienţă, nu păleşte de primele insuccese. Norocul are toane» Şi copiii o ştiu. Câteodată te plesneşte de la început de te miri singur, şi te lasă apoi să te împotmoleşti tot. Alte ori te ocoleşte o vreme, de te pune iarăşi îu dreaptă mirare, şi te îmbrăţişează hăt atunci când ai rămas cu ultima mie sau cu suta pe care ţi-o puseseşi deoparte ca să-ţi plăteşti tichetul şi să-ţi speli gâtul înfuninginat, cu o ceaşcă de ceai.

Mai încercă de două ori riscând aceeaşi sumă, dar cu acelaşi rezultat.

Dacă văzu că „nu merge", se aşeză la o masă şi începu cu mărunţeaua. Dar în zadar.

Punea pe masă trei plinuri şi şase cai, ca abia să câştige o biată transversală simplă.

Schimbă şi masa aceasta. Apoi şi pe a patra şi pe a cincea. Reveni la cele dintâi. Trecu la cele din spre parc. Nimic. Unde punea el miza „parcă bătea vântul".

Când constata că mai dispune de o singură mie de lei, simţi cazinoul învârtindu-se. Fiind sigur că are s-o piardă, se gândi un moment să plece. O mie de lei adăugată la cele opt din scorbura fagului, îi va prinde atât de bine 1 Pentru un om sărac, un câştig de două sute de lei e lucru mare, dar o pagubă de o sută e adevărat dezastru. Mai ales când zornăie câteva în buzunar.

Dar nu plecă. Poate că norocul abia acum are să-l găsească. Nu ştie el cum se întâmplă adesea ? Iar dacă nu-l găseşte, pleacă împăcat la cuget că a mers „până la sânge", şi se Ie-

cueşte pentru totdeauna...

Când mai era o jumătate de ceas până la plecarea acceleratului de 21.11 spre Bucureşti, cobora pe treptele cazinoului cu doi lei în buzunar. Uitase că trebuie să plece spre Buşteni. Iar de planul lui se alesese pu radichiu...

In schimb, e mai liniştit ca în seara precedentă. Aşa de liniştit, că începe să i fie teamă.

Abia în gară îşi aduse aminte că trenul lui, în seara aceasta, e spre Buşteni. Avea un accelerat la nouă şi jumătate.

Intră în restaurantul gării să-şi cumpere două „Bucegi", şi oftă printre dinţi. Nu-i era foame, dar ar fi băut o sticlă de bere. Aşa sete şi aşa poftă avea de bere, încât, dacă ar fi găsit un pol prin buzunare sau la vreun cunoscut, ar fi uitat cele şapte mii pierdute. Şi chiar toate miile şi toate zilele şi nopţile pierdute în cazinou şi prin diferite cluburi.

Ceru un pahar cu apă. Fără jenă. Şi obţinu îndată fără vreo supărare din partea negustorului. Omul e obişnuit. Ştie că numai la sosire are lumea bani. A văzut aga de multe că nu-l mai miră nimic şi nu-l mai supără nimic. Se mulţumeşte cu satisfacţia pe care o citeşte în ochii şi pe faţa clientului bătut de nenoroc.

Mai sosiră şi alţii pentru acceleratul de Bucureşti. Toţi cu limba scoasă de fugă şi buzunarele întoarse.

Gazetarul oftă uşurat când descoperi că poate să mănânce o chiftea. Rareori în viaţa lui, şi atunci tot în restaurantul gării Sinaia, mai înghiţise o chiftea cu aşa poftă nebună. Păcat însă că trebui s-o ude cu apă chioară.

Domnul cu calculele savante şi cu mania cifrelor biblice, intră cu mâinile la spate, examină masa cu bunătăţi pe toate cele patru laturi, îşi aruncă ochii o clipă şi la taraba cu băuturi, şi plecă fără să cumpere ceva, Nu i-a plăcut, nu-i era foame, sau n-avea bani ? Ipoteza ultimă păru tuturor drept cea mai plauzibilă. Altfel n-ar fi intrat în restaurant. Şi dacă nu-i plăcea, ar fi strâmbat din nas.

Inspectorul de la drumul de fier se mulțumi (?) cu un șpriț. Doamna care sosise în același compartiment cu el, se oprește în ușă, cu fața lividă, cu buzele căscate într-un zâmbet funebru, adulmecă prelung masa cu de toate, apoi plecă cu grijă să nu se împiedece de prag.

Dar ceea ce uimi pe Șoiman și-i dete un gust amar pe limbă, fu gestul de ultimă expresie a consecințelor jocului de noroc, făcut de un cunoscut ruletist și cartofor, care a jertfit situații și averi pe altarul Fortunei. După ce scotocise în zadar prin buzunare și tot cu același rezultat dibuise căptușala hainei, profitase de un moment prielnic și furase o bucată de pâine...

VIII

Când Șoiman s-a coborât la Bușteni, ploua ca în plină toamnă. Și tot așa era de rece.

Și-a ridicat gulerul hainei și a așteptat câteva minute în gară. Și-a dat seama apoi că ploaia nu e trecătoare, că stomacul n-ar putea să mai reziste, și că iară niciun ban în buzunar nu poate găsi adăpost și nici mâncare.

A ieșit repede în bulevard și de aci a întins pasul către capătul din spre Azuga, al Buștenilor.

Ploaia răpăne de sus, pălăria și hainele i s-au leorcăit în câteva minute, dându-i înfățișarea unui câine alungat și a celui din urmă vagabond. Sau a unui ucigaș urmărit de aproape de copoii Siguranței, cu fotografia afișată prin ziare și pe la răspântii, și deci în imposibilitate de a se adăposti sau ospăta undeva.

Fiind întunerec, a înnemerit copacul cu banii, bâjbâcâind ca orbul prin noroi și prin tufișul plin de apă.

Și-a curățat pantofii cu iarbă și cu frunză, și-a spălat mâinile într-o urmă de cal și s-a șters pe poalele cămășii. Apoi, fericit că are bani, și deci își poate procura și adăpost șr mâncare, porni din nou în Bușteni și poposi la cea dintâi cârciumă

întâlnită Sn cale.

Ar mânca orice. Chiar caracatiță și pastramă de oaie, singurele alimente pe care nu le poate înghiți decât în situații disperate.

Mai sunt în prăvălie și alți clienți, – se pare că patronul are reputația unui depozitar de vinuri bune. Doi din ei, un birjar și un șofer, instalați la o masă din fund, s-au cam întrecut cu băutura. Dar sunt așa de fericiți că atraseră atenția lui Radu Șoiman.

Birjarul, îmbrăcat în caftanul lui și împodobit cu mustăți mari, „pe oală", probabil ca să nu fie luat drept un muscal, e așa de mulțumit de meserie, așa de fericit – zice el – se simte pe capră, mai ales dacă bidiviii sunt în formă și în fundul trăsurii se leagănă o duduiță visătoare sau se giugiulește o pereche tânără, că n-ar schimba biciul „nici pe-o sabie de general".

Șoferul, dimpotrivă: de ce bea de aceea devine mai trist și mai amărât.

E de părere că, într-adevăr, meseria de birjar e foarte frumoasă, dar numai pe vreme bună și numai având bidivii pe cinste. Cu automobilul însă poti merge pe ploaie și pe zăpadă, pe fulgere și pe trăsnete, fără să te uzi și fără să îngheți de frig. Partea tristă e însă că n-are mașina lui proprie. Slujește „la un burtos cu nouă mașini pe piață, care are o bahorniță de nevastă, trei teleleici care îl toacă, și niciun copil".

— Hei, ce să-i faci! îl consolează birjarul.

— Rabzi și taci! se resemnează șoferul. Și-i trag bar dacă după bardacă, fericiți că sunt sănătoși, că vinul e bun și că „își beau banii lor".

— Noroc vere! ciocnește birjarul. Să te văd cât mai repede cu nouă mașini pe piață, cu burtă și cu trei ibovnice.

— Noroc vere! zice și șoferul care primește gluma cu zâmbet trist pe buze. Să nu mai poți de mușterii și să-ți facă nevasta un băiat.

— Trebuie ! aprobă birjarul pocnind cu bardacă de masă.

Apoi întinse un zâmbet sub toată lungimea mustăţilor, privi nectarul cu ochi de părinte fericit, şi turnă din nou în bărdăci, fără să explice de ce „trebuie" numaidecât un băiat»

Radu Şoiman îi privi cu interes şi cu simpatie. Iată doi oameni care muncesc din greu pentru existenţă, dar sunt fericiţi că pot munci şi că la sfârşitul unei zile de trudă, de aşteptări după muşterii, de târgueli cu cei mai puţin galantoni, se află în măsură să bea „un pahar" de vin în cinstea acestei zile, şi să-şi dorească – nu milioane de la... ruletă, ci – unul o maşină în deplină proprietate, celălalt – un băiat care să-i moştenească numele şi, probabil, meseria.

II interesă, mai mult ca niciodată, şi efectul băuturii. Greu de crezut, dar prietenul nostru nu s-a îmbătat niciodată. Nici chiar după „lovituri" de pomină date la cazinou sau prin cluburi. Nu poate să bea. Are o repulsie organică pentru orice fel de băutură. trebuie să fie prea însetat ca să golească un pahar de bere până în fund, şi prea ghiftuit cu peşte, cu mâncăruri grase şi cu... supărări, ca să înghită o litră de vin.

Simpatizând cu „fericirea" provenită din carafa cu profiriu de pe masă, a celor doi cârmaci de vehicule, Şoiman se întrebă dacă un viciu se poate înlocui cu altul. Sunt atâţia oameni, şi el va fi unul din aceştia» asupra cărora apasă un păcat ereditar sau un destin ciudat: vicioşii. Unii se tămăduesc cu vremea, alţii, cei mai mulţi, îşi duc povara până în marginea mormântului, lăsând după ei jale şi nicio lacrimă de regret.

Cu siguranţă că nu există vicios care să nu dorească o vindecare, ori măcar o cât de uşoară temperanţă. Neobţinând niciuna nici alta, se crede urmărit de un blestem sau născut cu o insuficienţă organică. Şi atunci, om fiind, râvneşte la... bunul altuia. Beţivul e convins că nu există patimă mai urâiă ca beţia; cartoforul e sigur că jocul de cărţi e viciul cel mai distrugător ; afemeiatul, în permanenţă cu gândul la femei, cu buzunarul mereu golit pe altarul amorului, veşnic în pericol să primească

un microb sau un glonţ, şi veşnic „trădat", ar prefera beţia şi jocul de cărţi. Bineînțeles când nu le are pe câte trele, cum se întâmplă deseori.

Şoiman îşi dă perfect de bine seama că numai sapa şi lopata îl pot desbăra de ruletă.

Şi se întreabă dacă n-ar fi posibil să se ia. de... beție. Organismu-i bolnav şi probabil defectuos, va fi compensat; în schimb, va. cheltui bani şi nervi mai putini. Toti cartoforii sunt de părere că, „oricât ai bea şi oricât de scump ai plăti o aventură amoroasă, tot nu te costă cât cea mai nepretenţioasă „vizită" la cazinou sau într-un club unde se-practică jocuri de „noroc".

Zâmbi puţin încrezător în putinţa şi în. bunele urmări ale unei astfel de... transferări.. Ce folos că te vindeci de-o ureche şi surzeşti de cealaltă!

Totuşi se gândi să facă o încercare. Poate că izbuteşte. Otrava se vindecă adesea cu? otravă.

Cum s-a întâmplat că are şi ceva poftă de băutură. Friguros, bătut de Dumnezeu şi de dracu, mâncarea gustoasă şi vinul uşor, frumos, la culoare şi cu plăcută aromă de razachie-şi de tămâioasă.

— Mai dă o litră !

După o a doua litră se simte încălzit dar-cu un uşor început de migrenă.

După a treia se simte înduioşat de soarta bietului om, oricare ar fi ea, de deşărtăciunea celor pământeşti, de zădărnicia oricăror efor-turL Dacă există moarte, ce te trudeşti, omule, atâta ? Nu vezi că nimic nu iei cu tine în mormânt? Fii deştept şi profită în, alt chip de scurfca-ţi trecere pe pământ: bea mănâncă, plimbă-te, cântă şi dănţueşte...

Are lacrămi în ochi. Două au pornit chiar pe obraji la vale. Se gândeşte la trista lui soartă, la copiii rămaşi să-i crească alt „tată", la frumoasa şi tânăra lui soţie care primeşte îmbrățișări

ce nu sunt ale lui... In sfârşit, la ceea ce a fost odată, ce ar fi putut să ajungă şi ce este astăzi...

— Mai dă o juma'!

Vede dublu, apoi triplu... Deodată prăvălia începe să se învârtească, cei patru-cinci muşterii împreună cu negustorul şi cu băiatul care serveşte, se multiplică la infinit, asemenea scaunele, mesele, obiectele de prin rafturi. El însuşi se miră sughiţând că se serveşte din cinci sticle şi dintr-o duzină de pahare...

îşi dă seâma că s-a îmbătat, sau că e pe calea cea bună, amestecă un sughiţ c-o strâmbătură, chipurile : cu zâmbet de om satisfăcut, şi simte nevoia să închidă o clipă ochii. Când îi redeschise, prăvălia se mărise mult, muşteriii se numărau cu sutele, la flecare masă se învârtea o roată numerotată în timp ce un domn cu haină neagră striga din toată puterea boşogilor:

— Mizaţi, domnilor!...

S-a deşteptat a doua zi într-un pat de campanie, la postul de jandarmi, legat de mâini şi de picioare...

Se bătuse cu şoferul, cu birjarul, şi la urmă, în învălmăşeală, s-a boxat cu cârciumarul.

Avea hainele pline de noroi, cămaşa fără niciun nasture, faţa şi mâinile numai sgârâieturi şi pete de sânge, iar nasul julit într-o parte.

Noroc că banii îi avea în sân. Scosese portmoneul între a doua şi a treia litră, ca să vadă ce e înăuntru, şi înnemerise cu el în sân în loc să-l vâre în buzunar.

— Faceţi urât de tot la beţie, îi spuse un soldat cu gura goală, sigur fiind că şi domnul îşi cunoaşte metehnele. Aţi strigat „jos guvernul", aţi înjurat pe unul Samuilă, cine o fi ăla, şi cereaţi un cuţit ca să vă înjunghiaţi soţia şi pe socru...

— E rea şi beţia 1 oftă bietul Şoiman de-acuma în bună ştiinţă.

Călăuzit de soldat, din porunca şefului înţelegător, intră la o

casă de gospodar sărac, unde găsi bună primire. Aci se spălă de noroi şi de sânge, îşi curăţi hainele şi pantofii, femeia îi puse nasturi pe unde trebuia şi-i cusu cămaşa pe unde era spintecată, iar un unchiaş uitat de moarte dar şi de boale, îl tot consola mereu cu întâmplări asemenea şi cu altele mai cu moţ.

— Sunt fel de fel de beţii, domnule. Şi ce, parcă numai dumneata te îmbeţi ?

După ce s-a ospătat bine şi a mai tras şi un puişor de somn, era timpul să se întrebe: încotro ? Şi răspunsul veni prompt: la fratele fostului socru, cel care conduce sucursala Băncii Româneşti dintr-un mare centru de peste Carpaţi.

Numără banii, umplu o foaie întreagă de cifre, şi la urmă dovedi că n-are îndeajuns, oricât de ieftin ar căuta, să-si cumpere şi haine şi pantofi, ciorapi, pălărie, măcar o cămaşă şi o cravată, să plătească şi trenul până acolo, să-i mai rămâie şi ceva de cheltuială. Nu putea să întindă mâna chiar din prima zi. Plus că va trebui să înfrunte ruşinea de a se prezenta fără pardesiu...

— Ah, şi toamna asta aşa de timpurie ! se tângui el ca un nedreptăţit şi persecutat. Dacă aş fi avut pardesiu, cu siguranţă că vara se prelungea până la Sfinţii Arhangheli...

Ce să facă dar ?

O singură speranţă îi flutură prin cap: să mai încerce la cazinou... Să se ducă cu trei mii de lei, să facă apel la toată vasta lui experienţă, la sfinţi şi la draci, la frica de moarte şi la dragostea de viaţă, să-şi amintească de copii, de putinţa unei redresări, de perspectivele unui viitor cât mai trandafiriu, şi să se înapoieze măcar cu şase. Şi-ar cumpăra şi-un costum şi pantofi şi pălărie; cu o mie de lei, poate şi cu mai puţin, ar găsi un pardesiu la vechituri, ar plăti trenul şi i-ar mai rămâne şi de cheltuială.

îşi dădu seama că nu se mai poate supune acestui gând. Are şi un cap greu ca de plumb şi constipat. Deci cu totul inapt pentru un efort de judecată şi de cumpănire.

Se gândi o clipă să lase restul de bani la bunii oameni, dar numai o clipă. Ce-ar gândi aceştia despre el ? Și dacă se vor lăsa ispitiți, săraci cum sunt, și vor refuza să i-i mai restituie?

Plăti boiereşte şi-şi grăbi picioarele către fagul cel bătrân şi nesupus ispitelor. Mai ales că se apropia vremea să plece spre Sinaia.

îşi reținu trei mii, iar restul, aproape cinci mii, le înfăşură în hârtie de jurnal şi le ascunse în scorbura copacului.

E ziua nămiaza mare. Şi e aşa de senin, că se văd vârfurile munților şi chiar crucea de pe Caraiman.

Radu Șoiman, cu toată graba de a pleca, sau poate că avea ezitări de ultimă oră, foarte fireşti în situația lui nenorocită, luă şi el cunoştință de neaşteptata schimbare a vremii. Pur şi simplu. Fără să arate că se bucură sau îi e tot una. Îşi aduse însă aminte că are nasul julit, fața şi mâinile sfâşiate, şi se gândi la figura pe care o vor face acei care îl cunosc, când va apare îl halul acesta în cazinou. Toți îl ştiu de cartofor, nimeni însă nu l-a văzut beat. Iar acum, un chior şi tot îşi dă seama că s-a îmbătat şi a făcut scandal.

— Dar ce mai am de pierdut? îşi reproşa el astfel de scrupule fără rost la un individ care într-adevăr nu mai are ce pierde.

Privirea îi sări involuntar la creanga groasă, şi netedă pe care o sorocise în seara trecută pentru un eventual gest de suprem curaj, şi nu şi-o retrase. Nici nu se înfricoşăm Aprecie grosimea crengii, găsind-o suficienta pentru a ține o greutate mult mai mare decât atârna corpul lui numai piele şi os, apoi. Îşi lăsă privirea să alunece pe deasupra. Buştenilor şi pe toată valea Prahovei – cât se vedea din vecinătatea fagului.

Ce să mai caute la Sinaia? Va pierde şi aceşti trei mii de lei, mâine se va duce cu restul, şi apoi ?...

îşi dibui cureaua şi se convinse că e încinsă în jurul mijlocului.

O deslegă, o cercetă cu mâna şi cu ochiu de expert, şi se

încredința că e suficient de tare ca să țină un om, eventual pe el, spânzurat de creangă.

Curios! Se gândeşte la moarte, își face toate aceste socoteli, fără să se teamă, fără. să-i tremure măcar o fibră din corpul lui.

întrucât capul i se limpezise şi el instantaneu, găsi uşor explicația acestui calm.

acestei nepăsări greu de crezut, în faptul că se obişnuise aşa de mult cu ideea sinuciderii, a „gestului suprem", ca nu mai găsea acum nimic extraordinar în însăşi apropiata împlinire a ceea ce nu se mai poate amâna. Parcă s-ar pregăti să primească o vizită, să stea la masă sau să se culce.

Mai examină odată creanga bătrânului fag, precum şi distanța care ar rămâne între pământ şi picioarele lui, şi [n-avu nimic de obiectat. Creanga e suficient de puternică, iar înălțimea numai bună pentru a lăsa în aer* picioarele unui spânzurat.

Totuşi nu se grăbi să-şi curme îndată viața, își dă seama că hotărârea-i e definitivă şi că nimic nu l-ar mai putea împiedeca să facă gestul sortit tuturor oamenilor care se lasă copleşiți şi biruiți de greutățile vieții şi de vitregia soartei.

E aşa de frumoasă ziua de astăzi ! Şi atât «de mult a absentat el din rândul celor care prețuesc o rază de soare străbătând printre vârfuri de stânci şi frunze tomnatice de fag, că n-ar putea să închidă ochii pentru veşnicie înainte de a se apropia de Dumnezeu prin chiar mijlocirea celor de El zidite.

Ar fi vrut să facă o preumblare prin pădure, dar soarele n-a avut încă timp să usuce urmele ploii care a căzut neîntrerupt mai bine de patru zile. Ce mult îi plăcea odată să umble printre copacii înfrunziți, să se lase uşor atins de crăcbițe ieşite în cale, să-şi sature plămânii cu aer miresmat de felurimea florilor din crâng.

Lângă satul lui natal, aşezat la mică depărtare de Olt şi de Dunăre, e o baltă mare cu peşte, iar în preajma bălții o pădure

nesfârşită de sălcii. In vacanţa cea mare, dar dar mai ales în vacanţa Paştelui, când sălciile dau cele dintâi semnalul revenirii la viaţă a arborilor jefuiţi de asprimea duşmănoasă a iernii, nu avea plăcere mai mare decât să rătăcească ore întregi prin armata de sălcii şi să miroase cu nesaţiu parfumul deosebit al celor dintâi muguri înfloriţi în pragul primăverii.

Ieşi din pădure şi îşi pironi ochii pe crestele uriaşe ale munţilor din spatele Buştenilor. Ieri, nor şi ploaie fiind, un necunoscător al locului ar fi jurat că înălţimile de aci nu se urcă mult prea departe de aburul împrăştiat în marginea neguroasă a cerului. Astăzi, zarea fiind complet limpezită şi vizibilitatea fără obstacole, se poate admira în voie : şi cerul albastru, aşezat pe creste ca un capac uriaş, de sticlă, deasupra unei răsadniţe, şi înălţimile ameţitoare ale stâncilor, şi strălucirea de sfârşit de stagiune a celei mai frumoase stele de pe firmament.

Şoiman n-a fost ceea ce se cheamă un sportiv. N-a încălecat niciodată pe bicicletă, n-a stat nicio clipă la volanul unui automobil, nu şi-a pus nici când sarica în spate şi bocanci ţintuiţi în picioare, ca să se aburce pe cărările urşilor şi ale căprioarelor. Ceea ce nu înseamnă că i-a plăcut viaţa cazanieră, viaţa clocită de oraş şi de cafenea. Dimpotrivă : de câteori nu-l năpădea dorul sălciilor de lângă satul din partea unde se îmbină lunca Dunării cu a Oltului, plăcerea unei nebunii de viteză pe şoselele asfaltate, nostalgia pădurilor de brazi şi a apelor albastre!

Era însă atât de încătuşat în treburile de la bancă, în viaţa de acasă, în mulţimea obligaţiilor de tot felul, că numai în unele sărbători găsea răgazul să poposească undeva pe Valea Prahovei, foarte rar să ia drumul apelor albastre. Atunci i-se părea că renaşte, că viaţa începe pe alte tărâmuri. Se sben-guia ca un copil şi respira schimbarea decorului prin toţi porii.

De când s-a lăsat acaparat de farmecele ruletei, drumul spre Sinaia şi spre Constanţa devenise un fel de călătorie cu

tramvaiul. II făcea des, din ce în ce mai des. Aproape zilnic. Dar nu vedea nici munții nici marea. Fiindcă nu-l mai interesau, nu-l mai atrăgeau ca altă dată, nici majestatea brazilor, nici simfonia valurilor izbite de dig sau unele de altele.

Consultă ornicu-i hodorogit: e patru şi jumătate.

Zâmbi şăgalnic. Apoi trist.

Pentru ce oare se mai uitase la ceas ? Ce interes mai are pentru un condamnat la moarte, goana nesfârşită a minutarului ? JVlai ales când e liber să-şi aleagă şi clipa şi unelta morții ?

La cazinou au început jocurile...

O umbră grea i se aşternu pe față. Se înțepeni locului, cu privirea rătăcită în zare. Nu-l mai cuprinse fiorul atât de cunoscut jucătorilor, nu mai simți răscolindu-i sângele forța magnetică a patimii.

Dimpotrivă: o greață teribilă îi răscoli măruntaele şi-i dădu amar în gură.

Cum a fost cu putință ?

Ce şurub s-a slăbit, sau s-a rupt, în capul lui, după vizita aceea la clubul din bulevardul Brătianu ?

Ce dezechilibru se produce în creierul unui ins sănătos, în ziua când jocul de cărți ocupă în existența lui un loc mai important decât familia, decât cinstea şi decât orice altă obligație?

îşi aminteşte destul de clar tot trecutul lui până în ziua aceea fatală, şi nu găseşte nimic care să justifice patima de mai târziu.

Nu 1 au atras niciodată jocurile obişnuite între copii. Dimpotrivă: îi era scârbă de colegii de şcoală care îşi dădeau condeiele din ghiozdan, gologanul primit de la mama pentru covrigi sau pentru bomboane, şi nasturii de la haine şi de la cămăşi, ca să joace arşice sau soț or' fărdă.

La plăcut din totdeauna munca, economia şi regularitatea în

toate.

N-a fost niciodată printre elevii cu note mari, dar întotdeauna printre cei silitori şi cu purtare bună.

A intrat apoi în Universitate.

Câte tentaţii nu încrucişează paşii tânărului scăpat de sub supravegherea părinţilor şi a pedagogilor şi de numărul de la uniformă care gâtue dorul de libertate al liceeanului din cursul superior!

Totuşi el a rezistat ispitelor de tot felul, bineînţeles în limitele omeneştilor puteri, şi a tocit zi şi noapte, cu şervetul ud la cap şi mereu cu gândul la un destin care să însemne mai întâi bucuria părinţilor care şi-au dat bucăţica de la gură pentru întreţinerea lui în şcoli înalte.

deodată, rara înclinări xireşti, tara obişnuinţă în materie, fără vreun păcat ereditar care să-l îndemne ca un blestem, a prins gustul şi apoi patima jocului de cărţi.

Nu ştie cum ajunge un om să se împătimească de alcool, cum altul să-şi piardă vremea, averea şi sănătatea cu femeile, cum unii să se îndulcească de sunetul banului şi să-l adune cu preţul tuturor dezertărilor. Îşi închipue totuşi că mai greu se prinde orice alt viciu decât jocul de cărţi.

Băutura dăunează sănătăţii şi dreptei judecăţi, deci nu poate căpcăni pe om cu una cu două.

Femeile – nu sunt mai puţin primejdioase, încât numai bărbaţii cu structuri organice speciale, îşi pierd capul în fata tuturor fustelor.

„Masa verde" însă e la îndemâna oricui şi farmecul ei irezistibil tuturor firilor. N-are microbi, nu conţine alcool, nu-ţi pretinde să-i cumperi bijuterii sau s-o duci la cinema, nu te tăvăleşte prin noroaie, nici nu-ţi ameninţă liniştea şi fericirea conjugală. Dimpotrivă: îţi oferă posibilitatea tuturor fericirilor pe care poate să le aducă puterea nemărginită a bogăţiei, Fără alta trudă decât... o uşoară bătaie de cap, dacă să joci la bancă sau la pontă, la roşu sau la negru, etc, etc.

Se cutremură de grozăvia ce poate ascunde un zâmbet candid, de fecioară imaculată, o bomboană îmbibată cu otravă, o barbă respectabilă de preot. Şi de slăbiciunea pe care o dovedeşte capul cel mai solid, caracterul cel mai blindat, în faţa perspectivei de îmbogăţire rapidă şi fără munca.

Intră într-o cârciumă şi ceru o litră de vin.

De la mescioara de brad, la care îşi goleşte paharul şi îşi rumegă ultimele gânduri, priveşte lacom şi îngăduitor la trecătorii grăbiţi sau simpli plimbăreţi filosoficoşi, şi se simte aşa de inutil şi aşa de înţepenit în hotărârea luată, că-i vine să lăcrămeze de tristeţe şi de bucurie totodată. De tristeţe că *pleacă,* de bucurie că are curajul s-o facă. Şi încă într-un chip cu totul demn. Nu plânge, nu se tângueşte, nu se bate cu pumnii în cap, nici nu regretă măcar altceva decât faptul nesfârşit de dureros că nu-şi va mai vedea copilaşii niciodată.

încercă să creadă cu putere în viaţa „de dincolo", pe care o făgăduesc toate religiile, şi unde se vor întâlni fiinţele dragi despărţite temporar de legea necruţătoare a morţii, dar nu izbuti. Nu e un necredincios, dar problemele religioase nu l-au pasionat niciodată în aşa măsură ca să-l scoată din starea incertitudinii.

N-a contrazis nici pe preoţi, nici pe atei. Deci, balanţa sufletului său, adeseori amărât că nu poate lua o atitudine total favorabilă celor propovăduite de cărţile sfinte, n-a înclinat mai abitir în nicio parte.

Şi nici acum nu se lăsă prea mult în sensul dorinţei sale din ceasul premergător sfârşitului.

Hotărî să distrugă tot ce i-ar putea divulga, identitatea, iar banii să i lase pentru a i se ridica o cruce pe mormânt. Are destui creditori, dar unii sunt oameni care altădată au fost ajutaţi de el, alţii sunt destul de bogaţi ca să nu ofteze după câteva mii de lei, cu. care un fost prieten a plecat să nu se mai întoarcă niciodată.

De altfel, cu opt mii de lei abia ar împăca pe unul sau pe

doi.

Ii rugă în gând să-l ierte, şi aşternu pe hârtie aceste rânduri, cu o limpezime de spirit şi cu o linişte ce nu se pot închipui decât la astfel de nefericiţi, care caută în mormânt suprema justificare a venirii şi trecerii lor pe pământ.

„Sânt o victimă a jocurilor de noroc.

„Imposibilitatea de a mă desbăra de cel mai costisitor viciu din câte există, m-a hotărât să-mi curm un supliciu şi aşa destul de prelungit.

„Na încercaţi să-mi stabiliţi identitatea. Ar fi o osteneală inutilă. Nu sunt certat cu nicio lege nu va avea cine să plângă sincer în urma sicriului meu.

„Nu mi faceţi nici autopsie. Îngropaţi cadavrul lângă fagul de care îl veţi găsi atârnat, iar cw banii pe care îi las, rog să mi-se ridice o cruce la mormânt, cu următoarea inscripţie:* „AicL odihneşte pentru veci, leşul unuia care s-a spânzurat de dragostea ruletei şi a foiţelor. Iertaţi-l şi rugaţi-vă pentru el**.

„Aş dori ca soarta mea nefericită şi supremul gest pe care îl fac, să servească de învăţătură şi celor nepătrunşi încă până la măduvă de patima jocului, dar mai ales acelora ce nu cunosc cuvintele i cazinou, ruletă, baccară> chemin-de-fer, decât din auzite şi din cărţi.

„Nu intraţi într-un cazinou sau într-un club în care se joacă la noroc, căci ispita e teribilă. Iar dacă vă duce curiozitatea, nu sacrificaţi nicio monedă, fie şi ca titlul de încercare. Toţi pătimaşii acestor jocuri, au făcut la început „o simplă încercare". Dacă pierzi un pol, mai pui unul ca să-l recuperezi; iar dacă se întâmplă să câştigi, na te poţi opri să nu iei mai mult. Şi iată-te-dela început prins în mrejele celei mai nenorocite-invenţii ieşite vreodată din mintea unui călugăr**

„Poţi să frecventezi toată viaţa localurile cit băuturi spirtoase, fără să dobândeşti darul beţieu JLa ruletă şi la cărţi, sunt de ajuns două sau trei „încercări", ca să capeţi o boală mai groaznică decât cancerul şi decât oftica.

„Fie că aceste umile sfaturi, pe care şi le în-gădue un nenorocit înainte de a-şi pune ştreangul de gât, să aibă parte de o cât mai largă

răspândire, şi de o cât mai întinsă crezare şi ascid-tare.

„ O caldă sărutare şi b lacrimă pentru cei mai de aproape şi mai dragi."

închise „ultima dorinţă* într-un plic, la un loc cu biletele de bancă, şi vârî plicul în sân, la piele, ca să nu fie descoperit de primul trecător. Apoi plăti consumaţia şi luă drumul bisericii.

Ar fi vrut să se întâmple şi cu el minunea care s-a mai întâmplat cu alţi complet necredincioşi, şi să se împrieteneească în ceasul morţii cu toate câte le pomenesc scripturile sfinte. Să simtă fiorul credinţei măcar în măsura în care a simţit fiorul începerii jocurilor de ruletă. Să creadă fără niciun pic de rezervă şi să-şi plângă cele din urmă lacrămi îngenunchiat la picioarele Celui Răstignit.

Nenorocul lui să găsească biserica în situaţia de a nu putea să primească o jumătate de credincios dornic să-şi umple golul din suflet.

Tocmai se făcea curăţenie mare, din care pricină totul era vraişte în sfântul locaş.

Radu Şoiman privi mâhnit neorânduiala din casa Domnului şi crezu o clipă că nu e o simplă coincidenţă, şi că pentru păcatele lui a sugerat Dumnezeu preotului gândul să cureţe *tocmai* astăzi biserica ..

Şi se bucură mai apoi. Deoarece îşi închipuia că Dumnezeu îl pedepseşte şi nu-i primeşte dragostea de ultimă oră, nu e aceasta o dovadă incontestabilă că nu se mai îndoieşte de existenţa supremului stăpân şi judecător ?

Dar ce păcate a făcut el, ca să găsească locaşul Domnului, *intenţionat* neprimitor de mărturisire şi de jertfă ?

Şi ce fel de Dumnezeu e acela, răzbunător şi meschin, care să întrebuinţeze mijloace pur omeneşti, pentru a zădărnici întoarcerea celui pe jumătate rătăcit ?

Dar de ce îi vin în minte, tocmai acum, astfel de gânduri prosteşti şi copilăreşti ?

Plecă fără să-şi fi făcut măcar o cruce, căindu-se amarnic

pentru cei din urmă paşi călcaţi în curtea unei biserici creştineşti. Toată liniştea care pusese stăpânire pe capu-i atât de frământat în ultimele patruzeci şi opt de ore, pierise ca un fulg în fata vântului, lăsând loc unui nou început de ciclon.

De la biserică luă drumul către pădure, către fagul destinat să-i fie călău. Dar după douăzeci de paşi se opri. De ce n-ar mai încerca odată ?... Ce nu se poate face cu aproape opt mii de lei? Dar ce, parcă-ti trebuie opt mii de lei ca să-ti umpli buzunarele, toate buzunarele, de jetoane de câte o mie ?

...Şi îşi îndreptă picioarele în direcţia gării.

După câţiva paşi însă întoarse cealaltă pagina şi se văzu din nou bătut de „ghinion" şi de soartă, ieşind din cazinou cu buzunarele goale, cu maţele chiorăind, lipsit de ultima nădejde, şi apoi sfârşind tot de craca unui fag sau strivit sub roţile unei locomotive.

Şi iar îşi înturnă paşii către copacul cel bătrân.

Apoi iar întoarse foaia...

Şi tot aşa până când, dându-şi seama că va înnebuni înainte de a lua o decizie, profita de un moment prielnic morţii, şi rupse în mici bucatele plicul cu scrisoarea şi cu banii. Tot aşa carnetul de la Biroul Populaţiei şi alte acte şi scrisori care i-ar fi divulgat identitatea.

Când ajunse lângă fagul secular, capul îi era din nou liniştit. Aşa de liniştit, ca are senzaţia unei expieri înainte de a-şi pune ştreangul de gât.

încetase orice adiere de vânt, nu se auzea niciun sgomot prin tufişuri, nicio mişcare de frunza sau de ram. Se părea că şi pădurea şi păsărelele şi văzduhul îi înţeleg sbuciumul, şi-i înlesnesc decizia mântuitoare.

Fagul însuşi îl îndemna să facă astăzi ceea ce tot va trebui să facă mâine în con" diţii sufleteşti şi mai mizerabile. S-a lăsat parcă mai jos, ca un bunic atunci când ajută nepoţelului să i se urce în cârcă; iar creanga ursită să-i simtă ultimele svâcniri, s-a îngroşat încă odată pe cât era în ajun. 11 asigură fără glas, că a

răsărit şi a crescut numai şi numai ca să-i servească lui, în ceasul din urmă, de călău şi de salvator... Şi-l mustră# aproape omeneşte, că mai are un pic de îndoi ala în privinţa unui destin care se împlineşte. Care trebuie să se împlinească...

Șoiman înțelese totul şi lăsă un oftat să-i iasă printre buzele ce i se uscaseră ca într-un cuptor de febră ucigătoare.

După un sfert de ceas atârna liniştit şi fără griji de craca nevinovată a fagului secular...

Ultima privire i-a fost în direcţia... Sinaiei; şi ultimul gând la cei doi îngeraşi care rămâneau mai departe sub protecţia unui tată *vitreg,* dar totuşi mai *bun* decât cel adevărat.

SFÂRŞIT

ERRATA

La pag. 16, rândul al şaselea, să se citească *duduiţii* în loc de *dciiukU.*

La pag 68, rândul al doilea, să se citească *transei* în loc de *transept;* idem, la pag. 88, rândul al patrulea*

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE
„CUGETAREA"
STR. POPA NAN, 21 BUCUREŞTI IV